

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Οι δεξαμενές σκέψης και η πρακτική
των αμερικανικών κυβερνήσεων

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΙΟΣΗΣ
2022

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ Η ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Βασίλης Λιόσης

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Οι δεξαμενές σκέψης και η πρακτική
των αμερικανικών κυβερνήσεων

2022

Αφιερώνεται στον λαό της Κούβας

Περιεχόμενα

Πρόλογος	13
A. Οι θεωρητικές σχολές στην αμερικανική εξωτερική πολιτική	15
B. Το δόγμα Μονρόε	20
Γ. Όταν οι ΗΠΑ ανέβαιναν στο βάθρο της πρωτιάς	23
Δ. Η κατοχύρωση της κυριαρχίας των ΗΠΑ: Το δόγμα Τρούμαν και το σχέδιο Μάρσαλ	25
Ε. Ο Ψυχρός Πόλεμος	27
ΣΤ. Το NATO	29
Ζ. Το Μπρέτον Γουντς και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)	32
Η. Η CIA	34
Θ. Η εδραίωση της πρωτιάς και οι εγγενείς αντιφάσεις	43
Ι. Το δόγμα Αϊζενχάουερ (1953-1961)	45
ΙΑ. Κένεντυ: Ένας γνήσιος υπερασπιστής του αμερικανικού ιμπεριαλισμού με αγγελικό πρόσωπο (1961-1963)	47
ΙΒ. Το δόγμα Νίξον: Η εισαγωγή ενός νέου τρίπτυχου (1969-1974)	50
ΙΓ. Το δόγμα Κάρτερ (1977-1981)	52
ΙΔ. Το δόγμα Ρήγκαν: Ένταση της επιθετικότητας (1981-1989)	54
ΙΕ. Μπους ο Πρεσβύτερος και η «συναίνεση της Ουάσιγκτον» (1989-1993)	56
ΙΣΤ. Το δόγμα Κλίντον: Άλλη μια απόδειξη της ομοιότητας Δημοκρατικών-Ρεπουμπλικάνων (1993-2001)	58
ΙΖ. Το δόγμα του Μπους του Νεότερου: Το πρόσχημα της τρομοκρατίας (2001-2009)	61
ΙΗ. Το δόγμα Ομπάμα: Εκτεταμένη δολοφονική πολιτική (2009-2017)	63
ΙΘ. Η περίοδος Τραμπ: Η ενδυνάμωση του εθνικισμού (2017-2021)	65
Κ. Κούβα: Ένα κουνούπι στα ρουθούνια του ρινόκερου	68
ΚΑ. ΗΠΑ και Κίνα	75
ΚΒ. ΗΠΑ και Ρωσία	82
ΚΓ. Ο πόλεμος στην Ουκρανία, οι ΗΠΑ και ο Μπάιντεν: Αλλαγή πορείας;	89
ΚΔ. Περί αμερικανικού ιμπεριαλισμού και γενικότερα ιμπεριαλισμού	97

Επίλογος	109
Βιβλιογραφία	111
Παράρτημα: Οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις	115

*Όλη μας η δράση είναι μια πολεμική κραυγή
ενάντια στον ιμπεριαλισμό και ένα σάλπισμα
για την ενότητα των λαών ενάντια στον μεγάλο
εχθρό του ανθρώπινου γένους: τις Ηνωμένες
Πολιτείες της Αμερικής. Οπουδήποτε κι αν
μας αιφνιδιάσει ο θάνατος, τον καλωσορίζουμε,
αρκεί αυτή η πολεμική μα κραυγή να έχει βρει
άξιο αποδέκτη και άλλο χέρι να απλωθεί
να αδράξει το όπλο μας και άλλοι άνθρωποι
να έρθουν να συνοδέψουν τα μοιρολόγια
με τις ριπές των αυτόματων και με νέες κραυγές
πολέμου και νίκης.*

Ερνέστο Τσε Γκεβάρα

Πρόλογος

Η Ουκρανία αποτελεί ένα από τα πλέον σύνθετα ζητήματα που έχουν προκύψει συνολικά στον 20^ο και 21^ο αιώνα. Μία βασική παράμετρος του πολέμου σήμερα είναι ο αμερικανικός παράγοντας (και πώς θα μπορούσε να είναι διαφορετικά;). Σκοπός του παρόντος κειμένου είναι μία ανασκόπηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής από τότε που οι ΗΠΑ έγιναν η πρώτη ιμπεριαλιστική δύναμη στον κόσμο, φτάνοντας στο σήμερα. Δεν θα αποφύγουμε, βεβαίως, μία μικρή έστω αναφορά και για την πριν τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο Αμερική. Ειδικά για την τωρινή φάση θα επιχειρήσουμε να ερμηνεύσουμε τη στάση της αμερικανικής πλευράς στο ουκρανικό.

Σε ένα μικρό κείμενο για ένα τόσο τεράστιο θέμα είναι αυτόδηλο πως δεν μπορούν να καλυφθούν όλες οι πλευρές του ζητήματος και με μία σχετική πληρότητα. Θα επιχειρήσουμε ευσύνοπτα να περιγράψουμε την πορεία της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ μέσα από την παγκόσμια οικονομική της πολιτική, τις διαφορετικές προσεγγίσεις διανοητών και δεξαμενών σκέψης, τις πολιτικές που εφάρμοσαν οι πρόεδροι των ΗΠΑ.

A. Οι θεωρητικές σχολές στην αμερικανική εξωτερική πολιτική

Τα αμερικανικά think tank (δεξαμενές σκέψης) και οι Αμερικανοί διανοούμενοι που ασχολούνταν μεταπολεμικά με την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ δεν είχαν ενιαία γραμμή.

Τη δεκαετία του 1970 οι Σοβιετικοί επιστήμονες διέκριναν στην αμερικανική σκέψη δυο βασικές σχολές: τη Σχολή του «πολιτικού ρεαλισμού» και τη Σχολή του «πολιτικού ιδεαλισμού» με την κάθε ομάδα να έχει τις υποδιαίρεσεις της. Ηγετική θέση κατείχε η πρώτη Σχολή. Με βάση το φιλοσοφικό της υπόβαθρο η πάλη των ανθρώπων για τη δύναμη είναι ο καθοριστικός παράγοντας της κοινωνικής ανάπτυξης γενικώς και των πολιτικών σχέσεων ειδικώς. Επιπλέον, η Σχολή αυτή απολυτοποιούσε τον ρόλο της υποκειμενικής δραστηριότητας των ανθρώπων αγνοώντας τους αντικειμενικούς νόμους εξέλιξης. Η επιρροή του Τόμας Χομπς είναι φανερή σε αυτή τη Σχολή. Οι εκπρόσωποι της Σχολής κατέληγαν στην απόλυτη σχετικότητα της ηθικής κι επί της ουσίας απέρριπταν την ύπαρξη ηθικών κανόνων. Η έλλειψη ηθικών προταγμάτων απελευθέρωνε με αυτό τον τρόπο την ιμπεριαλιστική πολιτική από τους όποιους ενδοιασμούς. Η Σχολή των «ρεαλιστών» ήκμασε στις ΗΠΑ μεταπολεμικά και γκουρού της τάσης θεωρείται ο Ράινγκολντ Νιμπούρ.

Η γεωπολιτική είναι μία σημαντική παράμετρος της ρεαλιστικής Σχολής. Τη μεγαλύτερη θεωρητική συνεισφορά σε αυτόν τον τομέα την έδωσε ο Τελσσκ Νίκολας Σπάικμαν, ο οποίος έγραφε: «Ο δημόσιος άντρας, ο υπεύθυνος για την εφαρμογή της εξωτερικής πολιτικής, μπορεί να ενδιαφέρεται για αξίες, όπως το δίκαιο, η τιμιότητα και η επιείκεια, μόνο στο βαθμό που βοηθούν ή δεν εμποδίζουν την απόκτηση δύναμης. Οι αξίες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ηθική δικαίωση των επιδιώξεων απόκτησης δύναμης, πρέπει όμως να απορριφθούν αμέσως μόλις η εφαρμογή τους θα αρχίσει να επιφέρει αδυναμία. Η επιδίωξη της δύναμης δεν γίνεται προς το συμφέρον της κατάκτησης ηθικών αξιών. Οι ηθικές αξίες χρησιμοποιούνται σαν

στήριγμα για την απόκτηση δύναμης».¹ Έχουμε, λοιπόν, να κάνουμε με τη συμπύκνωση της αρχής «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».

Ο Τζορτζ Κέναν, τυπικός εκπρόσωπος της Σχολής, ήταν καθοδηγητής του τμήματος σχεδίασης της πολιτικής του υπουργείου εξωτερικών στα 1947-1949 και πήρε μέρος στην επεξεργασία του δόγματος Τρούμαν και του σχεδίου Μάρσαλ. Όμως, ο Κέναν έγινε γνωστός ως ο δημιουργός της «στρατηγικής της ανάσχεσης». Με βάση αυτή τη στρατηγική πρότεινε οι ΗΠΑ να έχουν μία μακροπρόθεσμη, υπομονετική αλλά σταθερή και άγρυπνη ανάσχεση των «ρωσικών επεκτατικών τάσεων». Η στρατηγική της ανάσχεσης εφαρμόστηκε με συνέπεια από την κυβέρνηση Τρούμαν επιδεινώνοντας τις σχέσεις ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ.

Φυσικά, θα ήταν μεγάλη παράλειψη να μην αναφέρουμε έναν γκουρού της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, τον γνωστό Χένρι Κίσιντζερ. Ο Κίσιντζερ πρόεβαλε τη «θεωρία του περιορισμένου πολέμου» ως μία ορθολογική μέθοδο χρησιμοποίησης από τις ΗΠΑ της στρατιωτικής τους δύναμης. Σε μία επόμενη φάση της σκέψης του ο Κίσιντζερ απέκτησε μια πιο ήπια και ρεαλιστική σκέψη.² Στη συνέχεια του βιβλίου θα αναφερθούμε αρκετές φορές στις κατά καιρούς παρεμβάσεις του.

Μία ακόμη εκπρόσωπος αυτής της Σχολής, η Δ. Γκρέιμπερ, έγραφε για την αμερικανική ηγεμονία με καθαρότητα: «Μιλώντας με πιο απλή γλώσσα, το εθνικό συμφέρον των ΗΠΑ [...] απαιτεί να έχουν οι ΗΠΑ την πολιτική ηγεμονία στο Δυτικό ημισφαίριο. Αυτή η κυριαρχία θα έμπαινε κάτω από απειλή, αν η Ευρώπη ή η Ασία έπεφταν κάτω από τον έλεγχο μιας δύναμης ή ομάδας δυνάμεων, που θα αποδέχονταν αρκετά ισχυρές για να επιτεθούν εναντίον των ΗΠΑ με τις δικές τους δυνάμεις ή με τη βοήθεια άλλων χωρών του Δυτικού Ημισφαιρίου».³

Ο Χανς Μοργκεντάου, μάλλον σε αντίθετη κατεύθυνση από την Γκρέιμπερ, προειδοποιούσε επίμονα τους ηγέτες της Αμερικής ότι η μετατροπή της ωμής στρατιωτικής δύναμης στο άλφα και στο ωμέγα της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, θα προξενήσει σοβαρή βλάβη στα συμφέροντα της χώρας.⁴

Η άλλη Σχολή αυτή του πολιτικού ιδεαλισμού υποστήριζε τη σύνδεση της πολιτικής θεωρίας με τις ηθικές αξίες που υποτίθεται ότι υπερισχύουν των εθνικών εγωιστικών συμφερόντων. Η οσμή των χριστιανικών κωδίκων ηθικής είναι φανερή σε αυτή τη Σχολή. Θα περίμενε κανείς ότι η παραπά-

1. Αναφέρεται στο: Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ-Ινστιτούτο Γενικής Ιστορίας, *Η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ (με βάση την αμερικανική ιστοριογραφία)*, σελ. 95, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1975.

2. Ό.π., σελ. 55

3. Ό.π., σελ. 104

4. Ό.π., σελ. 32.

νω βασική αρχή αυτής της Σχολής, η σύνδεση δηλαδή της πολιτικής με ηθικές αξίες, θα οδηγούσε τους εκπροσώπους της σε κριτική της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Για παράδειγμα, εφευρέθηκαν όροι όπως «εθνική διάθεση» για να δικαιολογήσουν την αρπακτική πολιτική των επεκτάσεων. Μπορεί κάποιοι εκπρόσωποι της Σχολής όπως ο Ντέκστερ Πέρκινς να τάσσονταν εναντίον των αμερικανικών επεμβάσεων, ωστόσο δικαιολογούσαν συχνά τις όποιες επιθετικές ενέργειες. Ο Πέρκινς δεν αφήνει αμφιβολίες: «Ο αμερικανικός λαός δεν μπορεί να παραμένει απαθής για αυτά που συμβαίνουν στις άλλες περιοχές του κόσμου. Και τώρα πια είναι καιρός να καταλάβουμε, ότι το να σκεφτούμε διαφορετικά σημαίνει ότι σκεπτόμαστε με καθαρά θεωρητικό τρόπο. Δεν πρέπει να φιλονικούμε και ούτε πρέπει να εξηγήσουμε τίποτα. Είναι ξεκάθαρο και αναπόφευκτο το γεγονός, ότι οι Αμερικανοί αισθάνονται ευθύνη για ό,τι συμβαίνει πέρα από τα σύνορά της. Συζητήσιμο είναι μόνον το πρόβλημα με ποια μέσα πρέπει να ανταποκριθούν σε αυτή την ευθύνη». Για τον Πέρκινς η παραμονή αμερικανικών στρατευμάτων σε ξένα εδάφη παρουσιάζονται ως νόμιμες και ηθικές ενέργειες.⁵

Βέβαια ανάμεσα στις δυο σχολές, αυτή του πολιτικού ρεαλισμού και του πολιτικού ιδεαλισμού, υπήρχε ένας κοινός παρονομαστής: ο αντικομμουνισμός.

Τη δεκαετία του 1990, δηλαδή στη λεγόμενη μεταψυχροπολεμική περίοδο, καταγράφηκαν τρεις σχολές σκέψης στα αμερικανικά δεδομένα. Η κυρίαρχη τάση ήταν ο ουίλσονισμός. Με βάση αυτή την τάση ο Κλίντον έπρεπε να αξιοποιήσει την ηγεμονική θέση των ΗΠΑ στον διεθνή καταμερισμό ισχύος ώστε να προωθήσει τον φιλελεύθερο ιδεαλισμό του Ουίλσον. Σύμφωνα με τους εκπροσώπους της Σχολής απαιτείτο η εδραίωση της δημοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο κάτι που θα εξασφάλιζε την απουσία συγκρούσεων, την εξάπλωση του ελεύθερου εμπορίου, τη συλλογική ασφάλεια μέσω πολυμερών θεσμών. Θα λέγαμε ότι αυτή η Σχολή ήταν απόγονος της Σχολής του πολιτικού ιδεαλισμού, ωστόσο υπήρχε η τάση για διαχωρισμό των κρατών σε «καλά» και «κακά». Αυτό το τελευταίο στοιχείο ήταν και η κατάλληλη ιδεολογική επένδυση για πολλές επεμβάσεις σε άλλα κράτη.

Η δεύτερη τάση ήταν αυτή του τζακσονισμού, μία τάση που πρέσβευε την απεμπλοκή των ΗΠΑ από τις πολυμερείς δεσμεύσεις. Πρόκειται για μία γραμμή που έβρισκε ευήκοα ώτα κυρίως στο ρεπουμπλικανικό κόμμα.

Η τρίτη Σχολή, αυτή των ρεαλιστών, δεν αντιτιθόταν στις πολυμερείς δεσμεύσεις των ΗΠΑ, επιδίωκαν όμως να τις αξιοποιήσουν προς όφελος των ΗΠΑ.⁶

5. Ό.π., σελ. 140-141.

6. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002*, σελ. 391-393, εκδ. Ποιότητα, 2002.

Τα τελευταία χρόνια οι δυο πιο επιφανείς Αμερικανοί θεωρητικοί με διαφορετικές προσεγγίσεις υπήρξαν αναμφίβολα ο Μπρεζίνσκι και ο Κίσιντζερ. Ο πρώτος εκφράζει τη σκληρή εκδοχή της αμερικανικής πολιτικής ενώ ο δεύτερος μια πιο ήπια και ρεαλιστική προσέγγιση, αντιλαμβανόμενος τα όρια που υπάρχουν.

Ο Μπρεζίνσκι, ένας εκ των βασικών θεωρητικών της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, στο γνωστό του έργο *Η Μεγάλη Σκακιέρα* το 1997, διατυπώνει το δόγμα του που εμπεριέχει τρεις άξονες. Κατά τον Μπρεζίνσκι, α) δεν πρέπει να ανασυσταθεί η ΕΣΣΔ, β) θα πρέπει Ρωσία και Κίνα να απομονωθούν μέσω του ελέγχου των ενεργειακών πηγών της Ασίας και της Μέσης Ανατολής, γ) πρέπει να επεκταθεί η διεύρυνση του ΝΑΤΟ προς ανατολάς. Όσον αφορά τον τελευταίο άξονα η επιταγή του Μπρεζίνσκι υλοποιήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό.⁷

Ο Μπρεζίνσκι θεωρεί πως η Αμερική προκειμένου να εξασφαλίσει τη ηγεμονία της πρέπει να θέσει ως βασικούς στόχους: τη διατήρηση της κυρίαρχης θέσης της για μία τουλάχιστον γενιά, τη δημιουργία ενός γεωπολιτικού πλαισίου ικανού να απορροφήσει τους αναπόφευκτους κλονισμούς κι εντάσεις της κοινωνικοπολιτικής αλλαγής, την απόκρουση της διεθνούς αναρχίας και την παρεμπόδιση εμφάνισης μιας ανταγωνιστικής στις ΗΠΑ δύναμης.⁸ Η δεύτερη ανάγνωση των συνταγών Μπρεζίνσκι αναδεικνύει μία επιθετική πολιτική των ΗΠΑ ανεξάρτητα από τους φραστικούς ελιγμούς.

Σε άλλο μήκος κύματος αναπτύχθηκε η ανάλυση της λεγόμενης αλεπούς της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, του Χένρι Κίσιντζερ. Λίγο μετά τη *Μεγάλη Σκακιέρα* του Μπρεζίνσκι, δημοσιεύει το βιβλίο του υπό τον τίτλο *ΗΠΑ, αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη;*, προϊδεάζοντας ήδη από αυτόν τον τίτλο την απάντησή του. Έγραφε, χαρακτηριστικά:

«Εκείνο που σε τελική ανάλυση έχει σημασία είναι με ποιο τρόπο η Αμερική αντιλαμβάνεται τον εαυτό της. Παρόλο που δεν έχει αυτοκρατορικές φιλοδοξίες και δεν διαθέτει τη δομή μιας αυτοκρατορίας, θεωρείται, παρά τις διαμαρτυρίες της για την καλή της προαίρεση, σε πολλά μέρη του πλανήτη υπεροπτική και δεσποτική- δηλαδή, αυτοκρατορική. [...]

»Όσο ανιδιοτελείς και αν θεωρεί η Αμερική τους στόχους της, η κατηγορηματική επιμονή στην πρωτοκαθεδρία της θα ενώσει βαθμιαία όλο τον πλανήτη εναντίον της και θα την υποχρεώσει να επιβάλει τις απόψεις της, με συνέπεια να απομονωθεί και να εξαντληθούν οι πόροι της.

7. Βλέπε σε διάφορα σημεία Brezinski Zbigniew, *Η Μεγάλη Σκακιέρα*, εκδ. Νέα Σύνορα-Λιβάνη, 1998.

8. Βλέπε αναλυτικότερα ό.π., σελ. 367-369.

»Ο δρόμος μιας χώρας προς την αυτοκρατορία οδηγεί στην εσωτερική της παρακμή, επειδή η αξίωση της παντοδυναμίας διαβρώνει την αυτοσυγκράτηση στο εσωτερικό της. Καμία αυτοκρατορία δεν αποφεύγει τον δρόμο προς τον καίσαρισμό [...]».⁹

Ένα ερώτημα που ανακύπτει από την εξέταση των διαφορετικών ρευμάτων των αμερικανικών think tank είναι τούτο: επηρέασαν και σε τι βαθμό την αμερικανική εξωτερική πολιτική στην πράξη; Και αν ναι σε τι βαθμό και με ποιο τρόπο; Με άλλα λόγια επρόκειτο και πρόκειται για στείρους ακαδημαϊσμούς που απλώς αναδεικνύουν μία αγεφύρωτη διάστασης θεωρίας και πράξης ή μήπως όχι; Το ερώτημα αυτό το πραγματεύεται ο John Mearsheimer (Αμερικανός πολιτικός επιστήμονας και μελετητής διεθνών σχέσεων, ο οποίος ανήκει στη ρεαλιστική σχολή σκέψης και ο οποίος χαρακτηρίστηκε από τον Paul Kennedy ως σύγχρονος Μακιαβέλι) στο βιβλίο του *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*. Προκειμένου, λοιπόν, να απαντήσει παραθέτει μία ρήση του Paul Nitze, ενός εξέχοντα, όπως τον χαρακτηρίζει, διαμορφωτή της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Σύμφωνα με τον Nitze «Τα περισσότερα από αυτά που γράφτηκαν και διδάχτηκαν υπό την επικεφαλίδα της “πολιτικής επιστήμης” από Αμερικανούς ως το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και μετά είχαν ... περιορισμένη αξία, αν δεν ήταν και αντιπαραγωγικά, ως οδηγός της πρακτικής διεξαγωγής πολιτικής». Ο Mearsheimer μιλά για αυτή την προσέγγιση με βάση την οποία οι διαμορφωτές πολιτικής θα πρέπει να βασίζονται στην κοινή λογική, τη διαίσθηση και την πρακτική εμπειρία για να εκτελούν τα καθήκοντά τους. Όμως ο Mearsheimer παίρνει θέση και δεν συμφωνεί με αυτή την άποψη λέγοντας: «Η άποψη αυτή είναι λανθασμένη. Στην πραγματικότητα, κανείς μας δεν θα μπορούσε να καταλάβει τον κόσμο στον οποίο ζούμε ή δεν θα μπορούσε να πάρει έξυπνες αποφάσεις χωρίς θεωρίες. Πράγματι, όλοι όσοι μελετούν και διεξάγουν διεθνή πολιτική βασίζονται σε θεωρίες προκειμένου να κατανοήσουν τον περίγυρό τους».¹⁰

Πέρα από κάθε αμφιβολία όλα τα δόγματα, οι τακτικές και στρατηγικές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και διπλωματίας εδράζονται σε κάποια από τις σχολές σκέψης που αναφέραμε. Θα δούμε παρακάτω μία κωδικοποίηση πολιτικών και δογμάτων που μετέληθε το αμερικανικό κατεστημένο κυρίως από τη λήξη του Β΄ παγκοσμίου πολέμου κι εντεύθεν.

9. Kissinger Henry, *ΗΠΑ, Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη*, σελ. 448-449, εκδ. Λιβάνη, 2002.

10. Mearsheimer John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 35-36, εκδ. Ποιότητα, 2006.

Β. Το δόγμα Μονρόε

Το δόγμα Μονρόε διατυπώθηκε στην τρίτη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα. Συγκεκριμένα, το 1823 ο πρόεδρος των ΗΠΑ, Τζέιμς Μονρόε, θέτει τα όρια στους «απέναντι».

Το δόγμα Μονρόε ήρθε ως αποτέλεσμα της ανησυχίας της Βρετανίας και των ΗΠΑ για τις ηπειρωτικές δυνάμεις που θα επιχειρούσαν να αποκαταστήσουν τις πρώην αποικίες της Ισπανίας, στη Λατινική Αμερική, με αρκετές από αυτές να έχουν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους. Ειδικά οι ΗΠΑ ανησυχούσαν και για τις εδαφικές φιλοδοξίες της Ρωσίας στη βορειοδυτική ακτή της Βόρειας Αμερικής. Αποτέλεσμα αυτών των ανησυχιών υπήρξε η πρόταση του Τζορτζ Κάνινγκ, του βρετανού υπουργού Εξωτερικών, ο οποίος πρότεινε μια κοινή δήλωση ΗΠΑ-Βρετανίας που θα απαγόρευε τον μελλοντικό αποικισμό στη Λατινική Αμερική.

Απευθυνόμενος ο Μονρόε στο Κογκρέσο διακήρυξε ότι οι ΗΠΑ δεν θα επιτρέψουν στις ευρωπαϊκές δυνάμεις να αναμειχθούν στις υποθέσεις της βόρειας και νότιας Αμερικής. Δεν είμαστε ακόμη στην εποχή του ιμπεριαλισμού, αλλά της αποικιοκρατίας, ενώ είχε προηγηθεί ο αγγλοαμερικανικός πόλεμος το 1812-1815 με την Αμερική να πετυχαίνει την ανεξάρτησή της από την Αγγλία. Το δόγμα Μονρόε αποτελεί έκτοτε έναν εκ των πυλώνων της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Βασικά στοιχεία του δόγματος ήταν τα κάτωθι:

α) οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα αναμειγνύονταν στις εσωτερικές υποθέσεις ή στους πολέμους μεταξύ των ευρωπαϊκών δυνάμεων, β) οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνώρισαν και δεν θα παρέμβαιναν σε υπάρχουσες αποικίες στο Δυτικό Ημισφαίριο, γ) το Δυτικό Ημισφαίριο θεωρείτο κλειστό για μελλοντικό αποικισμό και δ) οποιαδήποτε προσπάθεια από μια ευρωπαϊκή δύναμη να καταπιέσει ή να ελέγξει οποιοδήποτε έθνος στο Δυτικό Ημισφαίριο θα θεωρείτο ως εχθρική πράξη κατά των Ηνωμένων Πολιτειών.¹¹ Επί της ουσίας το δόγμα Μονρόε επιχειρούσε να ανακόψει την όρεξη ευρωπαϊκών κρατών να «βάλουν πόδι» στο Δυτικό ημισφαίριο και ταυτόχρονα να βάλει τις βάσεις για τη μετατροπή των ΗΠΑ σε ηγεμονεύουσα δύναμη (σε αυτό το ημισφαίριο).¹²

Βεβαίως, η πολιτική που ακολούθησαν οι ΗΠΑ, ιδιαίτερα τον 20^ο αιώνα, υπέστη τις απαραίτητες μεταβολές προκειμένου να ανταποκρίνεται στην ισχύ

11. <https://www.britannica.com/event/Monroe-Doctrine>

12. Mearsheimer John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 495-496, εκδ. Ποιότητα, 2006.

των ΗΠΑ και στο γεγονός ότι επρόκειτο για τη νούμερο ένα ιμπεριαλιστική δύναμη του παγκόσμιου καπιταλισμού. Το δόγμα Μονρόε φάνηκε σε πρώτη φάση ότι αποτελούσε ένα αμυντικό δόγμα και εξέφραζε τον συσχετισμό δυνάμεων στη φάση ανεξαρτητοποίησης των ΗΠΑ από την Αγγλία. Όμως, με δεδομένη την πορεία των ΗΠΑ και τη διαδρομή τους προς την πρώτη θέση, το δόγμα Μονρόε εργαλειοποιήθηκε και χρησιμοποιήθηκε κατά το δοκούν. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ επικαλέστηκαν το συγκεκριμένο δόγμα το 1865 ασκώντας διπλωματική και στρατιωτική πίεση προκειμένου να υποστηρίξει τον Μεξικανό πρόεδρο Μπενίτο Χουάρες στον αγώνα του κατά του αυτοκράτορα Μαξιμιλιανού τοποθετημένου στον θρόνο από τη Γαλλία. Επρόκειτο για μία επέμβαση στα εσωτερικά μιας άλλης χώρας υπό την κάλυψη του δόγματος Μονρόε. Η θεωρητική βάση για μία τέτοια επέμβαση είχε δοθεί όταν ο Μονρόε διακήρυξε: «Με τις υπάρχουσες αποικίες ή τις εξαρτήσεις οποιασδήποτε ευρωπαϊκής δύναμης δεν έχουμε επέμβει και δεν πρόκειται να ανακατευτούμε. Αλλά με τις κυβερνήσεις που διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους και τη διατήρησαν και των οποίων την ανεξαρτησία έχουμε αναγνωρίσει, με μεγάλη εκτίμηση και με δίκαιες αρχές, δεν μπορούσαμε να δούμε καμία παρέμβαση με σκοπό την καταπίεσή τους ή τον έλεγχο με οποιονδήποτε άλλο τρόπο της μοίρας τους, από οποιαδήποτε ευρωπαϊκή δύναμη υπό οποιοδήποτε άλλο πρίσμα εκτός από την εκδήλωση μιας μη φιλικής διάθεσης προς τις Ηνωμένες Πολιτείες».¹³

Το δόγμα Μονρόε επεκτάθηκε σχεδόν 40 χρόνια μετά, το 1904, από τον Ρούσβελτ. Ήταν η χρονιά που οι Ευρωπαίοι πιστωτές ορισμένων χωρών της Λατινικής Αμερικής απείλησαν με ένοπλη επέμβαση για την είσπραξη χρεών. Τότε ο Ρούσβελτ διακήρυξε αμέσως το δικαίωμα των Ηνωμένων Πολιτειών να ασκούν μια «διεθνή αστυνομική εξουσία» για να περιορίσουν τέτοιες «χρόνιες αδικοπραγίες». Επρόκειτο για το λεγόμενο «Συμπέρασμα Ρούσβελτ» ή «επέκταση του Δόγματος Μονρόε».

Σε συνέχεια του εμπλουτισμένου δόγματος, ο Ρούσβελτ θα δικαιολογήσει την αποστολή των Ηνωμένων Πολιτειών σε άλλες χώρες του Δυτικού Ημισφαιρίου. Ως αποτέλεσμα, πεζοναύτες των ΗΠΑ στάλθηκαν στον Άγιο Δομίνικο το 1904, στη Νικαράγουα το 1911 και στην Αϊτή το 1915, φαινομενικά για να κρατήσουν τους Ευρωπαίους έξω. Το 1962, οι ΗΠΑ επικαλέστηκαν το Δόγμα Μονρόε όταν η Σοβιετική Ένωση άρχισε να εγκαθιστά πυραύλους στην Κούβα. Με την υποστήριξη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, ο Πρόεδρος Τζον Φ. Κένεντυ αντέδρασε φέρνοντας την υφήλιο στα πρόθυρα ενός πυρηνικού πολέμου.¹⁴

13. <https://www.archives.gov/milestone-documents/monroe-doctrine>

14. <https://www.archives.gov/milestone-documents/monroe-doctrine>

Ο Νοάμ Τσόμσκι θεωρεί πως μία επέκταση του δόγματος Μονρόε υλοποιήθηκε με τις στοχεύσεις των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή. Η επέκταση αυτή σημειώθηκε όταν η Βενεζουέλα έπαψε να είναι η σημαντικότερη πετρελαιογός χώρα του κόσμου και τη θέση της πήρε η Σαουδική Αραβία. Η Ουάσιγκτον εφάρμοσε στην Ανατολή την πολιτική της «κλειστής πόρτας» που διατυπώθηκε από τον Γούντροου Ουίλσον το 1918: «Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ θεωρεί ότι μόνο αποδεδειγμένοι Αμερικανοί θα πρέπει να έχουν δικαιώματα άντλησης πετρελαίου κοντά στη Διώρυγα του Παναμά».¹⁵ Και συνεχίζει: «Οι Αμερικανοί σχεδιαστές πολιτικής αγωνίστηκαν να επεκτείνουν το δόγμα Μονρόε και στη Μέση Ανατολή, αμέσως μόλις τους δόθηκε η ευκαιρία. Κι αυτό είναι απολύτως κατανοητό. Οι δικαιολογίες και οι προφάσεις δεν τους έλειψαν, γνωστές ήδη από την εποχή της αποικιοκρατίας. Ο Αμερικανός πρέσβης στη Σαουδική Αραβία Αλεξάντερ Κερκ παρατήρησε ότι η μόνη επιλογή που είχε πράγματι νόημα για τις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν η ολοκληρωτική απομάκρυνση της Βρετανίας από την περιοχή».¹⁶

Το δόγμα Μονρόε, όσον αφορά τη Λατινική Αμερική, μπορούμε να πούμε είτε ότι αντιστράφηκε είτε ότι διευρύνθηκε. Έτσι κι αλλιώς η αστική διπλωματία είναι τόσο ευέλικτη που η διακήρυξη εκείνου ή του άλλου δόγματος γίνεται κατά καιρούς ιδιαίτερα ελαστική. Ο 20^{ος} και 21^{ος} αιώνας αποτελεί μία περίοδο συνεχών επεμβάσεων των ΗΠΑ στις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Το αμερικανοκίνητο πραξικόπημα της Χιλής, η ανελέητη πίεση που ασκείται εδώ και δεκαετίες στην Κούβα, το πραξικόπημα ενάντια στον Τσάβες στη Βενεζουέλα που είχε και συνέχεια επί Μαδούρο, η χρηματοδότηση των Κόντρας στη Νικαράγουα, οι παρεμβάσεις στη Βολιβία και πολλά ακόμη που θα χρειαζόταν ένα ογκώδες βιβλίο για να περιγραφούν, αποδεικνύουν ότι οι ΗΠΑ θα παρεμβαίνουν αδιάκοπα στο νότιο κομμάτι της Αμερικής. Δεν πρόκειται μόνο για οικονομικά συμφέροντα. Στη Λατινική Αμερική τίθεται εκ των πραγμάτων και μία σοβαρότατη πολιτική διάσταση, αφού η επικράτηση ριζοσπαστικών ή και σοσιαλιστικής κατεύθυνσης κινημάτων θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα ντόμινο εξελίξεων που θα έφερνε τις ΗΠΑ σε πολύ δεινή θέση. Οι ΗΠΑ λειτουργούν στη Λατινική Αμερική ως ένας παγκόσμιος χωροφύλακας. Ως ένας παγκόσμιος μηχανισμός αντεπανάστασης που «καθαρίζει» για λογαριασμό του παγκόσμιου καπιταλισμού.¹⁷

15. Chomsky Noam, *Παλιές και νέες τάξεις πραγμάτων*, σελ. 429, εκδ. Λιβάνη, 1996.

16. Ο.π., σελ. 429.

17. Βλέπε χαρακτηριστικά Ήσυχος Κώστας, *Η «Αρχή του Τέλους» του Δόγματος Μονρόε στη Λατινική Αμερική*, στο: Συλλογικό, *Από την αναστροφή πάνω από τον Ατλαντικό προς τον πολυπολικό κόσμο*, σελ. 119-126, εκδ. Τόπος, 2020.

Γ. Όταν οι ΗΠΑ ανέβαιναν στο βήθρο της πρωτιάς

Τα τέλη του 19^{ου} και η αυγή του 20^{ου} αιώνα σήμαναν την εμφάνιση του νέου σταδίου του καπιταλισμού. Το προμονοπωλιακό στάδιο ή αλλιώς αυτό του ελεύθερου ανταγωνισμού έδινε τη θέση του στο μονοπωλιακό στάδιο (ιμπεριαλισμός). Η μετάβαση αυτή σηματοδοτήθηκε από την αναδιάρθρωση ισχύος των μεγάλων καπιταλιστικών δυνάμεων. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η απώλεια της πρώτης θέσης της Μ. Βρετανίας και το προσπέρασμά της από τις ΗΠΑ. Για παράδειγμα, το 1880 η Μ. Βρετανία παρήγαγε περισσότερο άνθρακα απ' όση η Γερμανία και οι ΗΠΑ μαζί αλλά στα 1913 η παραγωγή της μετά βίας ξεπερνούσε το μισό της παραγωγής των ΗΠΑ. Όσον αφορά τον χάλυβα, η Μ. Βρετανία υποσκελίστηκε ταχέως από τις ΗΠΑ και τη Γερμανία. Αντίστοιχες τάσεις για αυτή την περίοδο παρουσιάστηκαν και στο εμπόριο όπου στα σχετικά στοιχεία που αφορούν την κατανομή ανά χώρα του παγκόσμιου εμπορίου, φανερώνεται ότι η Μ. Βρετανία ακολουθεί φθίνουσα πορεία σε αντίθεση με τις ΗΠΑ των οποίων η πορεία είναι ανοδική. Περίπου ανάλογα είναι και τα στοιχεία που σχετίζονται με την ανάπτυξη των στρατιωτικών δαπανών όπου μπορεί η Μ. Βρετανία να αύξησε τις δαπάνες της από τα 1875 ως το 1908, ωστόσο η αύξηση των δαπανών από την πλευρά των ΗΠΑ ήταν πολύ πιο εντυπωσιακή.¹⁸

Επομένως, η αυγή του 20^{ου} αιώνα είχε καταστήσει επί της ουσίας τις ΗΠΑ την πρώτη καπιταλιστική δύναμη (άρα πλέον ήταν και η πρώτη ιμπεριαλιστική δύναμη ανάμεσα στη μικρή ομάδα των ιμπεριαλιστικών χωρών). Απέμενε η τυπική επικύρωση αυτής της πρωτιάς η οποία ήρθε στο τέλος του Β' παγκοσμίου πόλεμου. Η ρίψη των ατομικών βομβών στο Ναγκασάκι και τη Χιροσίμα ήταν από άποψη πολεμική εντελώς άχρηστη και από άποψη ανθρωπιστική απολύτως απαράδεκτη. Είχε, ωστόσο, τη λογική της. Οι ΗΠΑ δήλωναν με αυτό τον τρόπο ότι εφεξής αυτές θα ήταν το αδιαμφισβήτητο αφεντικό του πλανήτη. Η ρίψη των ατομικών βομβών αποτέλεσε μία επίδειξη δύναμης με πολλά μηνύματα και πολλούς αποδέκτες: α) δήλωνε πως οι ΗΠΑ έχουν στα χέρια τους τεχνολογία που δεν διαθέτουν οι υπόλοιποι, β) δήλωνε πως ανά πάσα στιγμή θα μπορούσαν στρατιωτικά να υποτάξουν τον οποιονδήποτε, γ) δήλωνε στην Ευρώπη πως πλέον τα νήια του παγκόσμιου καπιταλισμού βρίσκονταν στα χέρια από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού και δ) δήλωνε στη Σοβιετική Ένωση ότι θα έχουν το πάνω χέρι σε οποιαδήποτε μεταξύ τους συνεννόηση απαιτούν οι περιστάσεις. Ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός είχε δείξει

18. Βλέπε αναλυτικότερα Beaud Michel, *Η ιστορία του καπιταλισμού, Από το 1850 ως σήμερα*, σελ. 201-234, εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία, 1987.

για τα καλά τα κοφτερά του δόντια. Με τίμημα χιλιάδες αθώους νεκρούς στη Ιαπωνία και βαρύτερες επιπτώσεις στο περιβάλλον και την υγεία των ζώων και των επόμενων γενιών, διαλαλούσαν πως «κανείς δεν μπορεί να παίζει μαζί μας».

Πολιτική δίχως ιδεολογία, προβολή προτύπων και προπαγάνδα, δεν μπορεί να υπάρξει. Είναι κάτι σαν μαγιονέζα χωρίς αυγά. Ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός είχε έτοιμα διδάγματα από την εμπειρία της πρωτοκαθεδρίας του βρετανικού καπιταλισμού. Όσο η Μ. Βρετανία κατείχε τα σκήπτρα, η «αγγλομανία» αναδεικνυόταν σε τυπική αρρώστια των εύπορων τάξεων της γηραιάς ηπείρου. Τα αγγλικά αθλήματα και το πρότυπο του τζέντλεμαν διαδίδονταν στους κύκλους των ευρωπαϊκών ελίτ. Επιπλέον, εκπρόσωποι του βρετανικού κράτους και βρετανικά στρατεύματα υπήρχαν παντού. Το μοντέλο ήταν έτοιμο αλλά με μια διαφορά. Αν ο τρόπος ζωής της αγγλικής αστικής τάξης διαδιδόταν ευρέως και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές αστικές τάξεις, το αμερικανικό μοντέλο φιλοδοξούσε, και το κατάφερε σε μεγάλο βαθμό, να διεισδύσει και στα λαϊκά στρώματα. Αμερικανικές ταινίες, αμερικανική μουσική, αμερικανικό ντύσιμο, έγιναν πρότυπα όχι μόνο για τους αστούς αλλά και για τα μεσαία στρώματα ακόμη και για τους εργάτες.

Όπως έγραφε τη δεκαετία του 1960 ο Γάλλος Jean-Marie Domenach «Πριν από δέκα χρόνια μπορούσαμε ακόμη να κοιτάζουμε αφ' υψηλού τα σνακ-μπαρ, τα σούπερ-μάρκετ, τα στριπτιζάδικα και όλη γενικά την κτητική κοινωνία. Τώρα όλα αυτά έχουν λίγο-πολύ πιάσει ρίζες στην Ευρώπη. Τούτη η κοινωνία δεν είναι ακόμη δική μας, αλλά μπορεί –αυτή ή μια παρόμοια– να γίνει εκείνη των παιδιών μας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ένα εργαστήριο που επιδεικνύει τύπους ζωής στους οποίους έχουμε προχωρήσει, είτε μας αρέσει είτε όχι».¹⁹

Ο οικονομικός και πολιτικός ιμπεριαλισμός συνοδεύτηκε και από τον πολιτιστικό. Η Αμερική αυτοδιαφημιζόταν (και η διαφήμιση αυτή αναπαράγοταν και εκτός Αμερικής) ως η γη της ελευθερίας.

19. Αναφέρεται στο Mazower Mark, *Σκοτεινή Ήπειρος*, τ. 2, σελ. 122, εκδ. Αλεξάνδρεια-Καθημερινή, 2013.

Δ. Η κατοχύρωση της κυριαρχίας των ΗΠΑ: Το δόγμα Τρούμαν και το σχέδιο Μάρσαλ

Η ουσιαστική κυριαρχία/ηγεμονία των ΗΠΑ δεν επικυρώθηκε μόνο στρατιωτικά από τη ρίψη των ατομικών βομβών αλλά και από τη δημιουργία διακρατικών θεσμών και επιβολής δογμάτων.

Πριν την ίδρυση του NATO ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός είχε δώσει το στίγμα του. Το 1947 ο πρόεδρος των ΗΠΑ εκφωνεί ομιλία στο αμερικανικό Κογκρέσο δηλώνοντας πως οι ΗΠΑ θα στηρίξουν οικονομικά και στρατιωτικά την Ελλάδα και την Τουρκία προκειμένου να αποτραπεί η προσέγγισή τους με τη Σοβιετική Ένωση. Ασφαλώς καθόλου τυχαίο δεν είναι ότι η εξαγγελία του δόγματος Τρούμαν γίνεται ενώ μαίνεται ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα. Είναι η εποχή όπου οι δεσμοί εξάρτησης της Ελλάδας από τη Μ. Βρετανία αντικαθίστανται από τους δεσμούς εξάρτησης από τις ΗΠΑ. Οι τότε δεξαμενές σκέψης των ΗΠΑ εκτιμούσαν πως αν οι κομμουνιστές κέρδιζαν τον εμφύλιο, θα ακολουθούσε ένα ντόμινο με απρόβλεπτες συνέπειες για τον αμερικανικό παράγοντα.²⁰ Το δόγμα Τρούμαν έχει τεράστια σημασία για την τακτική και τα δόγματα του αμερικανικού ιμπεριαλισμού. Σηματοδοτεί μία εποχή ωμών ή λιγότερο ωμών επεμβάσεων από την πλευρά των ΗΠΑ σε κάθε γωνιά του πλανήτη που έκριναν απαραίτητο για τη διασφάλιση των δικών της συμφερόντων (βλέπε συμφερόντων των αμερικανικών μονοπωλίων). Ο ίδιος ο Κίσιντζερ περιέγραψε τη σημασία του εν λόγω δόγματος: «Αν οι Σοβιετικοί ηγέτες είχαν μελετήσει περισσότερο την αμερικανική ιστορία, θα καταλάβαιναν πόσο κίνδυνο έκρυβαν τα λόγια του προέδρου. Το Δόγμα Τρούμαν αποτέλεσε ένα ορόσημο, επειδή, από τη στιγμή που πέταξε η Αμερική το γάντι της ηθικής, το είδος της Realpolitik που γνώριζε τόσο καλά ο Στάλιν θα τελείωνε για πάντα και οι διαπραγματεύσεις για αμοιβαίες παραχωρήσεις δεν θα είχαν πλέον καμιά θέση στις μεταξύ τους σχέσεις. Από εδώ και πέρα, οι διαφορές μπορούσαν να λυθούν μόνο με μια αλλαγή των σοβιετικών σκοπών, την κατάρρευση του σοβιετικού συστήματος ή και με τα δυο μαζί».²¹

Θεωρητικός εμπνευστής του δόγματος Τρούμαν θα μπορούσε να θεωρηθεί ο Τζορτζ Κέναν, καθοδηγητής του τμήματος σχεδίασης της αμερικανικής πολιτικής του υπουργείου εξωτερικών κατά την περίοδο 1947-1949. Έλαβε

20. Βλέπε αναλυτικότερα, Spalding, Elizabeth Edwards, *The First Cold Warrior: Harry Truman, Containment, and the Remaking of Liberal Internationalism*, The University Press of Kentucky, 2006.

21. Kissinger Henry, *Διπλωματία*, σελ. 506, εκδ. Νέα Σύνορα - Α. Α. Λιβάνη, 1995.

μέρος στην επεξεργασία των δογμάτων Τρούμαν και σχεδίου Μάρσαλ, έγινε, όμως, περισσότερο γνωστός ως ο δημιουργός της στρατηγικής της ανάσχεσης (strategy of containment). Με βάση αυτή τη στρατηγική ο Κέναν υποδείκνυε πως το βασικό στοιχείο οποιασδήποτε πολιτικής των ΗΠΑ απέναντι στη Σοβιετική Ένωση, οφείλει να είναι μία μακροπρόθεσμη, υπομονετική, αλλά σταθερή και άγρυπνη ανάσχεση των ρωσικών «επεκτατικών τάσεων» με τη μέθοδο της επιδέξιας και άγρυπνης χρησιμοποίησης από τις ΗΠΑ της αντιδύναμης, σε μια σειρά μόνιμα μετατοπιζόμενες γεωγραφικές και πολιτικές θέσεις.²²

«Δίδυμο αδελφάκι» του δόγματος Τρούμαν αποτέλεσε το σχέδιο Μάρσαλ (η ιδέα του σχεδίου πρωτοδιατυπώθηκε τον Ιούνιο του 1947). Αν θα θέλαμε να περιγράψουμε το σχέδιο Μάρσαλ με τον πιο συμπυκνωμένο τρόπο θα λέγαμε ότι ήταν η παροχή οικονομικής βοήθειας από τις ΗΠΑ στη Δ. Ευρώπη με πολιτικοοικονομικές στοχεύσεις. Επρόκειτο για ένα σχέδιο στρατηγικής σημασίας.

Ποιοι ήταν οι σκοποί του αμερικανικού κεφαλαίου για να πράξει κάτι τέτοιο; Η απάντηση δεν είναι και δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντη: 1) εξασφάλιζε πολιτική σταθερότητα υπό το φόβο μιας αυξημένης σοβιετικής επιρροής στη Δ. Ευρώπη, 2) εξασφάλιζε μια αγορά με μεγαλύτερες δυνατότητες απορρόφησης των αμερικανικών προϊόντων, 3) εξασφάλιζε την ύπαρξη όχι μόνο οικονομικών αλλά και πολιτικών δορυφόρων στη Γηραιά Ήπειρο των αμερικανικών συμφερόντων (Ελλάδα) και 4) εξασφάλιζε την προώθηση μέσων παραγωγής –άρα και την καπιταλιστική ανάπτυξη– στην υπό ανάρρωση Ευρώπη.

Όπως δήλωσε χαρακτηριστικά ο Allen Dulles (διετέλεσε επικεφαλής της CIA) «[το σχέδιο Μάρσαλ δεν ήταν] μια φιλανθρωπική επιχείρηση... [αλλά] η μόνη ειρηνική διαδικασία που ανοίγεται με την οποία μπορούμε να απαντήσουμε στην κομμουνιστική πρόκληση [...] Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η μόνη χώρα έξω από την Ευρώπη που μπορεί πραγματικά να βοηθήσει ώστε τα ευρωπαϊκά κράτη να οδηγηθούν από κοινού σε μια ένωση που θα αποτελέσει ένα αμυντικό ανάχωμα ενάντια στην εξάπλωση του κομμουνισμού [...]».²³ Η αμερικανική παρέμβαση όμως δεν θα έμενε στο δόγμα Τρούμαν και στο σχέδιο Μάρσαλ. Θα ακολουθούσε η περίοδος του Ψυχρού Πολέμου και η δημιουργία μιας τεράστιας πολεμικής μηχανής, αυτή του NATO.

22. Βλέπε αναλυτικότερα Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ, Ινστιτούτο Γενικής Ιστορίας, *Η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ*, σελ. 34, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1975.

23. Αναφέρεται στο *Berend Ivan, Οικονομική Ιστορία του Ευρωπαϊκού 20ου αιώνα, Τα οικονομικά καθεστώτα από το Laissez-Faire στην Παγκοσμιοποίηση*, σελ. 285, εκδ. Gutenberg.

Ε. Ο Ψυχρός Πόλεμος

Στην πραγματικότητα το δόγμα Τρούμαν και το σχέδιο Μάρσαλ συνυπάρχουν με την έναρξη της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου ή μάλλον σηματοδοτούν την έναρξή του. Ονομάστηκε ως τέτοιος γιατί στην περίοδο 1945-1991, υπήρχε οξεία αντιπαράθεση των ΗΠΑ-Σοβιετικής Ένωσης αλλά όχι μία ευθεία πολεμική σύρραξη. Σημαντικά επεισόδια της περιόδου αυτής υπήρξαν ο πόλεμος της Κορέας, η κρίση στη διώρυγα του Σουέζ, η κρίση των πυραύλων στην Κούβα, ο πόλεμος του Βιετνάμ, ο πόλεμος του Αφγανιστάν. Η στρατηγική των ΗΠΑ ήταν σαφής και αποσκοπούσε στο οικονομικό γονάτισμα της Σοβιετικής Ένωσης και κατ' επέκταση στην αλλαγή του πολιτικού της προσανατολισμού. Αυτό δεν αποτελεί μία αυθαίρετη και ιδεολογικά προσδιορισμένη εκτίμηση αλλά συνάγεται από όλα τα πραγματολογικά στοιχεία και τις ομολογίες ακόμη και διανοπτών εξ Αμερικής. Για παράδειγμα ο Peter Schweizer που εργάστηκε στο Ινστιτούτο Hoover για τον πόλεμο, την Επανάσταση και την Ειρήνη και συνεργάστηκε με τις *New York Times* και την *Washington Post*, σε ένα αποκαλυπτικό βιβλίο του ομολογεί πως η τακτική των ΗΠΑ συμπυκνωνόταν *grosso modo* σε οκτώ άξονες: α) στη στήριξη του κινήματος της Αλληλεγγύης στην Πολωνία, β) στη νίκη των Μουτζαχεντίν στο Αφγανιστάν, γ) στην οικονομική πίεση της Σοβιετικής Ένωσης μέσα από το συνεχές κυνήγι των εξοπλισμών, δ) στην επίσης οικονομική πίεση μέσω της μείωσης της τιμής του πετρελαίου με αποτέλεσμα η Σοβιετική Ένωση να χάνει μεγάλο όγκο συναλλαγμάτων, ε) στο εμπάργκο της Σοβιετικής Ένωσης από τις νέες τεχνολογίες, στ) στον αποκλεισμό της Σοβιετικής Ένωσης από τις πηγές χρηματοδότησης, ζ) στην παρεμπόδιση κατασκευής των αγωγών πετρελαίου που συνέδεαν τη Σοβιετική ένωση με τη Δυτική Ευρώπη, η) στην πρόκληση αναταραχών στις ισλαμικές δημοκρατίες της ΕΣΣΔ, θ) στην ανάπτυξη όλων των μορφών ψυχολογικού πολέμου με στόχο να καμφθεί το ηθικό του σοβιετικού λαού.²⁴

Η ομολογία του Μπρεζίνσκι, επίσης, δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφιβολιών: «[...] Το μεγαλύτερο μέρος της ενήλικης ζωής μου το διέθεσα καταστρώνοντας σχέδια για την υπονόμευση του σοβιετικού μπλοκ. Και είχα μία ολόκληρη θεωρία για το πώς θα μπορούσαμε να το πετύχουμε αυτό, ένα σκεπτικό το οποίο ανάγεται στη δεκαετία του 1960. Η βασική μου αρχή ήταν ότι μπορούσαμε να υπονομεύσουμε τις διαχωριστικές γραμμές στην Ευρώπη μέσω μιας ειρηνικής διαδικασίας η οποία θα επηρεάσει το σύνολο του σοβιε-

24. Βλέπε αναλυτικότερα σε διάφορα σημεία Schweizer Peter, *Η Νίκη, Η μυστική στρατηγική της αμερικανικής κυβέρνησης που προκάλεσε την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήση, 2002.

τικού μπλοκ και θα υποσκάψει τη συνοχή του, οδηγώντας στη διάσπασή του. Η κατάρρευση του τείχους ήταν η πραγμάτωση εκείνης της προσδοκίας».²⁵

Αν η ομολογία Μπρεζίνσκι δεν μας είναι αρκετή, τότε μπορούμε να δούμε και μία του Τζορτζ Κέναν ο οποίος αφού αναφέρεται στο πρόβλημα ύπαρξης δύο Γερμανιών (Δυτικής και Ανατολικής) ξεκαθαρίζει πως υπάρχει «[...] η αμερικανική και γερμανική δέσμευση για την τελική εξαφάνιση του κομμουνισμού. Έχουμε την απόφαση των αιχμάλωτων Εθνών μας· και τα δορυφορικά καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης και της Ασίας περιλαμβάνονται εκεί στον κατάλογο των εθνών που έχουμε αναλάβει υποχρέωση να καταστρέψουμε».²⁶

Όλη αυτή την περίοδο οι ΗΠΑ επιδόθηκαν σε νέο ανελέητο κυνήγι εξοπλισμών. Όταν ο Τρούμαν κήρυξε κατάσταση εκτάκτου εθνικής ανάγκης, ο προϋπολογισμός για τις στρατιωτικές δαπάνες των ΗΠΑ αυξήθηκε από 15,5 δισεκατομμύρια δολάρια τον Αύγουστο του 1950, σε 70 δισεκατομμύρια τον Δεκέμβριο του επόμενου έτους. Έως το 1952-1953, οι δαπάνες αυτές αντιστοιχούσαν στο 17,8% του ΑΕΠ των ΗΠΑ, έναντι μόλις του 4,7% το 1949. Την ίδια αυξητική πορεία ακολούθησαν και οι υπόλοιπες χώρες μέλη του ΝΑΤΟ.²⁷ Όλη η Ευρώπη βρισκόταν σε τροχιά στρατιωτικοποίησης.

25. Brezinski Zbigniew, *Η Αμερική και ο κόσμος*, σελ. 22, εκδ. Λιβάνη, 2010.

26. Αναφέρεται στο Horowitz David, *Από τη Γιάλτα στο Βιετνάμ*, σελ. 580, εκδ. Κάλβος, 1975.

27. Judt Tony, *Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο*, τ.1, σελ. 231, εκδ. Αλεξάνδρεια-Η Καθημερινή, 2012.

ΣΤ. Το ΝΑΤΟ

Στις 4 Απριλίου του 1949, οι υπουργοί εξωτερικών των ΗΠΑ, της Μ. Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας, του Βελγίου, του Καναδά, της Δανίας, της Ισλανδίας, του Λουξεμβούργου, της Νορβηγίας, της Ολλανδίας και της Πορτογαλίας υπέγραψαν το Σύμφωνο του Βόρειου Ατλαντικού και ίδρυσαν τον Οργανισμό του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ). Σε πρώτη φάση η δημιουργία του ΝΑΤΟ εξυπηρετούσε την απόκρουση του «κομμουνιστικού κινδύνου». Ο Τσόρτσιλ πάντα κυνικός και ειλικρινής, δήλωνε το 1945: «Η ευρωπαϊκή κατάσταση με ανησυχεί πάρα πολύ [...] Πολύ σύντομα η στρατιωτική ισχύς μας θα σβήσει στην ηπειρωτική Ευρώπη [...] Τι θα συμβεί εν τω μεταξύ από την πλευρά της Ρωσίας (σ.σ. Σοβιετικής Ένωσης); Ποια θα είναι η καταστάσεις ύστερα από ένα δύο χρόνια; [...] Ένα σιδηρούν παραπέτασμα έπεσε σε ολόκληρη τη γραμμή του μετώπου [...] Σε λίγο θα είναι εύκολο στους Ρώσους να προχωρήσουν, εάν θέλουν, ως τις ακτές της Βορείου Θαλάσσης και του Ατλαντικού».²⁸

Την επόμενη χρονιά ο Τσόρτσιλ δεν αφήνει καμία αμφιβολία για το τι είχε στο μυαλό του ζητώντας ενώπιον του Τρούμαν τη δημιουργία μιας συμμαχίας των αγγλόφωνων λαών που θα πρόσφερε μια «συντριπτική εγγύηση ασφάλειας» στους λαούς εκτός «παραπετάσματος».²⁹ Το ΝΑΤΟ υπήρξε βασικό στήριγμα του αμερικανικού ιμπεριαλισμού. Θα σταθούμε στο «νέο» δόγμα του ΝΑΤΟ όπως αυτό καθορίστηκε μετά από τις ανατροπές των σοσιαλιστικών χωρών. Ποιοι ήταν οι παράγοντες που υπαγόρευαν τη διατύπωση του νέου δόγματος; Ο αρχικός λόγος ύπαρξης του ΝΑΤΟ, δηλαδή η Σοβιετική Ένωση, είχε πλέον εκλείψει, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είχε εκλείψει και ο λόγος ενός ιμπεριαλιστικού οργανισμού σαν το ΝΑΤΟ (κάτι τέτοιο θα ήταν αντίθετο στη φύση του ιμπεριαλισμού). Δεύτερο, η διάλυση των χωρών του σοσιαλιστικού στρατοπέδου δημιούργησε μία πλειάδα χωρών που μέχρι τότε διατηρούσαν οικονομικές σχέσεις μεταξύ τους. Επομένως, υπήρχαν νέες χώρες προς εκμετάλλευση και δορυφοριοποίηση. Το ΝΑΤΟ, λοιπόν, «όφειλε» να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο του, χωρίς αυτό να σημαίνει σε καμία περίπτωση την απώλεια του χαρακτήρα του ως ιμπεριαλιστικού οργανισμού. Επίσης, ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου του δεν σήμαινε ούτε την απώλεια της πρωτοκαθεδρίας των ΗΠΑ εντός του.

28. Τσόρτσιλ Ουίνστον, *2ος παγκόσμιος πόλεμος*, τ. ΣΤ', σελ. 439-440, εκδ. Ελληνική Μορφωτική Εστία.

29. Βλέπε αναλυτικότερα, Horowitz David, *Από τη Γιάλτα στο Βιετνάμ*, σελ. 85, εκδ. Κάλβος, 1975.

Το 1999, λοιπόν, το «νέο στρατηγικό δόγμα» του NATO προέβλεπε τα εξής:³⁰

- 1) Εισαγωγή του πολιτικού χαρακτήρα στη δράση του NATO. Μέχρι το 1989 η Ατλαντική Συμμαχία υπήρξε ένας κυρίως στρατιωτικός μηχανισμός, τουλάχιστον στα επίσημα κείμενά της. Η μετεξέλιξη του NATO και σε πολιτικό οργανισμό σήμαινε πρακτικά την de facto αμφισβήτηση της συναίνεσης του ΟΗΕ δια του Συμβουλίου Ασφαλείας, στην ανάληψη στρατιωτικής δράσης. Έμπρακτη εφαρμογή αυτού του νέου πνεύματος υπήρξε η επέμβαση στο Κοσσυφοπέδιο. Όπως ομολόγησε ο Κίσιντζερ τον Αύγουστο του 1999 «το NATO εγκατέλειψε τον ιστορικό του αυτοπροσδιορισμό του ως αμυντικής συμμαχίας και επέμεινε να καταλάβει την επαρχία ενός κράτους εναντίον του οποίου δεν είχε κηρύξει τον πόλεμο».³¹ Ασφαλώς ο Κίσιντζερ χρησιμοποιεί τις έννοιες κατά το δοκούν, αφού ουδέποτε το NATO είχε αμυντικό χαρακτήρα, ωστόσο έλεγε με τον τρόπο του πως το NATO, πλέον, αποκτά μια ευελιξία στις κινήσεις του που πριν δεν υπήρχε.
- 2) Γεωγραφική διεύρυνση της εδαφικής ασφάλειας: ενώ αρχικά η εδαφική ασφάλεια αφορούσε τις χώρες που ήταν μέλη του NATO, το 1999 η έννοια της εδαφικής ασφάλειας διευρύνεται συμπεριλαμβάνοντας και κράτη εκτός NATO. Ως πρόσχημα χρησιμοποιήθηκε η «πρόληψη διενέξεων». Έτσι, δίνεται η νομική κάλυψη για την άμεση δημιουργία δορυφόρων και υποταγμένων στον ιμπεριαλισμό, κρατών.
- 3) Αντικατάσταση του αμυντικού από το σταθεροποιητικό χαρακτήρα της Συμμαχίας: σταθερότητα σήμαινε (και σημαίνει) προληπτική διπλωματία αλλά και χρήση βίας κυρίως σε περιφερειακές συγκρούσεις.
- 4) Εισαγωγή «νέων αποστολών» και μέριμνα για τη διατήρηση των συνόρων: σύμφωνα με αυτή την ελαστική ορολογία, τα πάντα μπορούν να χωρέσουν και να δικαιολογηθούν. Με αυτόν τον τρόπο η «καταιγίδα της ερήμου», η επιχείρηση στο Κοσσυφοπέδιο κ.ά., μπαίνουν εντός νομιμοποιητικού πλαισίου.

Το «νέο» πνεύμα του NATO εξέφρασε με κυνισμό ο Σάντι Μπέργκερ, σύμβουλος εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ, λέγοντας ότι οι προϋποθέσεις στρατιωτικής επέμβασης του NATO είναι 1) η προσπάθεια εξόντωσης μιας εθνικής ομάδας, 2) να έχει η Ουάσιγκτον ίδιον συμφέρον και 3) να είναι ικανή η Συμμαχία να αναλάβει δράση.³² Τα προηγούμενα σήμαιναν ότι οι ΗΠΑ θα μπορού-

30. Δες αναλυτικότερα Σεϊτανίδης Διαμαντής, «Η ΕΣΣΔ κατέρρευσε, η Ευρώπη κινδυνεύει στο NATO, Το μακρύ χέρι του σερίφη», αφιέρωμα *Ελευθεροτυπία*, σελ. 9, 10/7/1999.

31. Αναφέρεται στο Μπογιόπουλος Νίκος, Βαλκάνια, 78 μέρες «στόχος» του NATO, σελ. 229, εκδ. Σύγχρονη Εποχή-Ριζοσπάστης, 2000.

32. Ό.π., σελ. 230.

σαν εφεξής να επεμβαίνουν, όταν εκτιμούσαν «την ύπαρξη παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», «εθνοκαθάρσεις» κ.λπ..

Υπάρχει, όμως, και μια σημαντική διάσταση στη «νέα» δομή του NATO που έχει να κάνει με τα κράτη-μέλη του NATO που δεν είναι ιμπεριαλιστικά. Το ίδιο το NATO περιγράφοντας τη «νέα» του δομή δηλώνει: «Καθορίζοντας την έκταση και τη φύση της συμβολής του στην κοινή άμυνα, οι χώρες-μέλη του NATO διατηρούν την πλήρη κυριαρχία τους και ανεξαρτησία δράσης [...] Παρ' όλα αυτά, η φύση της αμυντικής δομής του NATO απαιτεί από τα κράτη-μέλη, όταν καταλήγουν στις εσωτερικές τους αποφάσεις, να λαμβάνουν υπόψη τις γενικότερες ανάγκες της Συμμαχίας. Γι' αυτό και ακολουθούν συμφωνημένες διαδικασίες αμυντικού σχεδιασμού, οι οποίες προσφέρουν τη μεθοδολογία και μηχανισμούς για τον καθορισμό των δυνάμεων που απαιτούνται για την εφαρμογή των σχεδίων της Συμμαχίας, τον συντονισμό των εθνικών αμυντικών σχεδιασμών και τον καθορισμό σχεδιασμού δυνάμεων, που είναι προς το συμφέρον της Συμμαχίας ως συνόλου».³³

Τα παραπάνω, σε απλά ελληνικά, σημαίνουν ότι οι λιγότερο ισχυρές χώρες που συμμετέχουν στο NATO, συμφωνούν ή όχι στις μελλοντικές ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, είναι υποχρεωμένες να συνδράμουν τα ιμπεριαλιστικά κέντρα στις επιχειρήσεις τους.

Το τι ακολούθησε το «νέο» δόγμα του NATO είναι λίγο ως πολύ γνωστό: Αφγανιστάν, Ιράκ, Λιβύη, Συρία κι έπεται συνέχεια. Και φυσικά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ενώ υπογραφόταν στην Ουάσιγκτον το «νέο» δόγμα του NATO, την ίδια ώρα διαμελιζόταν δια των βομβαρδισμών η Γιουγκοσλαβία.

33. *Εγχειρίδιο του NATO*, έκδοση Γραφείου Πληροφοριών και Τύπου, Βρυξέλλες, 1995.

Z. Το Μπρέτον Γουντς και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)

Το καλοκαίρι του 1941 υπογράφεται μια συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Αγγλίας που έγινε γνωστή ως «Χάρτα του Ατλαντικού». Η «Χάρτα» αυτή προέβλεπε το δικαίωμα όλων των κρατών να έχουν ίση πρόσβαση στο εμπόριο και στις πρώτες ύλες, και την πλήρη ελευθερία των θαλάσσιων μεταφορών και δέσμευε τους υπογράφοντες να εγκαθιδρύσουν ένα πλατύτερο και αποτελεσματικότερο σύστημα γενικής ασφάλειας. Η συμφωνία αυτή ήταν αποτέλεσμα τόσο της ενότητας όσο και των αντιθέσεων των δύο δυνάμεων, αφού από τη μία, η «Χάρτα» στρεφόταν κατά του εμπορικού μπλοκ στον οποίο μέχρι τότε ηγεμόνευε το αγγλικό κεφάλαιο, ενώ από την άλλη, ο Τσώρτσιλ έπρεπε να στηριχτεί στην οικονομική και στρατιωτική δύναμη των ΗΠΑ, αν ήθελε να βγει νικητής από τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Η «Χάρτα» έμεινε τελικά ανενεργή λόγω της εξέλιξης του Β΄ παγκόσμιου πολέμου.

Προς το τέλος του Β΄ παγκόσμιου πολέμου τα δύο ισχυρότερα καπιταλιστικά κράτη από την πλευρά των νικητών, οι ΗΠΑ και η Αγγλία παίρνουν πρωτοβουλία για τη διάσκεψη του Μπρέτον Γουντς (1944), η οποία θα έθετε ορισμένους από τους μεταπολεμικούς κανόνες της καπιταλιστικής διαχείρισης σε διεθνές επίπεδο. Από τη μια οι ΗΠΑ έχοντας τη βιομηχανική υπεροχή απαιτούσαν ελεύθερο εμπόριο και ανοικτές ξένες αγορές όσο το δυνατόν ταχύτερα. Από την άλλη, αν και οι Βρετανοί ήταν υπέρμαχοι του ελεύθερου εμπορίου, ανησυχούσαν για την «ανεπάρκεια δολαρίων», την πιθανή απώλεια της εγχώριας οικονομικής αυτονομίας που θα εμπόδιζε μια πολιτική πλήρους απασχόλησης κ.ά.. Τελικά, το αποτέλεσμα της διάσκεψης στην οποία συμμετείχαν 44 κράτη προέβλεπε: 1) την ίδρυση και καθιέρωση ενός νομισματικού συστήματος που θα χρησιμοποιούσε ως διεθνές ρευστοποιητικό μέσο τον χρυσό και ως κύριο νόμισμα του καπιταλιστικού κόσμου το δολάριο και 2) την ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), το οποίο θα ρύθμιζε τη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων και τη σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Έχοντας μια περίοδο προσαρμογής μέχρι το 1952, τα κράτη-μέλη αποφάσισαν να μην χρησιμοποιήσουν συναλλαγματικούς περιορισμούς ή μεροληπτικά εμπορικά μέτρα. Επίσης, συμφώνησαν να καταβάλλουν συνεισφορές οι οποίες θα χωρίζονταν σε δύο μέρη: το 25% θα ήταν σε χρυσό ή δολάρια και το υπόλοιπο 75% θα ήταν στο εθνικό τους νόμισμα. Ο όγκος του καταβαλλόμενου ποσού θα καθοριζόταν με βάση το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν τους και τον ρόλο τους στο διεθνές εμπόριο. Εν συνεχεία, το βάρος της ψήφου στο ΔΝΤ θα καθοριζόταν ανάλογα με το ύψος

των συνεισφορών, κάτι που πρακτικά σήμαινε ηγεμονία των ΗΠΑ. Από τα συσσωρευμένα κεφάλαια που προέρχονταν από τις εισφορές θα μπορούσε κάποιο κράτος να δανειστεί προκειμένου να επιλύσει βραχυπρόθεσμα προβλήματα που προέκυπταν από το ισοζύγιο πληρωμών του. Σε περίπτωση που τα προβλήματα είχαν μακροχρόνιο χαρακτήρα, προβλεπόταν η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος.

Η συμφωνία του Μπρέτον Γουντς και ένα εκ των παραγώγων του –το ΔΝΤ– εξέφραζαν τους συσχετισμούς δυνάμεων σε εκείνη την ιστορική φάση, τα συμφέροντα των μονοπωλίων, τη συνεργασία ανάμεσα στους καπιταλιστές απέναντι στον σοσιαλισμό και τη λήψη μέτρων προκειμένου η καπιταλιστική κρίση του 1929 να μην επαναληφθεί.

Με την ένταξή τους στο ΔΝΤ τα κράτη παρέδωσαν μέρος των κυριαρχικών οικονομικών δικαιωμάτων τους, σχετικά με τον καθορισμό των επιτοκίων τους με αντάλλαγμα τους συλλογικούς όρους «συναλλαγματικής σταθερότητας, κανονικών συναλλαγματικών ρυθμίσεων, αποφυγής ανταγωνιστικών συναλλαγματικών υποτιμήσεων και ενός φιλελεύθερου συστήματος διεθνών πληρωμών».

Τη δεκαετία του 1960, η αντίληψη περί σταθερών (ονομαστικής αξίας) συναλλαγματικών ισοτιμιών άρχισε να βάλλεται. Το 1971 η συμφωνία του Μπρέτον Γουντς αίρεται, όταν ο πρόεδρος των ΗΠΑ Νίξον, κατόπιν των συμβουλών του Μίλτον Φρίντμαν, έκλεισε την εποχή των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αντί αυτού, εισήγαγε την κυμαινόμενη συναλλαγματική ισοτιμία με το δολάριο και το 1974 κατήργησε τους ελέγχους των κεφαλαίων, παροτρύνοντας και τις υπόλοιπες χώρες να τον μιμηθούν. Μπορεί, βέβαια, το σύστημα του Μπρέτον Γουντς να κατέρρευσε, το ΔΝΤ, όμως, παρέμεινε. Και όχι μόνο παρέμεινε αλλά αποτέλεσε βασικότατο μοχλό του αμερικανικού ιμπεριαλισμού προκειμένου να ιδιοποιείται υπεραξία αλλά και αξίες από τα μπλεγμένα κράτη στον ιστό του ΔΝΤ.³⁴

34. Για το παραπάνω κεφάλαιο χρησιμοποιήθηκαν: 1) Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια, λήμμα *Διεθνές Νομισματικό Ταμείο*, τ. 9, σ. 278, Εκδοτική Εταιρεία Ακάδημος, 2) *Κεϋνσιανισμός, κεφάλαιο, κράτος και ταξικός ανταγωνισμός: από την Οκτωβριανή επανάσταση στο ΔΝΤ*, εκδ. Σπάταλοι, 2005, 3) Berend Ivan, *Οικονομική Ιστορία του Ευρωπαϊκού 20ού αιώνα, Τα οικονομικά καθεστώτα από το Laissez-Faire στην Παγκοσμιοποίηση*, εκδ. Gutenberg, 2009, 4) Peet Richard, *Ανόσια τριάδα, το ΔΝΤ, η παγκόσμια τράπεζα και ο ΠΟΕ*, εκδ. Λιβάνης, 2009.

Η. Η CIA

Στις 26 Ιουλίου του 1947 επικυρώνεται από το αμερικανικό Κογκρέσο και από τον Τρούμαν το Διάταγμα Εθνικής Ασφάλειας (ΔΕΑ). Το ΔΕΑ προέβλεπε: 1) την ενίσχυση της εξουσίας της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, 2) τη σημαντική αύξηση των στρατιωτικών δαπανών, 3) τη δημιουργία της CIA κ.ά..

Σύμφωνα με το παραπάνω διάταγμα, δόθηκαν στη CIA ευρείες εξουσίες να διευθύνει επιχειρήσεις συλλογής πληροφοριών και κατασκοπείας στο εξωτερικό, να συμβουλεύει το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας για θέματα πληροφοριών καθώς και να αποτιμά τις δραστηριότητες άλλων κυβερνητικών υπηρεσιών. Επομένως, η κατασκοπεία στόχευε τόσο στον εξωτερικό όσο και τον εσωτερικό τομέα.

Η CIA μέσα από δικά της κείμενα δεν αφήνει καμία αμφιβολία για τον σκοπό της ύπαρξής της και συχνά δεν διστάζει να δημοσιοποιήσει και τις μεθόδους που μετέχεται προκειμένου αυτοί οι σκοποί να υλοποιηθούν.

Σύμφωνα με εκπαιδευτικό εγχειρίδιο της CIA «όσον αφορά τις μυστικές δολοφονίες [...] το σκηνοθετημένο ατύχημα συνιστά την αποτελεσματικότερη τεχνική. Το "καλύτερο" ατύχημα [...] είναι η πτώση από είκοσι και πλέον μέτρα σε λεία επιφάνεια. Ενδείκνυνται φρέατα ανελκυστήρων, σκάλες, ανοικτά παράθυρα και γέφυρες [...] Μπορεί να εκτελεστεί με ξαφνικό γράπωμα από τους αστράγαλους και σπρώξιμο του υποκειμένου πάνω από το χείλος.

»Τα φάρμακα μπορούν να έχουν μεγάλη αποτελεσματικότητα. Εάν ο δολοφόνος έχει εκπαιδευτεί ως γιατρός ή νοσοκόμος και το υποκείμενο τελεί υπό ιατρική παρακολούθηση, η μέθοδος είναι εύκολη και σίγουρη [...]».³⁵

Τον Μάρτιο του 1970 κυκλοφόρησε από τον αρχηγό του επιτελείου του αμερικανικού στρατού (Γουεστμόρλαντ) ένα βιβλίο με θέμα τις αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες με τον τίτλο *Εγχειρίδιο εκστρατείας για τις μυστικές υπηρεσίες, που διεξάγουν επιχειρήσεις σταθεροποίησης*. Ανάμεσα στα άλλα σημειώνεται:

«[...] ο στρατός των Ηνωμένων Πολιτειών και οι άλλες υπηρεσίες δεν έχουν αμετακίνητη υποχρέωση να συνεχίσουν να στηρίζουν μια φιλική κυβέρνηση:

- α. Αν δεν αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα σημαντικών τομέων της χώρας.
- β. Αν είναι ασταθής και αδύναμη μπροστά στην ένοπλη κομμουνιστική εξέγερση.

35. Αναφέρεται στο: Μπλαν Ουίλιαμ, *Το κράτος του κακού*, σελ. 107, εκδ. Κανάκη, 2003.

γ. Αν, εξαιτίας ακραίου εθνικισμού, βάζει σε κίνδυνο τα συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών (σ.σ. εννοεί την υπεράσπιση της εθνικής ανεξαρτησίας) [...] Επίσης, σε περίπτωση που διεξάγονται στο όνομα της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης κοινές επιχειρήσεις κατά κομμουνιστικής ένοπλης εξέγερσης, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα αποφασίζουν κατά απόλυτη κρίση ως προς την αποφασιστικότητα των καθεστώτων που αξίζουν τη βοήθειά μας [...] Αν κάποιο καθεστώς δεν παρουσιάζει (τουλάχιστον) πρόσοψη δημοκρατική [...] και αντικομμουνιστική [...] οφείλουμε να εξετάσουμε τη δυνατότητα μεταβολής των δομών του [...]».³⁶

Σε άλλο σημείο του κειμένου καθορίζεται η στάση των μυστικών υπηρεσιών προς τις ένοπλες δυνάμεις της φιλικής προς τις ΗΠΑ χώρας. Ανάμεσα στα καθήκοντα που έχουν οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες αναφέρεται και η διευκόλυνση της προαγωγής αξιωματικών φίλα προσκείμενων προς τις ΗΠΑ καθώς και η εξάλειψη των «αδυναμιών» του στρατού αυτής της φιλικής χώρας, μια εκ των οποίων είναι ο αντιαμερικανισμός.

Στην περίπτωση που υπάρχουν κυβερνήσεις που δείχνουν ανοχή στον «κομμουνιστικό κίνδυνο», πάντα κατά το ίδιο ντοκουμέντο, τότε «Σε αυτή την περίπτωση οι στρατιωτικές μυστικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν ειδικές επιχειρήσεις ικανές να πείσουν την κυβέρνηση και την κοινή γνώμη ότι ο κίνδυνος είναι πραγματικός και υπάρχει επιτακτική ανάγκη να καταπολεμηθεί.

»Για την επίτευξη αυτού του στόχου οι μυστικές υπηρεσίες επιβάλλεται να διεισδύσουν στις ανατρεπτικές οργανώσεις με ειδικούς πράκτορες, που θα έχουν ως αποστολή να δημιουργήσουν ομάδες δράσης από τα πιο ριζοσπαστικά στοιχεία αυτών των οργανώσεων [...] Οι ομάδες δράσης, υπό τον έλεγχο των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών, θα εξαπολύσουν κύμα βίαιων ή μη εκδηλώσεων, όπως απαιτούν οι περιστάσεις [...] Αν δεν είναι εφικτή η διείσδυση αυτού του είδους, μπορεί να οδηγήσει στον επιδιωκόμενο σκοπό η χρήση οργανώσεων της άκρας αριστεράς».³⁷

Το κατασκευασμένο και μυθώδες ψέμα από την πλευρά της ιμπεριαλιστικής προπαγάνδας, ότι η Σοβιετική Ένωση ήταν μια ολοκληρωτική και επεκτατική δύναμη, αποτέλεσε και το πρόσχημα για τη δημιουργία των covert operations (μυστικών επιχειρήσεων), τις οποίες έφερε εις πέρας η CIA. Απόδειξη της αντικομμουνιστικής υστερίας αποτέλεσε και η ρήση του Τζορτζ Κέναν, στελέχους του Υπουργείου Εξωτερικών εκείνη την εποχή, σύμφωνα με την οποία καλούσε να «πολεμηθεί η φωτιά με τη φωτιά».

36. Αναφέρεται στο: Μάτα Γκονζάλες, *Οι αληθινοί αφέντες του κόσμου*, σελ. 156, εκδ. Λογοθέτης, x.x. 37. Ό.π., σελ. 157-158.

Από την ημέρα της δημιουργίας της, η CIA δούλεψε στα εξής επίπεδα: 1) να επηρεάζει τις πολιτικές εξελίξεις σε καπιταλιστικές χώρες προς όφελος των ΗΠΑ, 2) να καταστέλλει εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, 3) να δημιουργεί πολιτική ανωμαλία στις σοσιαλιστικές χώρες και σε χώρες που είχαν ένα σοσιαλιστικό προσανατολισμό, 4) να επηρεάζει τη δράση των εργατικών σωμάτων και τελικά 5) να διασφαλίζει τα αμερικανικά συμφέροντα σε όλο τον κόσμο.

Ας δούμε, τώρα, μερικές μόνο από τις χαρακτηριστικές επιχειρήσεις της CIA. Η πρώτη σημαντική επέμβαση της CIA πραγματοποιήθηκε στην Ιταλία, πριν από τις εκλογές του Απριλίου του 1948. Οι ΗΠΑ χρηματοδότησαν με μυστικά κονδύλια, μέσω της CIA, τις μη κομμουνιστικές πολιτικές δυνάμεις: το Χριστιανοδημοκρατικό κόμμα, το Δημοκρατικό κόμμα και το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ιταλίας.

Η δεκαετία του 1950 χαρακτηρίζεται ως η χρυσή δεκαετία των covert operations. Είναι η εποχή που η CIA αντιλαμβάνεται ότι η καταστολή του ευρωπαϊκού αντιαμερικανισμού για να μην είναι ατελέσφορη, πρέπει να λειτουργήσει με μια λογική που να προσομοιάζει του τεχνάσματος του Δούρειου Ίππου. Συγκεκριμένα, αποφασίζει να παρέμβει σε πολιτικές δυνάμεις της σοσιαλδημοκρατίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η CIA χρηματοδότησε ένα σχέδιο που οδήγησε στη δημιουργία του Congress of Cultural Freedom, μιας διεθνούς οργάνωσης η οποία προώθησε συνέδρια και πολιτιστικά δρώμενα και συγκέντρωσε στους κόλπους της πολλούς Ευρωπαίους διανοούμενους της μη κομμουνιστικής αριστεράς. Παράλληλα, η CIA χρηματοδότησε την έκδοση σειράς περιοδικών φιλελεύθερου προσανατολισμού, τόσο εκτός όσο και εντός της Αμερικής, και φρόντισε να δημιουργήσει πράκτορες-δημοσιογράφους. Όπως έλεγε χαρακτηριστικά ο ιδρυτής της CIA Άλεν Ντάλες, «Ο όρος κατασκοπεία συμπίπτει με τον όρο πρόσβαση και η καλύτερη μέθοδος πρόσβασης είναι η διείσδυση. Πρέπει, συνεπώς, ο πληροφοριοδότης να εισχωρήσει στο εσωτερικό του στόχου (γραφείο, εργοστάσιο, πολιτικό κόμμα, σύνταξη εφημερίδας, επιτελείο, βουλή κ.τ.λ.) χρησιμοποιώντας το κατάλληλο πρόσχημα. Σε πολλές περιπτώσεις το ιδανικό πρόσχημα είναι η δημοσιογραφία. Αλλά σήμερα οι μέθοδοι ελέγχου και ασφάλειας είναι τέτοιες, που ο πληροφοριοδότης πρέπει να είναι επαγγελματίας εκπαιδευμένος στις διεισδύσεις».³⁸

Οι δυο πιο γνωστές μυστικές επιχειρήσεις της δεκαετίας του 1950 πραγματοποιήθηκαν στη Γουατεμάλα και το Ιράν. Στο Ιράν πρωθυπουργός ήταν

38. Ντάλες Άλεν και Μπλάνκο Ε., *Τεχνική της εξασφάλισης πληροφορικών*, έκδοση του οίκου ΑΕΜ της Μαδρίτης. Αναφέρεται στο: Μάτα Γκονζάλες, *Οι αληθινοί αφέντες του κόσμου*, σελ. 148, εκδ. Λογοθέτης, χ.χ.

εκείνη την εποχή ο Μοσαντέκ στις προθέσεις του οποίου ήταν η εθnicoποίηση των πετρελαιοπηγών τις οποίες εκμεταλλεύονταν η Αγγλο-Ιράνιαν Όιλ Κόμπανυ. Το σχέδιο της CIA προέβλεπε την κινητοποίηση οπαδών του Ζαχεντί (φιλοδυτικός πολιτικός του Ιράν) και την ανταμοιβή –οικονομική και στρατιωτική– του μονάρχη Παχλεβί που θα απομάκρυνε από τα καθήκοντά του τον Μοσαντέκ. Η επιχείρηση έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την πλευρά των ΗΠΑ: ο Μοσαντέκ παραιτήθηκε τον Αύγουστο του 1953 έπειτα από σκληρές συγκρούσεις των οπαδών του και των οπαδών του Ζαχεντί, ο τελευταίος διορίστηκε πρωθυπουργός και η Αγγλο-Ιράνιαν Όιλ Κόμπανυ αναγκάστηκε να μοιραστεί την εκμετάλλευση του πετρελαίου με μερικές αμερικανικές εταιρείες.

Στη Γουατεμάλα το 1951 είχε εκλεγεί πρόεδρος ο Αρμπένζ, στρατιωτικός και συμπαθών των σοσιαλιστικών ιδεών. Μια από τις πρώτες του ενέργειες ήταν η νομιμοποίηση του κομμουνιστικού κόμματος της Γουατεμάλας. Επίσης, πραγματοποίησε αγροτική μεταρρύθμιση με στόχο την ανακατανομή της γης από τους μεγαλοκαλλιεργητές στους φτωχούς αγρότες. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις έθιγαν άμεσα τη γνωστή Γιουνάιτεντ Φρουτ Κόμπανυ. Η covert operation για τη Γουατεμάλα προέβλεπε την υποστήριξη των αντιπάλων του Αρμπένζ στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας, την εκπαίδευση στη Φλόριδα μιας ομάδας αντικαθεστωτικών, που θα εισερχόταν στη χώρα και την προώθηση μιας ραδιοφωνικής εκπομπής. Η σχεδιασμένη εισβολή των αντικαθεστωτικών θα παρουσιαζόταν ως μέρος μιας λαϊκής εξέγερσης που υποτίθεται ότι θα ήταν ενάντια στην κυβέρνηση Αρμπένζ. Το αποτέλεσμα ήταν το σχέδιο να πετύχει και στη χώρα να εγκαθιδρυθεί μια συγγή δικτατορία που κατήργησε όλες τις προηγούμενες προοδευτικές μεταρρυθμίσεις.

Στη δεκαετία του 1960 η CIA ενθάρρυνε τα πραξικοπήματα στο Νότιο Βιετνάμ και στη Δημοκρατία του Αγίου Δομίνικου, προώθησε μυστικές επιχειρήσεις ευρείας κλίμακας στο Λάος κατά του κινήματος του Πάθιε Λάο, ο οποίος υποστήριζε το κομμουνιστικό καθεστώς του Β. Βιετνάμ. Επίσης, η CIA δούλεψε για τη αποσταθεροποίηση των δημοκρατικά εκλεγμένων ηγετών του Εκουαδόρ και της Βρετανικής Γουιάνας.

Τον Μάρτιο του 1970 η CIA επεμβαίνει στην Καμπότζη, όπου οργανώνεται πραξικόπημα ενάντια στον πρίγκιπα Σιχανούκ, ο οποίος είχε κρατήσει ουδέτερη στάση στον πόλεμο του Βιετνάμ και «ανεχόταν» τα στρατιωτικά κρησφύγετα των Βιετκόνγκ στο έδαφος της Καμπότζης.

Η Χιλή δεν έμεινε έξω από το πεδίο δράσης της CIA και πώς θα μπορούσε άλλωστε. Το μυστικό πρόγραμμα που εκπονήθηκε στήριξε οικονομικά τους χριστιανοδημοκράτες και τις λοιπές συντηρητικές δυνάμεις. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 1963 αλλά δεν στάθηκε ικανό να ανακόψει την πορεία του Αλιέντε στο προεδρικό αξίωμα. Έτσι, τέθηκε σε λειτουργία η δεύτερη φάση

του σχεδίου. Διατέθηκαν περισσότερα από 8 εκατομμύρια δολάρια στη συντηρητική αντιπολίτευση, καθώς και ανθρώπινο δυναμικό (πράκτορες), προκειμένου να αποσταθεροποιηθεί η οικονομία της Χιλής. Υπήρχε, όμως, και μια ακόμη στόχευση από τις ΗΠΑ: ένα στρατιωτικό πραξικόπημα. Στην περίπτωση της Χιλής, τα σχέδια της CIA και του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, δυστυχώς, ευοδώθηκαν.

Οι μυστικές επιχειρήσεις της CIA εμπεριείχαν την οικονομική και οργανωτική στήριξη στις μη κομμουνιστικές συνδικαλιστικές οργανώσεις. Από το 1948 η CIA συνεργάστηκε με το κυριότερο αμερικανικό συνδικάτο, το American Federation of Labor, προκειμένου να παρέχει υποστήριξη σε μη κομμουνιστικά συνδικάτα στην Ιταλία και τη Γαλλία και να σχηματιστούν μεγάλες αντικομμουνιστικές λίγκες. Αυτή η μυστική επιχείρηση χρηματοδοτήθηκε από ένα μέρος των κονδυλίων του σχεδίου Μάρσαλ. Στην Ιταλία τα κονδύλια δόθηκαν στη μη κομμουνιστική συνομοσπονδία που ιδρύθηκε το 1948 μετά τη διάσπαση της Ιταλικής Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών, ενώ στη Γαλλία δόθηκαν στο συνδικάτο του Κέντρου.

Η CIA δεν είχε μόνο ανάμειξη στα πολιτικά δρώμενα, αλλά και στα πολιτιστικά. Επενέβαινε στην παραγωγή και τη διάθεση των κινηματογραφικών ταινιών που γυριζόνταν στις ΗΠΑ. Η παρέμβαση έγκειτο στον έλεγχο και τη λογοκρισία των αμερικανικών ταινιών που προοριζόνταν για το εξωτερικό και τη χρηματοδότηση των ταινιών που προήγαγαν τον αντικομμουνισμό. Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση του πράκτορα της CIA Κάρλτον Άλσοπ που εξασφάλισε από τη χήρα του Τζορτζ Όργουελ την αποκλειστικότητα για τα κινηματογραφικά δικαιώματα του αντικομμουνιστικού μυθιστορήματος *Η φάρμα των ζώων*. Επίσης, χαρακτηριστική είναι και η περίπτωση του Λουίτζι Λουράσκι, ενός συνδέσμου μεταξύ Χόλιγουντ και CIA που από τη θέση του προέδρου στην Αμερικανική Κινηματογραφική Ένωση αγωνίστηκε από το 1953 προκειμένου να μη λάβει το Όσκαρ καλύτερης ξένης ταινίας *Ο Δον Καμίλο*, παρά το γεγονός ότι δεν επρόκειτο για φιλοκομμουνιστική ταινία, αλλά στα μάτια της CIA ήταν επικίνδυνη, γιατί προήγαγε τη συμβίωση ανάμεσα σε κομμουνιστές και μη.

Το 1974, λίγο μετά την ανατροπή του δικτάτορα Σαλαζάρ στην Πορτογαλία, ανάμεσα σε χιλιάδες έγγραφα της πολιτικής αστυνομίας του καθεστώτος βρέθηκαν ορισμένα που καταμαρτυρούσαν την πάνω από είκοσι χρόνια σύνδεση δημοσιογράφων/πρακτόρων που εργάζονταν για λογαριασμό ξένων μυστικών υπηρεσιών, ανάμεσά τους και η CIA.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 η CIA ως κύριο μέλημά της είχε το να επηρεάσει τις πολιτικές εξελίξεις στο Αφγανιστάν. Τον Απρίλιο του 1978 ο συντηρητικός πρόεδρος Νταούντ Χαν ανατρέπεται από αριστερούς αξιωματικούς υπό την ηγεσία του Νουρ Μοχάμαντ Ταράκι με τη στήριξη

στρατιωτών και τμήματος του αφγανικού λαού και υπό την καθοδήγηση του Λαϊκοδημοκρατικού Κόμματος του Αφγανιστάν. Έκτοτε ξεκινά το ρεύμα της αντεπανάστασης σε εσωτερικό κι εξωτερικό, προκειμένου να αντιστραφεί η πολιτική κατάσταση. Η αντεπανάσταση δρα ένοπλα και όταν η κατάσταση οξύνεται, στο τέλος του 1979 η αφγανική κυβέρνηση απευθύνει έκκληση στη Σοβιετική Ένωση για πολιτική και οικονομική στήριξη της χώρας. Έτσι, σοβιετικά στρατεύματα εισέρχονται στο Αφγανιστάν ανταποκρινόμενα στην έκκληση της αφγανικής κυβέρνησης. Οι ΗΠΑ, έχοντας πάρει ένα πολύ πικρό μάθημα από το Βιετνάμ, άλλαξαν προσανατολισμό στον τρόπο παρέμβασής τους και έθεσαν σε εφαρμογή την τακτική που πήρε το όνομα «πόλεμοι δια πληρεξουσίου». Όπως ο ίδιος ο τίτλος του προγράμματος φανερώνει, η αμερικανική ανάμειξη δεν θα ήταν άμεση, αλλά έμμεση και με την ενίσχυση των αντεπαναστατικών θυλάκων (με τον ίδιο τρόπο λειτούργησαν και στην περίπτωση της Νικαράγουας και των Κόντρας). Έτσι κι αλλιώς, η CIA είχε ξεκινήσει να χρηματοδοτεί τους συντηρητικούς πυρήνες του Αφγανιστάν πολύ πριν ο σοβιετικός στρατός εισέλθει στα εδάφη του. Εκπρόσωποι της CIA είχαν συναντηθεί με Αφγανούς αντικαθεστωτικούς ήδη από τον Απρίλιο του 1979, δηλαδή οκτώ μήνες πριν εισέλθουν οι Σοβιετικοί στο Αφγανιστάν, γεγονός που παραδέχεται και ο γνωστός Ζμπίγκνιου Μπρεζίνσκι σε συνέντευξή του στο *Le Nouvelle Observateur*. Το ιδεολογικό πρόσχημα που χρησιμοποιήθηκε από τις αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες ήταν αυτό της θρησκείας, επιδιώκοντας την κατασκευή ενός «αντισοβιετικού τζιχάντ». Αρωγός σε αυτήν την προσπάθεια στάθηκε η κυβέρνηση του Πακιστάν. Η CIA αγόραζε όπλα, προσλάμβανε ειδικούς στον ανταρτοπόλεμο και τις ανορθόδοξες τακτικές, συγκέντρωνε πληροφορίες για τις σοβιετικές δυνάμεις και όλα αυτά τα παρέδιδε στην αντίστοιχη υπηρεσία του Πακιστάν. Οι στρατολογημένοι Μουτζαχεντίν άρχισαν να συρρέουν από όλον τον κόσμο (μάλιστα, ο Οσάμα Μπιν Λάντεν ήταν ένας από αυτούς με κρίσιμης σημασίας χρέωση να κατασκευάσει ένα σύμπλεγμα από τούνελ, καταφύγια και αποθήκες όπλων, εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις και ιατρικό κέντρο για τους τραυματίες). Οι καταφθάνοντες Μουτζαχεντίν εκπαιδεύονταν προκειμένου να αντιμετωπίσουν στρατιωτικά τα σοβιετικά στρατεύματα. Όμως, η CIA αντιμετώπιζε ένα πρόβλημα. Τα τρία δισεκατομμύρια δολάρια που εξασφάλισε από το Κογκρέσο των ΗΠΑ δεν επαρκούσαν για τη χρηματοδότηση όλου του αντεπαναστατικού προγράμματος. Έτσι, σκέφτηκαν να αξιοποιήσουν την παραγωγή οπίου στο Αφγανιστάν που πριν την αμερικανική ανάμειξη ήταν πολύ περιορισμένη. Ως το τέλος του Τζιχάντ, το Αφγανιστάν έφτασε να έχει τη μεγαλύτερη παραγωγή οπίου και ηρωίνης στον κόσμο! Το 1980, για παράδειγμα, από το Αφγανιστάν διακινήθηκε το 5% της παγκόσμιας παραγωγής, αλλά το 1985 το αντίστοιχο ποσό έφτασε το 85%! Η CIA τροφοδοτούσε την παγκόσμια αγορά

(και την αμερικανική) με εξαρτησιογόνες ουσίες, κι έτσι το οικονομικό πρόβλημα λύθηκε...

Επιπλέον, η CIA φρόντισε τη χρηματοδότηση των Κόντρας (μισθοφορικές-αντεπαναστατικές δυνάμεις στη Νικαράγουα), την οποία εξασφάλισε από το εμπόριο όπλων στο Ιράν, αίροντας το εμπάργκο που η ίδια είχε επιβάλει. Σε σχετικό έγγραφο της CIA που αφορά τη Νικαράγουα, αναφέρεται: «Απαγάγετε όλους τους αξιωματούχους ή πράκτορες της κυβέρνησης των Σαντινίστας και τοποθετήστε τους σε “δημόσιους χώρους”.

»Ατιμάστε, εξευτελίστε και ταπεινώστε τα “προσωποπαγή σύμβολα” της καταπιεστικής κυβέρνησης ενώπιον του λαού και καλλιεργήστε τη λαϊκή συμμετοχή στο αντάρτικο, φωνάζοντας συνθήματα και λοιδορίες [...]

»Ειδικές αποστολές θα ανατεθούν σε άλλους, με στόχο τη δημιουργία ενός “μάρτυρα”, οδηγώντας τους διαδηλωτές σε αντιπαράθεση με τις Αρχές για την πρόκληση εξεγέρσεων ή ανταλλαγής πυροβολισμών, την πρόκληση θανάτου ενός ή περισσότερων ατόμων που θα γίνουν “μάρτυρες”, γεγονός που πρέπει να χρησιμοποιηθεί άμεσα εναντίον του καθεστώτος, προκειμένου να προκληθούν συγκρούσεις μεγαλύτερης έκτασης.

»Δυνάμεις Κρούσεως. Οι άνδρες αυτοί πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με όπλα (μαχαίρια, λεπίδες, αλυσίδες, κλομπ, ρόπαλα) και θα πρέπει να βαδίζουν λίγο πιο πίσω από τους αθώους και ανυποψίαστους συμμετέχοντες».³⁹

Η CIA αντιμετώπισε τον «εσωτερικό» και «εξωτερικό εχθρό», με τη Σοβιετική Ένωση και τις σοσιαλιστικές χώρες να κατέχουν περίοπτη θέση στη δεύτερη κατηγορία. Η παρέμβαση της CIA πραγματοποιήθηκε με διάφορους τρόπους: με τη δημιουργία δυο ραδιοφωνικών σταθμών (Radio Liberty & Radio Free Europe), με τη διείσδυση ξένων πρακτόρων στο έδαφος των σοσιαλιστικών κρατών κ.ά.. Για παράδειγμα, στη Λιθουανία και την Ουκρανία στρατολογήθηκαν πολιτικοί εξόριστοι που είχαν καταφύγει στη δυτική ζώνη της Γερμανίας που θα γινόταν σε λίγο γνωστή ως Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Εκπαιδευμένοι πράκτορες ρίφθηκαν με αλεξίπτωτα στο έδαφος των προαναφερόμενων χωρών, αλλά ανακαλύφθηκαν από τη σοβιετική κατασκοπεία. Επίσης, για την Αλβανία σχεδιάστηκε διείσδυση μικρών ένοπλων δυνάμεων που θα προέβαιναν σε τρομοκρατικές και στρατιωτικές ενέργειες, με τις οποίες θα προσπαθούσαν να αποσταθεροποιήσουν το καθεστώς του Εμβέρ Χότζα. Όσον αφορά την Κούβα, είναι γνωστή η επιχείρηση της CIA στον κόλπο των χοίρων. Ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζουν οι τρόποι που επινόησε η CIA προκειμένου να δολοφονήσει το Φιντέλ Κάστρο. Σύμφωνα με το συγγραφέα Φαμπιάν Εσκαλάντε οι απόπειρες δολοφονίας ή και γελοιοποίησης του Φιντέλ Κάστρο ανέρχονταν στις 634! Ανάμεσα σε αυτές καταγράφεται η

39. Αναφέρεται στο: Μπλαμ Ουίλιαμ, *Το κράτος του κακού*, σελ. 113-114, εκδ. Κανάκη, 2003.

προσπάθεια να εμποτιστούν τα πούρα του με παραισθησιογόνες ουσίες, η δηλητηρίαση της στολής του δύτη που χρησιμοποιούσε ο Κουβανός ηγέτης, κ.ά..

Φυσικά, η CIA, ανάμεσα στα άλλα, δεν θα μπορούσε να αφήσει έξω από την κατασκοπεία τη Σοβιετική Ένωση για ευνόητους λόγους. Μια από τις σημαντικότερες πλευρές της αμερικανικής κατασκοπείας, αν όχι η σημαντικότερη, ήταν η επί πολλά χρόνια συλλογή πληροφοριών σχετικών με τις στρατιωτικές δυνατότητες της ΕΣΣΔ. Από την κρίση των πυραύλων (1962) ως και τη σύναψη των συμφωνιών SALT 1 και SALT 2 του 1972 και του 1979 που αφορούσαν τις συνομιλίες για τον περιορισμό των πυρηνικών όπλων, οι πληροφορίες που συνέλεξαν οι Αμερικανοί ήταν τεράστιας σημασίας. Στις δεκαετίες του 1970 και του 1980 η CIA κατασκόπευε τη στρατιωτική βιομηχανία της ΕΣΣΔ, καθώς και την ΚGB. Οι επιχειρήσεις της CIA συμπεριελάμβαναν την τοποθέτηση υποκλεπτικών μηχανισμών στις κυριότερες γραμμές επικοινωνίας του σοβιετικού στρατού και πάσης φύσεως εναέριες παρακολουθήσεις, αρχικά με αεροσκάφη και στη συνέχεια με δορυφόρους.

Κρίσιμης σημασίας ήταν και η επέμβαση της CIA στην Πολωνία, όπου ενίσχυσε το κίνημα «Αλληλεγγύη» και τον γνωστό επικεφαλής του Λεχ Βαλέσα. Οι ραδιοσταθμοί της CIA μετέδιδαν συνθηματικές εκπομπές με αποδέκτες τους συνδέσμους τους. Συχνά αποδέκτες ήταν οι ίδιοι οι απεργοί της «Αλληλεγγύης».

Η Ελλάδα, επίσης, υπήρξε θέατρο επιχειρήσεων της CIA. Αναφερόμαστε στη δράση της προκειμένου να εγκαθιδρυθεί δικτατορία στην Ελλάδα. Αξιωματικοί της CIA ήταν εγκατεστημένοι στα γραφεία της ΚΥΠ πριν την πραγματοποίηση του πραξικοπήματος, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος βρισκόταν στο μισθολόγιο της CIA, σύμφωνα με μαρτυρία του τότε επιτετραμμένου στην αμερικανική πρεσβεία κ.λπ.⁴⁰

Η πιο πρόσφατη, ίσως, παρέμβαση της CIA, αφορά τη Βενεζουέλα. Η CIA οργάνωσε σε πρώτη φάση το πραξικόπημα ενάντια στον Τσάβες και σε δεύτερη φάση ενάντια στον Μαδούρο. Η *Washington Post*, σχεδόν θριαμβολογώντας, στο άρθρο της στις 13 Απριλίου, λίγες ώρες πριν την εκδήλωση της λαϊκής αντίδρασης αλλά και τμήματος του στρατού, που ανέτρεψε τελικά το πραξικόπημα, έγραφε: «Μέλη της αντιπολίτευσης έκαναν συνεχείς επισκέψεις στην αμερικανική πρεσβεία στο Καράκας... οι επισκέπτες ήταν εν ενεργεία και εν αποστρατεία στρατιωτικοί, ιδιοκτήτες ΜΜΕ και πολιτικοί της αντιπολίτευσης».

Αξιωματικοί που συμμετείχαν στο πραξικόπημα εναντίον του προέδρου της Βενεζουέλας Ούγο Τσάβες είχαν έρθει σε επαφή με την αμερικανική

40. Βλέπε αναλυτικότερα Λιόσης Βασίλης, *Ιμπεριαλισμός και εξάρτηση*, σελ. 176-181, τρίτη έκδοση, εκδ. ΚΨΜ, 2013

πρεσβεία στο Καρακάς εδώ και περισσότερο από δύο μήνες για να γνωστοποιήσουν το σχέδιό τους, αναφέρεται και σε δημοσίευμα του περιοδικού *Newsweek*.⁴¹

Ο Γκουαϊδό είναι μία τυπική περίπτωση ενός κατασκευασμένου φιλόδοξου ηγέτη από τις ΗΠΑ και τη CIA προκειμένου να αλλάξει η πολιτική κατάσταση σε μία χώρα: «Το 2005 οι ΗΠΑ έβαλαν μπροστά ένα νέο σχέδιο αποσταθεροποίησης της Βενεζουέλας, το οποίο είχε το κέντρο του στη μακρινή Σερβία. Μία ομάδα που αποκαλούνταν CANVAS και η οποία χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από το Εθνικό Ταμείο για τη Δημοκρατία, ένα "παραμάγαζο" της CIA που λειτουργεί ως παρακλάδι της κυβέρνησης των ΗΠΑ για την προώθηση της αλλαγής καθεστώτων, είχε παίξει κεντρικό ρόλο στην εξέγερση που οδήγησε στην πτώση Μιλόσεβιτς. Σε αυτή μαθήτευαν και 5 Βενεζουελάνοι με στόχο να εξασκηθούν στη διαμαρτυρία ως μορφή ενός υβριδικού πολέμου, απέναντι σε κράτη που αντιστέκονται στη μονοπωλιακή κυριαρχία της Ουάσινγκτον. "Όταν θα δείτε ταυτόχρονες διαδηλώσεις σε πέντε πανεπιστήμια της Βενεζουέλας, θα ξέρετε ότι η εκπαίδευση έχει τελειώσει και ότι έχει αρχίσει η πραγματική δουλειά", έλεγαν οι γνωρίζοντες τότε».⁴²

Τα όσα παραθέσαμε είναι μόνο ένα μέρος των δραστηριοτήτων της CIA. Με βάση όλη τη δραστηριότητά της μπορούμε να εξάγουμε μερικά βασικά συμπεράσματα: 1) Η CIA αποτέλεσε ένα από τα βασικά όπλα του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, 2) η δράση της υπογράμμισε την ισχύ του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, 3) υπήρξαν φάσεις της ιστορίας που η CIA κατόρθωσε να ανακόψει τις κοινωνικές τάσεις με βίαιο τρόπο, 4) ένας από τους παράγοντες ήττας του σοσιαλισμού υπήρξε και η υπονομευτική δράση των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών (δεν υποστηρίζουμε ότι είναι ο κύριος παράγοντας, αλλά δεν μπορούμε να τον παραβλέψουμε).

Όπως και να έχει, η CIA αποτέλεσε, αποτελεί και θα αποτελεί μια εγκληματική οργάνωση σε παγκόσμια κλίμακα, προϊόν της φύσης του αμερικανικού ιμπεριαλισμού. Ασκούσε και ασκεί μιαν ιδιότυπη εξωτερική πολιτική εκτός του πλαισίου του Διεθνούς Δικαίου και της διεθνούς διπλωματίας.⁴³

41. «Πραξικόπημα made in USA», *Ριζοσπάστης*, 16 Απριλίου 2002.

42. <https://tvxs.gr/news/kosmos/pos-oi-ipa-kataskeyasan-ton-xoyan-gkoyaido>

43. Για το παραπάνω υποκεφάλαιο χρησιμοποιήθηκαν: 1) Μπλαμ Ουίλιαμ, *Το κράτος του κακού*, εκδ Κανάκη, 2003, 2) Μάτα Γκονζάλες, *Οι αληθινά αφέντες του κόσμου*, εκδ. Λογοθέτης, x.x., 3) Εσκαλάντε Φαμπιάν, *634 απόπειρες δολοφονίας του Κάστρο*, εκδ. Μαλλιάρης Παιδεία, 2008, 4) Ομάδα Συγγραφέων, *Αφγανιστάν, Η λαϊκή επανάσταση*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1984, 6) Μάριο Ντελ Πιέρο, *CIA, Η ιστορία των Μυστικών Αμερικανικών Υπηρεσιών*, εκδ. Κέδρος, 2010, 5) Ζενάκος Αυγουστίνος, «Η "διαβολική" CIA», *περιοδικό Βήμα Ιστορία*, αρ. 13, 9/9/2004, σελ. 38-47.

Θ. Η εδραίωση της πρωτιάς και οι εγγενείς αντιφάσεις

Η επιβολή της ισχύος του δυνατού δεν έγινε μόνο δια της ρίψης των ατομικών βομβών αλλά και με οικονομικά μέσα που δεν αφορούσαν μόνο το εσωτερικό των ΗΠΑ αλλά όλη την υφήλιο. Το νέο συναλλαγματικό σύστημα που επιβλήθηκε, όπως ήδη είδαμε, ήταν αυτό του Bretton Woods, ένα σύστημα στο οποίο το δολάριο προσδέθηκε με μία καθορισμένη σχέση με ένα δεδομένο βάρος χρυσού και που όριζε την τιμή των υπόλοιπων νομισμάτων πλην δολαρίου με βάση την ανταλλακτική τους αναλογία με το δολάριο. Όταν το συγκεκριμένο σύστημα ξεπεράστηκε εκ των πραγμάτων, η πρωτοβουλία άνηκε και πάλι στις ΗΠΑ κι έτσι περάσαμε στον κανόνα ανταλλαγής χαρτονομισμάτων.

Όμως, όπως όλα τα φαινόμενα στην κοινωνία και τη φύση, έτσι και η ηγεμονική/κυρίαρχη πορεία των ΗΠΑ δεν στερείτο και δεν στερείται αντιφάσεων. Ας κωδικοποιήσουμε μερικές από αυτές.

Μία πρώτη αντίφαση βρίσκεται στο πώς οι ΗΠΑ αντιμετώπισαν τις ευρωπαϊκές χώρες μετά τη λήξη του Β΄ παγκόσμιου πολέμου. Το σχέδιο Μάρσαλ και το άνοιγμα της αμερικανικής αγοράς στους ηττημένους Γερμανία και Ιαπωνία, είχε δύο πλευρές: βοηθούσαν στο να ορθοποδήσουν καθημαγμένες οικονομίες που σε μία πορεία ανόδου τους θα τόνωναν και την αμερικανική οικονομία μέσω των εισαγωγών αμερικανικών προϊόντων ή μέσω της δανειοδότησής τους, αλλά ταυτόχρονα θα αποτελούσαν μελλοντικούς ανταγωνιστές της αμερικανικής οικονομίας.

Μία δεύτερη αντίφαση σχετίζεται με την ανάπτυξη του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος, δηλαδή της ανάπτυξης καταστροφικών κι όχι παραγωγικών δυνάμεων και μέσων κατανάλωσης. Αυτό συνιστούσε μία τρόπον τινά στρέβλωση του καπιταλιστικού μοντέλου ανάπτυξης των ΗΠΑ, αν ο όρος στρέβλωση έχει κάποιο νόημα. Εργοστάσια που υπό κανονικές συνθήκες έπρεπε να παράγουν μέσα παραγωγής, τώρα παρήγαγαν μέσα καταστροφής, πράγμα που εμπόδιζε τη διευρυμένη αναπαραγωγή του καπιταλισμού, αλλά καπιταλισμός δίκως διευρυμένη αναπαραγωγή είναι καταδικασμένους να παρακμάσει.

Μία τρίτη αντίφαση σχετιζόταν με τα τεράστια έξοδα που απαιτεί ο ρόλος του παγκόσμιου χωροφύλακα για την εξασφάλιση της ηγεμονίας: στρατιωτικές επεμβάσεις και εκατοντάδες βάσεις σε όλο τον κόσμο μπορεί προς ώρας να αναζωογονούν την οικονομία αλλά αυτό έχει και τα όριά του. Ο προβληματισμός για το πλησίασμα αυτών των ορίων αναδείχτηκε από τη ρητορική Τραμπ που εναγωνίως έλεγε και ξανάλεγε πως πρέπει και οι σύμμαχοι να συνεισφέρουν στα στρατιωτικά έξοδα.⁴⁴

44. Για τις αντιφάσεις αυτές βλέπε αναλυτικότερα Williams Sam, *Η Αμερικανική Αυτοκρατορία*

Μία τέταρτη αντίφαση σχετίζεται με τη διόγκωση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Το κεφάλαιο αποζητά το μεγαλύτερο ποσοστό κέρδους και αν αυτό εξασφαλίζεται στα χρηματιστηριακά παράγωγα εκεί και θα κατευθυνθεί. Όμως, αυτό γίνεται εις βάρος του παραγωγικού κεφαλαίου. Βεβαίως, αυτή η αντίφαση δεν αφορά αποκλειστικά τον αμερικανικό καπιταλισμό, εντούτοις στην Αμερική η διόγκωση του χρηματοπιστωτικού τομέα ήταν αξιοσημείωτη και δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στην αμερικανική οικονομία.

Οι αντιφάσεις αυτές μεταφράζονται σε συγκεκριμένα πολιτικά και οικονομικά αποτελέσματα. Όσον αφορά τα πολιτικά παρεπόμενα οι ΗΠΑ σήμερα αμφισβητούνται περισσότερο από κάθε άλλη φορά: Ρωσία, Κίνα, Βενεζουέλα ακόμη και Σαουδική Αραβία και Τουρκία δείχνουν να μην υποκύπτουν και να μην φοβούνται τις αμερικανικές απειλές και πιέσεις.

και η Ανάπτυξη του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος, στο Σημειώσεις για τον σημερινό ιμπεριαλισμό και την Αυτοκρατορία, εκδ. Anant Garde, x.x..

I. Το δόγμα Αϊζενχάουερ (1953-1961)

Ο Κέναν είχε συμπεριλάβει τη Μέση Ανατολή ως νούμερο δύο προτεραιότητα για τις ΗΠΑ (πρώτο στόχο αποτελούσε η Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία). Οι λόγοι για τους οποίους αξιολογείτο ψηλά η Μέση Ανατολή ήταν προφανείς: τα κοιτάσματα και η παραγωγή πετρελαίου και η γειτνίαση με τη Σοβιετική Ένωση. Επιπλέον, ο αντιαμερικανισμός στις χώρες της Μέσης Ανατολής ήταν εντονότατος. Εντός αυτού του κλίματος, ο Αϊζενχάουερ διατύπωσε το δόγμα του που αφορούσε τη Μέση Ανατολή, τον Ιανουάριο του 1957 προς το αμερικανικό Κογκρέσο. Κατά τον Αϊζενχάουερ σε περίπτωση που μια χώρα της Μέσης Ανατολής απειλείτο από κάποια άλλη χώρα θα μπορούσε να ζητήσει οικονομική ή στρατιωτική βοήθεια από τις ΗΠΑ.⁴⁵ Μάλιστα, δεν παρέλειψε να αναφερθεί στον «κομμουνιστικό κίνδυνο» δίνοντας την εξουσιοδότηση στις αμερικανικές δυνάμεις προκειμένου αυτές «να διασφαλίσουν και να προστατεύσουν την εδαφική ακεραιότητα και την πολιτική ανεξαρτησία τέτοιων εθνών, ζητώντας βοήθεια ενάντια σε εμφανή ένοπλη επιθετικότητα από οποιοδήποτε έθνος που ελέγχεται από τον διεθνή κομμουνισμό».⁴⁶

Μία πλειάδα Αμερικανών διανοητών ανέλυε την ανάγκη οι ΗΠΑ να ελέγξουν τις χώρες της Εγγύς και Μέσης Ανατολής. Για παράδειγμα, στις αρχές της δεκαετίας του 1950, Αμερικανοί επιστήμονες τάσσονταν υπέρ της δημιουργίας μιας πολιτικής συνεργασίας με αυτές τις χώρες. Ο Μ. Γκρέφς εξηγούσε, ότι μια παρόμοια συνεργασία δεν σημαίνει μόνο στρατιωτικο-πολιτική συμμαχία στον «ψυχρό, θερμό ή καυτό πόλεμο, αλλά και, πολύ περισσότερο, συνεργασία για τη δημιουργία μιας πολιτικής διάρθρωσης στη Μέση Ανατολή αρεστής στις Ηνωμένες Πολιτείες».⁴⁷ Το προηγούμενο απόσπασμα δεν αφήνει κανένα περιθώριο παρερμηνειών αφού χαρακτηρίζεται από απόλυτη καθαρότητα όσον αφορά τις βλέψεις των ΗΠΑ.

Το δόγμα Αϊζενχάουερ λειτούργησε ως το θεωρητικό σχήμα που έδινε το πάτημα στις ΗΠΑ όλα τα μετέπειτα χρόνια να «βάζουν πόδι» στη Μέση Ανατολή. Μερικά μόνο ενδεικτικά παραδείγματα είναι η στάση τους απέναντι στο Ιράν, στο Ιράκ, στην Παλαιστίνη, στην Αίγυπτο κ.λπ.. Μια χαρακτηριστική περίπτωση της εφαρμογής του δόγματος Αϊζενχάουερ υπήρξε η εισβολή αμερικανικών στρατευμάτων στον Λίβανο το 1958 κατόπιν της έκκλησης του Λιβανέζου προέδρου Καμίλ Σαμόν προκειμένου να «τερματιστεί ο κομμου-

45. <https://teachinghistory.org/history-content/ask-a-historian/23930>

46. <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/eisenhower-doctrine>

47. Βλέπε αναλυτικότερα Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ, Ινστιτούτο Γενικής Ιστορίας, *Η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ*, σελ. 376, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1975.

νιστικός κίνδυνος». Και βέβαια στα κατοπινά χρόνια τα παραδείγματα παρέμβασης των ΗΠΑ είναι αναρίθμητα. Χαρακτηριστικά, ας θυμηθούμε τα αποτελέσματα αυτής της παρέμβασης αφού οι ΗΠΑ ήταν αυτές που εξέθρεψαν το τέρας του ISIS.

ΙΑ. Κένεντυ: Ένας γνήσιος υπερασπιστής του αμερικανικού ιμπεριαλισμού με αγγελικό πρόσωπο (1961-1963)

Ο Κένεντυ παρουσιάζεται συχνά πυκνά ως ένας προοδευτικός δημοκράτης που ενόχλησε το κατεστημένο και με αυτό τον τρόπο ερμηνεύεται και η δολοφονία του. Είναι, όμως, έτσι τα πράγματα;

Κατ' αρχάς ο Κένεντυ υπήρξε ένας εκ των Αμερικανών προέδρων που περιέβαλλε το αμερικανικό έθνος με την «προστασία του Θεού», διαδίδοντας έτσι τον γνωστό μύθο του ευλογημένου έθνους. Είπε χαρακτηριστικά: «Με ήσυχη τη συνείδηση ως τη μόνη σίγουρη ανταμοιβή μας, με την ιστορία τελικό κριτή των πράξεων μας, ας προχωρήσουμε να ηγηθούμε της γης που αγαπάμε, ζητώντας την ευλογία και την ελπίδα Του, γνωρίζοντας όμως ότι εδώ στη γη το έργο του Θεού πρέπει να είναι το δικό μας».⁴⁸ Το επίλεκτο, λοιπόν, από τον Θεό έθνος θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να δράσει όπου θέλει και όπως θέλει. Η ευλογία από το επέκεινα «εξασφάλιζε» (και «εξασφαλίζει») τη νομιμοποίηση της ιμπεριαλιστικής πολιτικής.

Στην πρώτη του ομιλία μετά την εκλογή του, στις 20 Ιανουαρίου του 1961, κινείται σε δύο επίπεδα. Στο πρώτο δηλώνει πως οι ΗΠΑ είναι η ηγέτιδα δύναμη του κόσμου και νουθετεί τα υπόλοιπα κράτη για το πώς πρέπει να λειτουργούν αλλά και το πώς θα είναι η Αμερική απέναντι τους. Στο δεύτερο, παρουσιάζεται ως υπέρμαχος της ελευθερίας και αντίπαλος της σκληρής τυραννίας. Υπόσχεται ότι θα εργαστεί για την ελευθερία και την οικονομική ανάπτυξη για όλη την υφήλιο. Απευθυνόμενος στις σοσιαλιστικές χώρες επισημαίνει ότι πρέπει να αξιοποιηθεί η επιστήμη όχι για τον πυρηνικό όλεθρο αλλά για την πρόοδο της ανθρωπότητας. Ανακοινώνει ένα δρόμο προσέγγισης για το κοινό καλό.⁴⁹ Όπως θα δούμε λίγο παρακάτω όλες αυτές οι διακηρύξεις περί προσέγγισης όχι μόνο έμειναν κενό γράμμα αλλά ακολουθήθηκε η εντελώς αντίστροφη πορεία.

Όσον αφορά το μέτωπο κατά του κομμουνισμού, πριν ακόμη εκλεγεί πρόεδρος των ΗΠΑ, επέδειξε ιδιαίτερο ζήλο. Συγκεκριμένα, κατηγόρησε τον προκάτοχό του Αϊζενχάουερ πως ήταν αυτός που παρέδωσε την Κούβα στους κομμουνιστές και τον Κάστρο, υπονοώντας ότι αυτός δεν θα επέτρε-

48. Αναφέρεται στο: Άντερσον Πέρι, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και οι διανοητές της*, σελ. 47, εκδ. Τόπος, 2017.

49. Βλέπε αναλυτικότερα, Τζον Φ. Κένετι, *Ομιλίες που άλλαξαν τον κόσμο*, ΤΑ ΝΕΑ ΙΣΤΟΡΙΑ, 2012.

πε κάτι τέτοιο. Όταν η κυβέρνηση Αϊζενχάουερ επέβαλλε απαγόρευση στις εμπορικές συναλλαγές με την Κούβα, ο Κένεντυ επέκρινε το μέτρο ως πολύ περιορισμένο και πολύ καθυστερημένο. Αφότου εκλέχτηκε πρόεδρος των ΗΠΑ, έδειξε πως όσα έλεγε ενώ ήταν αντιπολίτευση τα εννοούσε. Τον Απρίλιο του 1961 έγινε η γνωστή απόβαση του Κόλπου των Χοίρων στην Κούβα, όπου μία παραστρατιωτική ομάδα με τη στήριξη της CIA εισήλθε στην Κούβα με σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης Κάστρο. Ο Κένεντυ δεν δίστασε να δώσει το ιδεολογικό-πολιτικό του στίγμα με σκληρή γλώσσα: «Το μήνυμα της Κούβας, του Λάος, της ανερχόμενης βροντής των κομμουνιστικών φωνών στην Ασία και στη Λατινική Αμερική – όλα αυτά τα μηνύματα είναι ίδια. Οι αυτάρεσκες, οι μαλθακές κοινωνίες, θα σαρωθούν μαζί με τα σκουπίδια της κοινωνίας. Μονάχα οι δυνατοί, οι εργατικοί, μονάχα οι αποφασισμένοι, οι τολμηροί, οι οραματιστές που καθορίζουν τον πραγματικό χαρακτήρα του αγώνα μας μπορούν να επιβιώσουν».⁵⁰

Επί ημερών του, επίσης, αποφασίστηκε και υλοποιήθηκε μία εντυπωσιακή αύξηση των όπλων πυρηνικής καταστροφής και γενικότερα μία αύξηση των στρατιωτικών δαπανών.⁵¹ Στον Κένεντυ πιστώνεται και η γνωστή κρίση των πυραύλων. Όλα ξεκίνησαν όταν η κυβέρνηση Κένεντυ αποφάσισε να εγκαταστήσει πυρηνικούς πυραύλους στο έδαφος της Τουρκίας, άρα πολύ κοντά στη Σοβιετική Ένωση. Η Σοβιετική Ένωση απάντησε με την τοποθέτηση πυραύλων στην Κούβα. Έτσι, η ένταση μεταξύ των δύο πλευρών κορυφώθηκε αλλά τελικά οι δύο πλευρές συμφώνησαν σε αμοιβαία υποχώρηση με την απόσυρση των πυρηνικών όπλων από αυτές τις δύο χώρες. Ο Κένεντυ ήταν αναμφισβήτητος ο πρωταίτιος ή μάλλον ο αποκλειστικά υπεύθυνος αυτής της κρίσης.

Μπορεί η εμπλοκή των ΗΠΑ στο Βιετνάμ να μην έγινε επί ημερών Κένεντυ, αλλά η κυβέρνησή του συνέχισε απρόσκοπτα τη σφαγή του βιετναμέζικου λαού. Επίσης, όταν επισκέφτηκε το Δυτικό Βερολίνο έκανε μία ομιλία ξεκινώντας με το «είμαι Βερολινέζος» και διαλαλώντας τρόπο τινά ένα δόγμα με βάση το οποίο ανακήρυξε το Δυτικό Βερολίνο ως τον προμαχώνα του «ελεύθερου κόσμου». Είπε, ανάμεσα στα άλλα: «Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι στον κόσμο που πραγματικά δεν καταλαβαίνουν, ή λένε ότι δεν καταλαβαίνουν, ποιο είναι το μεγάλο ζήτημα μεταξύ του ελεύθερου κόσμου και του κομμουνιστικού κόσμου. Ας έρθουν στο Βερολίνο.

»Υπάρχουν κάποιοι που λένε ότι ο κομμουνισμός είναι το κύμα του μέλλοντος. Ας έρθουν στο Βερολίνο.

50. Horowitz David, *Από τη Γάλα στο Βιετνάμ*, σελ. 510, εκδ. Κάλβος, 1975.

51. Βλέπε αναλυτικότερα ό.π., σελ. 513-517.

»Και υπάρχουν κάποιοι που λένε στην Ευρώπη και αλλού μπορούμε να συνεργαστούμε με τους κομμουνιστές. Ας έρθουν στο Βερολίνο».⁵²

Είναι σαφές ότι κριτήριο για την πολιτική της περιόδου Κένεντυ δεν μπορεί να είναι το συμπαθητικό του πρόσωπο αλλά οι απεχθείς του πράξεις. Ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός συνέχισε να λειτουργεί με τη συνήθη πρακτική του και ο Ψυχρός Πόλεμος καλά κρατούσε.

52. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3022166.stm>

ΙΒ. Το δόγμα Νίξον: Η εισαγωγή ενός νέου τρίπτυχου (1969-1974)

Ο Νίξον έφερε στην αμερικανική εξωτερική πολιτική ως ένα βαθμό κάποιες καινοτομίες οι οποίες καταγράφονται σε τρεις άξονες.

Ο πρώτος άξονας είχε ένα έντονο οικονομικό περιεχόμενο. Η Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία ακολούθησαν μεταπολεμικά μία ανοδική οικονομική τάση, σε τέτοιο βαθμό που άρχισαν να απειλούν την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ. Μάλιστα, με αυτό τον τρόπο αναδεικνυόταν η βασική αντίφαση που έφερε η αμερικανική βοήθεια μετά τον πόλεμο. Το σχέδιο ανόρθωσης ήταν ένα οικονομικό και πολιτικό σχέδιο εξ Αμερικής για την ανόρθωση του καπιταλισμού έξω από την Αμερική αλλά συγχρόνως μακροπρόθεσμα απειλούσε την οικονομική υπεροχή των ΗΠΑ, όπως σε άλλο σημείο τονίσαμε. Ωστόσο, ο Νίξον είχε την απάντηση: εγκατέλειψε το σύστημα των ισοτιμιών του Μπρέτον Γουντς, αποσυνδέοντας το δολάριο από τον χρυσό, επιβάλλοντας δασμολογικές επιβαρύνσεις στις εισαγωγές και παγώνοντας μισθούς και τιμές προκειμένου να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των αμερικανικών προϊόντων. Έτσι, αποκαταστάθηκε σταδιακά η ανταγωνιστική δύναμη των αμερικανικών μονοπωλίων εις βάρος βεβαίως των ανταγωνιστών δυτικοευρωπαϊκών και ιαπωνικών.

Η δεύτερη καινοτομία του σχετιζόταν με την πολιτική προσέγγισης απέναντι στην Κίνα. Σκοπός του Νίξον και του αμερικανικού ιμπεριαλισμού ήταν η παρόξυνση των αντιθέσεων μεταξύ Πεκίνου-Μόσχας αλλά και η δημιουργία ενός πνεύματος διαγκωνισμού ανάμεσα σε Κίνα και ΕΣΣΔ για το ποιος θα έχει τις πιο προνομιακές σχέσεις με τις ΗΠΑ.

Η τρίτη καινοτομία αφορούσε την πολιτική που θα ακολουθούσαν οι ΗΠΑ απέναντι στο Βιετνάμ. Οι σκληροί βομβαρδισμοί, οι χιλιάδες δολοφονίες αμάχων, τα αίτια των αμερικανικών στρατευμάτων και οι βαρύτατες απώλειες των Βιετναμέζων, δεν λύγισαν τον ηρωικό λαό του Βιετνάμ. Ο Νίξον συνειδητοποίησε ότι θα ήταν μάταια οποιαδήποτε συνέχιση του πολέμου κι έτσι τον Ιανουάριο του 1973 υπογράφηκε στο Παρίσι συμφωνία για την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων.⁵³

Αξίζει, όμως, σε αυτό το σημείο μία εκτενέστερη αναφορά για τον πόλεμο του Βιετνάμ ο οποίος υπήρξε από τους πλέον σημαντικούς από πολλές απόψεις, μετά τους δυο παγκόσμιους, αν όχι ο σημαντικότερος πόλεμος. Η

53. Βλέπε αναλυτικότερα Άντερσον Πέρι, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και οι διανοητές της*, σελ. 91-93, εκδ. Τόπος, 2017.

αμερικανική επέμβαση ξεκινά ουσιαστικά το 1960 επί προεδρίας Αϊζενχάουερ όταν οι Γάλλοι έχουν ηττηθεί στρατιωτικά από την αντίσταση των Βιετναμέζων. Συγκεκριμένα η Αμερική στέλνει στρατιωτικούς συμβούλους προκειμένου να οργανώσει τον νοτιοβιετναμέζικο στρατό για να αντιμετωπιστεί ο «κομμουνιστικός κίνδυνος». Το 1961 οπότε και ορκίζεται Πρόεδρος των ΗΠΑ ο Τζον Κένεντυ, στέλνεται μεγάλος όγκος στρατιωτικού οπλισμού στο Νότιο Βιετνάμ και ο αριθμός των στρατιωτικών συμβούλων αυξάνεται χωρίς ακόμη να αποσταλούν στρατεύματα. Ο Κένεντυ πίστευε στη «θεωρία του Ντόμινο»: αν μία χώρα της Νοτιοανατολικής Ασίας γινόταν κομμουνιστική, θα ακολουθούσαν και άλλες. Στο μεταξύ ο Κένεντυ δολοφονείται, αναλαμβάνει ο Τζόνσον κι έπειτα από διάφορες πολεμικές αφισμαχίες, αποφασίζεται το 1965 η αποστολή αμερικανικού στρατού με 3.500 πεζοναύτες. Το 1966 οι αμερικανοί στρατιώτες θα φτάσουν τους 200.000. Στις αρχές του 1968 οι Αμερικανοί στρατιώτες ξεπέρασαν τους 500.000. Οι Αμερικανοί βομβαρδίζουν με βόμβες ναπάλμ και ψεκάζουν με το αέριο Agent Orange, ένα αποφυλλωτικό ώστε σε σύντομο χρονικό διάστημα να εξαφανιστεί κάθε είδος χλωρίδας. Σκοπός ήταν ο καθαρισμός της πυκνής βλάστησης κι έτσι οι Αμερικανοί να έχουν ορατότητα στις πολεμικές συγκρούσεις. Ανακεφαλαιώνοντας, οι ΗΠΑ προέβησαν σε στρατιωτική επέμβαση α) για να ανακόψουν την πορεία του βιετναμέζικου λαού προς τον κομμουνισμό, β) για να εκμηδενίσουν ένα πολιτικό παράδειγμα που θα συμπαρέσυρε και άλλες χώρες, γ) για να αποκτήσουν ακόμη ένα προτεκτοράτο, δ) για να δηλώσουν σε όλο τον κόσμο, καπιταλιστικό και μη, πως είναι και θα εξακολουθήσουν να είναι τα αφεντικά του πλανήτη. Η επίτευξη των «ευγενών» στόχων τους είχε ένα τεράστιο τίμημα σε ανθρώπινες ζωές: οι νέες μελέτες δείχνουν ότι την περίοδο 1955-1975 υπήρξαν 3,8 εκατομμύρια νεκροί βιετναμέζοι (συμπεριλαμβάνονται οι πόλεμοι ενάντια σε Γάλλους και Αμερικανούς)⁵⁴, ενώ από την πλευρά των Αμερικανών οι νεκροί έφτασαν τις 58.000.⁵⁵

Οι ΗΠΑ είχαν διαπράξει ένα τεράστιο έγκλημα. Οι ερινύες τις κυνηγούν ακόμη και σήμερα.

54. <https://www.reuters.com/article/us-war-deaths-idUSN1928547620080619>

55. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002*, σελ. 243, εκδ. Ποιότητα, 2002.

ΙΓ. Το δόγμα Κάρτερ (1977-1981)

Τον Ιανουάριο του 1980 σε ομιλία του ο Κάρτερ δηλώνει στο Κογκρέσο: «Ας είναι απολύτως σαφής η θέση μας: Μια προσπάθεια από οποιαδήποτε εξωτερική δύναμη να αποκτήσει τον έλεγχο της περιοχής του Περσικού Κόλπου θα θεωρηθεί ως επίθεση στα ζωτικά συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και μια τέτοια επίθεση θα αποκρούεται με κάθε απαραίτητο μέσο, συμπεριλαμβανομένης της στρατιωτικής δύναμης».⁵⁶ Το δόγμα Κάρτερ είχε επισημοποιηθεί. Αφορμή ήταν η είσοδος των σοβιετικών στρατευμάτων στο Αφγανιστάν μετά την έκκληση της αφγανικής κυβέρνησης προκειμένου να αποκρουστούν οι αντιδραστικές δυνάμεις που στηρίζονταν από τη CIA και επιχειρούσαν για την πτώση της κυβέρνησης.

Στη συνέχεια το δόγμα Κάρτερ μεταφράστηκε στην πράξη με τον εξής τρόπο: α) η αθλητική ομάδα των ΗΠΑ αποσύρθηκε από τους θερινούς Ολυμπιακούς της Μόσχας το 1980, β) αναστάλθηκε η πώληση σιτηρών στη Σοβιετική Ένωση, γ) αποσύρθηκε η συνθήκη η SALT, δ) αυξήθηκαν τα έξοδα για τον στρατιωτικό εξοπλισμό της Αμερικής, ε) δημιουργήθηκε μια Κοινή Ομάδα Ταχείας Ανάπτυξης που θα μπορούσε να σταλεί γρήγορα σε οποιαδήποτε ζώνη μάχης στον κόσμο, στ) εκδόθηκε προεδρική οδηγία με βάση την οποία ο Κάρτερ διέταζε την ανάπτυξη μικρότερων πυρηνικών όπλων για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Αυτό το τελευταίο υπονοούσε την πιθανότητα ενός περιορισμένου πολέμου, πράγμα που σήμαινε μία αλλαγή: την εγκατάλειψη του δόγματος της αμοιβαίας εξασφαλισμένης καταστροφής (MAD: Mutual Assured Destruction).

Ο τότε γραμματέας του ΚΚ ΗΠΑ, Γκας Χολ, σε άρθρο του στη σοβιετική εφημερίδα Πράβντα, σχολιάζοντας την ομιλία του Κάρτερ έγραφε: «Δημιουργείται η εντύπωση ότι θέλουν να μας μεταφέρουν από τη δεκαετία του 1980 στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, όταν ο ιμπεριαλισμός έκοβε κι έραβε αυθαίρετα κι ατιμώρητα, τον χάρτη του κόσμου σύμφωνα με το συμφέρον του».⁵⁷ Εκτιμά ακόμη πως «Στην υστερική μιλιταριστική εκστρατεία, που εντείνει όλο και περισσότερο η Ουάσιγκτον και στα στρατιωτικο-πολιτικά και οικονομικά μέτρα, που παίρνει και σχεδιάζει να πάρει ο Λευκός Οίκος φαίνεται καθαρά η πρόθεση των ΗΠΑ να εκφοβίσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες και να περιπλέξουν τις σχέσεις τους με την ΕΣΣΔ και τα άλλα σοσιαλιστικά κράτη, να

56. <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-23-1980-state-union-address>

57. Γκας Χολ, *Το «δόγμα Κάρτερ», πρόκληση ενάντια στην πολιτική της ύφεσης*, σελ.4,5, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1980.

διασπάσουν τους οπαδούς τους της ειρήνης, της ύφεσης και της προόδου και να τους υπαγορεύσουν τους όρους τους».⁵⁸

Με άλλα λόγια η εμπλοκή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν και το Ιράν επιτελούσε, ανάμεσα στα άλλα, και ένα ακόμη σκοπό. Ήταν ένα είδος προληπτικού πολέμου για τους υπόλοιπους που μπορεί να σχεδίαζαν δρόμους ανάπτυξης έξω από την ομπρέλα των ΗΠΑ.

58. Ό.π., σελ. 9-10.

ΙΔ. Το δόγμα Ρέιγκαν: Ένταση της επιθετικότητας (1981-1989)

Αν θα θέλαμε να βάλουμε μία επικεφαλίδα του δόγματος Ρέιγκαν θα ήταν δίχως αμφιβολία «Η εξάλειψη του κομμουνισμού». Ο πρώην νηθοποιός του Χόλιγουντ που κατέδιδε συναδέλφους του ως ύποπτους για κομμουνιστική δράση την περίοδο του μακαρθισμού και ο οποίος ως πρόεδρος των ΗΠΑ εκτόξευε απίστευτες ανοησίες, έβαλε ως βασικό στόχο του τη διάλυση των σοσιαλιστικών χωρών. Το προηγούμενο δόγμα του Τζίμι Κάρτερ που προέβλεπε μία πολιτική διαχείρισης και ακόμη το προπροηγούμενο του Τρούμαν που αποσκοπούσε στη συγκράτηση της κομμουνιστικής ιδεολογίας ώστε να μην υπερβεί τα σύνορα των κομμουνιστικών χωρών, με την πολιτική Ρέιγκαν ανατρέπονται ή καλύτερα τροποποιούνται. Η πολιτική Ρέιγκαν έχει ακραία επιθετική μορφή και δείχνει να βιάζεται να τελειώνει με τον κόσμο του σοσιαλισμού. Βασικοί του άξονες η άμεση και ένοπλη βοήθεια σε αντικομμουνιστικά και αντεπαναστατικά κινήματα ανά τον κόσμο, η δημιουργία «αμυντικού» συστήματος γνωστή ως Στρατηγική Πρωτοβουλία Άμυνας (ή Star Wars). Σε μία ομιλία του το 1983 στην Εθνική Ένωση Ευαγγελιστών χαρακτηρίζει τη Σοβιετική Ένωση ως «αυτοκρατορία του κακού» και η αντιπαράθεση των δύο συστημάτων παίρνει μανιαϊστική μορφή: «Ναι, ας προσευχηθούμε για τη σωτηρία όλων εκείνων που ζουν σε αυτό το ολοκληρωτικό σκοτάδι – προσευχόμαστε να ανακαλύψουν τη χαρά της γνώσης του Θεού. Αλλά μέχρι να το κάνουν, ας γνωρίζουμε ότι ενώ κηρύττουν την υπεροχή του Κράτους, διακηρύσσουν την παντοδυναμία του σε μεμονωμένο άνθρωπο και προβλέπουν την τελική κυριαρχία του σε όλους τους λαούς στη γη· είναι το επίκεντρο του κακού στον σύγχρονο κόσμο. [...] Έτσι, στις συζητήσεις σας για τις προτάσεις για το πυρηνικό πάγωμα, σας προτρέπω να προσέχετε τον πειρασμό της υπερηφάνειας – τον πειρασμό να δηλώνετε ευγενικά πάνω από όλα και να χαρακτηρίζετε και τις δύο πλευρές εξίσου υπαίτιες, να αγνοήσετε τα γεγονότα της ιστορίας και τις επιθετικές παρορμήσεις μιας *αυτοκρατορίας του κακού*, για να αποκαλέσετε απλώς τον αγώνα των εξοπλισμών μια γιγάντια παρεξήγηση και έτσι να απομακρυνθείτε από τον αγώνα μεταξύ του σωστού και του λάθους και του καλού και του κακού».⁵⁹

Το δόγμα Ρέιγκαν πήρε σάρκα και οστά σε τουλάχιστον δυο περιπτώσεις. Η μία ήταν η χρηματοδότηση των Μουτζαχεντίν στο Αφγανιστάν· ήταν τότε που στην ουσία οι ΗΠΑ εξέθρεψαν το τέρας και η δεύτερη ήταν η χρηματοδό-

59. https://hmn.wiki/el/Evil_Empire_speech

τηση των Κόντρας στη Νικαράγουα ενάντια στην κυβέρνηση των Σαντινίστας. Μάλιστα σε αυτή τη δεύτερη περίπτωση ξέσπασε και το λεγόμενο σκάνδαλο Ίραν-Γκέιτ (κατ' αναλογία με το Γουότερ-Γκέιτ), όταν αποκαλύφθηκε στα τέλη του 1986 ότι ορισμένα μέλη της αμερικανικής κυβέρνησης είχαν οργανώσει πωλήσεις όπλων στο Ιράν σπάζοντας το εμπάργκο που είχε επιβληθεί και χρησιμοποιώντας τα έσοδα από αυτές τις πωλήσεις για την οικονομική ενίσχυση των Κόντρας.

Τέλος, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η περίοδος Ρέιγκαν εγκαινιάστηκε από την εφαρμογή ενός σκληρού νεοφιλελεύθερου μοντέλου. Η τριάδα Ρέιγκαν, Θάτσερ και Πινοσέτ, ήταν αυτή που «πρωτοστάτησε» στην αλλαγή του διαχειριστικού παραδείγματος. Εν μέρει και αυτό το στοιχείο σχετίζεται με τη εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, αφού ο πρώτος διδάξας στην εφαρμογή του νεοφιλελεύθερου μοντέλου υπήρξε ο Πινοσέτ ο οποίος επιλέχτηκε, εγκαθιδρύθηκε και στηρίχτηκε από τις ΗΠΑ. Άλλωστε ο Φρήντμαν ένας εκ των Αμερικανών γκουρού του νεοφιλευθερισμού διετέλεσε σύμβουλος του καθεστώτος Πινοσέτ. Είναι χαρακτηριστική η διαπίστωση του υπουργού εξωτερικών της Χιλής κατά τη δεκαετία του 1990, Χουάν Γκαμπριέλ Βαλντές, με βάση την οποία χαρακτήρισε τη διαδικασία μύησης Χιλιανών οικονομολόγων στην «ορθοδοξία» της Σχολής του Σικάγου ως «ένα εντυπωσιακό παράδειγμα οργανωμένης μεταφοράς ιδεολογίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες σε μια χώρα που βρίσκεται στη σφαίρα επιρροής της».⁶⁰

60. Κλάιν Ναόμι, *Το δόγμα του σοκ*, σελ. 92, εκδ. Λιβάνη, 2010.

ΙΕ. Μπους ο Πρεσβύτερος και η «συναίνεση της Ουάσιγκτον» (1989-1993)

Με τον όρο «συναίνεση της Ουάσιγκτον» του οποίου εμπνευστής υπήρξε το 1989 ο οικονομολόγος John Williamson, αποτυπώθηκε συμπυκνωμένα το νεοφιλελεύθερο δόγμα, την εποχή που ο κεϋνσιανισμός είχε πλέον πεθάνει ή σε κάθε περίπτωση χαροπάλευε στο νεκροκρέβατο. Ο Williamson περιέγραψε με τον όρο όλη εκείνη τη νεοφιλελεύθερη ανάλυση, τα δόγματα της και τις πολιτικές της προτάσεις που είχαν γίνει αποδεκτά από το ΔΝΤ, την Παγκόσμια Τράπεζα και το υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ. Όλοι οι προαναφερθέντες φορείς είχαν ως έδρα την Ουάσιγκτον εξ ου και η ονομασία.

Ο όρος, όμως, είχε και άλλη μία γεωγραφική-πολιτική διάσταση. Αφορούσε τις συνταγές οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκαν στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και στη συνέχεια διαδόθηκαν και σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες. Ο Williamson μας λέει πως ο όρος αφορά «τον χαμηλότερο κοινό παρονομαστή των πολιτικών συμβουλών που απευθύνονταν από τα εδρεύοντα στην Ουάσιγκτον ιδρύματα προς τις χώρες της Λατινικής Αμερικής ήδη από το 1989». Επομένως, η «συναίνεση της Ουάσιγκτον» αφορούσε την εξαγωγή μιας πολιτικής εκ μέρους των ΗΠΑ σε χώρες εξαρτώμενες από αυτήν.

Ο Williamson συνοψίζει αυτές τις πολιτικές συνταγές σε δέκα προτάσεις:

- 1) Επιβολή Δημοσιονομικής Πειθαρχίας.
- 2) Επαναπροσανατολισμός των προτεραιοτήτων των δημοσίων δαπανών προς άλλους τομείς.
- 3) Εισαγωγή Φορολογικών μεταρρυθμίσεων που θα μειώνουν την ποσοστιαία φορολογική επιβάρυνση και θα διευρύνουν την φορολογική βάση.
- 4) Απελευθέρωση των επιτοκίων.
- 5) Ανταγωνιστική Συναλλαγματική Ισοτιμία.
- 6) Απελευθέρωση του Εμπορίου.
- 7) Φιλελευθεροποίηση των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων.
- 8) Ιδιωτικοποίηση των κρατικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεων.
- 9) Άρση των ελέγχων των οικονομικών δραστηριοτήτων.
- 10) Δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος σε ότι αφορά τα δικαιώματα ιδιοκτησίας.⁶¹

61. Οι προτάσεις αυτές περιέχονται στο έργο του Williamson "What Washington Means by Policy Reform".

Οι συνταγές αυτές εξήχθησαν και τα αποτελέσματα ήταν καταστροφικά για τους λαούς των χωρών που γνώρισαν την εφαρμογή τους. Αύξηση φτώχειας, μεγάλωμα της ψαλίδας πλούσιων-φτωχών και δημιουργία κρίσεων: το 1994-5 η Μεξικάνικη λεγόμενη «κρίση της Tequila», το 1997 η Ασιατική κρίση, το 1997-9 η ρωσική «κρίση της βότκας», το 1998 η βραζιλιάνικη κρίση και τελικά η Αργεντινική κρίση του 2000.⁶²

Η συναίνεση της Ουάσιγκτον αποτέλεσε μία συνεκτική οικονομική και πολιτική επιβολή για το εξωτερικό με απώτερο σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων των ΗΠΑ. Όπως γράφει ο καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Χάρβαρντ, Στίβεν Γουόλτ, οι Αμερικανοί ηγέτες «διέκριναν την αδιαμφισβήτητη δύναμη που διέθεταν την ευκαιρία να διαμορφώσουν το διεθνές περιβάλλον προκειμένου να βελτιώσουν περαιτέρω τη θέση των ΗΠΑ και να αποκομίσουν μεγαλύτερα οφέλη στο μέλλον», αναγκάζοντας «όσο το δυνατό περισσότερες χώρες να υιοθετήσουν το συγκεκριμένο όραμά τους για μια φιλελεύθερη καπιταλιστή παγκόσμια τάξη».⁶³

Όμως, η πολιτική του Μπους του πρεσβύτερου δεν αφορούσε μόνο την εξαγωγή του νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου σε αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και την έναρξη μιας Νέας Τάξης Πραγμάτων (ΝΤΠ) που εγκαινιάστηκε με τον Πόλεμο του Κόλπου. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων περιγράφηκε από τον ίδιο τον Μπους με τον παρακάτω τρόπο: «Ένας κόσμος που κάποτε ήταν χωρισμένος σε δύο ένοπλα στρατόπεδα, πλέον αναγνωρίζει μία μοναδική και κυρίαρχη υπερδύναμη: τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Και δεν νιώθουν φόβο για αυτό διότι ο κόσμος, μας εμπιστεύεται τόσο ώστε να μας δώσει ισχύ – και ο κόσμος έχει δίκιο. Μας εμπιστεύεται επειδή είμαστε δίκαιοι και συγκρατημένοι· επειδή βρισκόμαστε στο πλευρό της αξιοπρέπειας. Και μας εμπιστεύεται να κάνουμε ό,τι είναι σωστό».⁶⁴

Η έκφραση «ΝΤΠ» έμελλε να περιγράψει έκτοτε μ' έναν ευσύνοπτο τρόπο την κυριαρχία των ΗΠΑ.

62. Βλέπε αναλυτικότερα <https://stavrosstavroudeas.wordpress.com/2006/05/27/>

63. Stephen Walt, «Taming American Power: The Global Response to US Primacy», W.W. Norton, Νέα Υόρκη, 2006. Αναφέρεται στο: <https://monde-diplomatique.gr/%CE%B7%CF%80%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CF%8C%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF/>

64. Αναφέρεται στο Άντερσον Πέρι, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και οι διανοητές της*, σελ. 113, εκδ. Τόπος, 2017.

ΙΣΤ. Το δόγμα Κλίντον: Άλλη μια απόδειξη της ομοιότητας Δημοκρατικών-Ρεπουμπλικάνων (1993-2001)

Επί προεδρίας Κλίντον στο κείμενο Εθνικής Στρατηγικής του 1995⁶⁵ καταγράφεται ένας κατάλογος απειλών που συμπεριλαμβάνει τα λεγόμενα αποτυχημένα κράτη (failed states). Πρόκειται για κράτη με αδύναμες ή ανύπαρκτες κρατικές δομές ή κρατικά συστήματα σε κατάσταση ασταθούς ισορροπίας. Η μετασοβιετική Ρωσία συνεχίζει να αποτελεί πρόκληση. Έτσι, οι προτεραιότητες των ΗΠΑ είναι η διατήρηση της εθνικής ασφάλειας και της εδαφικής ακεραιότητάς τους καθώς και η διατήρηση των αμερικανικών αξιών. Σε ομιλία του στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1993, περιγράφει τη στρατηγική των ΗΠΑ όχι ως ανάσχεση αλλά ως διεύρυνση. Έτσι, το δόγμα του Κλίντον έφερε πλέον τον τίτλο «Δόγμα Εμπλοκής και Διεύρυνσης» (engagement and enlargement). Το δόγμα Κλίντον προέβλεπε κόστος σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο ανθρώπινων ζωών. Ο αμερικανικός στρατός θα μπορούσε να επέμβει σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης με σκοπό την προστασία των αμερικανικών συμφερόντων. Η Αμερική θα μπορούσε επίσης να δράσει με τη συνδρομή συμμαχικών δυνάμεων ή και μόνη της.⁶⁶

Ο Κλίντον υπερθεμάτισε σε επιθετικότητα των άλλων προέδρων όταν κατηγορήσε τον απερχόμενο πρόεδρο για αδυναμία καταπολέμησης των εχθρών των ΗΠΑ στο εξωτερικό και απαίτησε την εφαρμογή σκληρότερων πολιτικών απέναντι στη Κούβα και την Κίνα. Το πρόσχημα είχε βρεθεί: τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι πόλεμοι των ΗΠΑ εφεξής θα είχαν «ανθρωπιστικό» χαρακτήρα επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο μία νομιμοποίηση τόσο στο εσωτερικό της Αμερικής όσο και στις εκτός ΗΠΑ χώρες. Παράλληλα, ο Κλίντον προώθησε τη NAFTA (Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής) και τον μετασχηματισμό της GATT σε ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου). Όσον αφορά τη Ρωσία που βρισκόταν ήδη στη μετακομμουνιστική περίοδό της, στόχος ήταν η εξασφάλιση μιας φιλοαμερικανικής κυβέρνησης, κάτι που επετεύχθη με τον Μπόρις Γιέλτσιν στην ηγεσία της Ρωσίας. Το νέο πολιτικό τοπίο στην Ευρώπη μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ και των υπόλοιπων σοσιαλιστικών χωρών, θα μπορούσε να πει κανείς ότι καθιστούσε άχρηστη την παρέμβαση των ΗΠΑ στη γηραιά ήπειρο. Το αντίθετο, όμως, συνέβη. Τώρα υπήρχε για την κυβέρνηση Κλίντον πεδίο δόξης λα-

65. <http://nssarchive.us/national-security-strategy-1991/>

66. <http://nssarchive.us/national-security-strategy-1994/>

μπρό και η επέκταση του NATO και των αμερικανικών συμφερόντων ήταν πιο εφικτή από ποτέ.⁶⁷

Την εφαρμογή του δόγματος Κλίντον τη γνώρισε η ανθρωπότητα στην Αϊτή, στο Ιράκ, στη Σομαλία, στη Βοσνία, στο Κοσσυφοπέδιο. Ο Κίσιντζερ επικρίνοντας την πολιτική Κλίντον μίλησε για «την κατάρρευση της βεσπφαιανής έννοιας της μη επέμβασης», δηλαδή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης της κυριαρχίας των κρατών με την οποία τερματίστηκαν οι πόλεμοι του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα με την επικύρωση της συνθήκης της Βεσπφαιίας το 1648 και με βάση την οποία οικοδομήθηκε το νεότερο διεθνές σύστημα των κυρίαρχων κρατών».⁶⁸

Οι πόλεμοι σύμφωνα με την πολιτική Κλίντον θα έπρεπε τώρα να μην έχουν ανθρώπινες απώλειες, από την πλευρά των αμερικανικών στρατευμάτων, ασφαλώς. Έτσι, στη Γιουγκοσλαβία ο πόλεμος έγινε με βομβαρδισμούς από αέρος. Επί 78 ημέρες σφάζονταν ανηλεώς άμαχοι πολίτες. Κατά τη διάρκεια των 78 ημερών (24.3.1999 – 9.6.1999) των Νατοϊκών βομβαρδισμών κατά της Γιουγκοσλαβίας (Σερβία & Μαυροβούνιο) ο θλιβερός απολογισμός σε ανθρώπινες απώλειες και υλικές ζημιές ήταν περίπου ο εξής:

- » 1.150 μαχητικά αεροπλάνα του NATO συμμετείχαν στις επιθέσεις.
- » Εκτοξεύτηκαν 420.600 πύραυλοι.
- » Η συνολική μάζα των πυραύλων που έπεσαν ήταν περίπου 22.000 τόνοι.
- » 59 βάσεις του NATO στο έδαφος 12 χωρών-μελών του ήταν στη διάθεση για να βοηθήσουν Νατοϊκές επιθέσεις κατά της Σερβίας και Μαυροβουνίου.
- » Εκτοξεύτηκαν περίπου 20.000 μεγάλοι πύραυλοι αέρος-εδάφους.
- » Από τα Νατοϊκά πλοία στην Αδριατική 1300 πύραυλοι τύπου Κρούζ (Cruise).
- » Σε 100 δισεκατομμύρια δολάρια εκτιμήθηκε περίπου το κόστος της υλικής ζημιάς που προκλήθηκε με τους βομβαρδισμούς, σε Σερβία, Μαυροβούνιο και Κόσοβο.
- » 1.002 μέλη του Γιουγκοσλαβικού Στρατού σκοτώθηκαν και περίπου 2.000 πολίτες σε Σερβία και Μαυροβούνιο. Τα δε θύματα των βομβαρδισμών στο Κόσοβο, όπου η σερβική κυβέρνηση δεν έχει πρόσβαση, ήταν περίπου 4.000.

67. Βλέπε αναλυτικότερα Άντερσον Πέρι, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και οι διανοητές της*, σελ. 113-119, εκδ. Τόπος, 2017.

68. Βλέπε αναλυτικότερα Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002*, σελ. 394, εκδ. Ποιότητα, 2002.

- › Τραυματίστηκαν 12.500 άνθρωποι, μεταξύ των οποίων 2.700 παιδιά.
- › 54 μέσα μαζικής μεταφοράς καταστράφηκαν, 305 σχολές, νοσοκομεία και άλλα δημόσια κτίρια.
- › Καταστράφηκαν 176 μνημεία πολιτισμού κι ανάμεσά τους και 23 μεσαιωνικά μοναστήρια.
- › 45 γέφυρες και 28 σιδηροδρομικές γέφυρες. 148 σπίτια πολιτών. 561 κατασκευές του Γιουγκοσλαβικού Στρατού καταστράφηκαν ολοσχερώς και 686 έπαθαν σοβαρές ζημιές.
- › Καταστράφηκαν συνολικά 25.000 κτίρια, όλες οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις, 14 αεροδρόμια, δύο διυλιστήρια, το 1/3 των εργοστασίων ηλεκτροπαραγωγής, σχεδόν όλα τα εργοστάσια της χώρας, αχρηστεύτηκαν 595 χιλιόμετρα σιδηρογραμμών, 470 χιλιόμετρα ασφαλτοστρωμένων οδικών αρτηριών.
- › Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 2.300 επιθέσεις μαχητικών του NATO.
- › Μόνο στη Σερβία -εκτός του Κοσόβου- έχουν εντοπιστεί 14 σημεία που επλήγησαν με βλήματα απεμπλουτισμένου ουρανίου (Depleted Uranium). Στο Κόσοβο είναι πολύ περισσότερα.
- › Το NATO ποτέ δεν ανακοίνωσε τις απώλειες που είχε. Στο μουσείο αεροπορίας του Βελιγραδίου, ωστόσο, ακόμη και σήμερα εκτίθενται τα συντρίμια του αποκαλούμενου "αόρατου" αεροσκάφους F-117, ενός F-16 και κάποιων μη επανδρωμένων αεροσκαφών, που κατέρριψε η γιουγκοσλαβική αεράμυνα.
- › Το οικονομικό κόστος της εμπλοκής του NATO υπολογίστηκε σε 13 δισεκατομμύρια δολάρια.
- › Το οικονομικό κόστος από την καταστροφή των υποδομών σε Σερβία και Μαυροβούνιο εκτιμήθηκε σε 100 δισεκατομμύρια δολάρια.
- › Το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος στην ανθρώπινη υγεία των πολιτών σε Σερβία, Μαυροβούνιο και Κόσοβο από την ρύπανση του περιβάλλοντος και τη χρήση βομβών απεμπλουτισμένου ουρανίου (Depleted Uranium) θεωρείται τεράστιο και θα έχει επιπτώσεις και στις μελλοντικές γενιές.⁶⁹

Αυτή ήταν η πολιτική Κλίντον και όσο επιχειρήθηκε η δολοφονική της διάσταση να αποσιωπηθεί μέσα από τον Πρόεδρο που έπαιζε σαξόφωνο ή είχε περίσσιες σεξουαλικές ορμές, τα γεγονότα είναι γεγονότα.

69. <https://tvxs.gr/news/kosmos/24-martioy-1999-o-apologismos-mias-mayris-epeteioy>

ΙΖ. Το δόγμα του Μπους του Νεότερου: Το πρόσχημα της τρομοκρατίας (2001-2009)

Ο Μπους ο πρεσβύτερος το 1990 μιλάει για τη νέα τάξη πραγμάτων (The New World Order). Στην ομιλία του αυτή εξαγγέλλει τον ερχομό ενός νέου κόσμου που θα διέπεται από νόμο και τάξη. Για τους αφελείς όλο αυτό ενδυόταν με την ανάγκη της ειρήνης. Για τους υποψιασμένους ήταν σαφές ότι τα επόμενα χρόνια θα εκτυλισσόταν το νέο ιμπεριαλιστικό σχέδιο της υπερδύναμης.

Τον Ιανουάριο του 2002 ο Μπους ο νεώτερος δίνει το στίγμα του νέου αμερικανικού δόγματος σε μία ομιλία του: «[Ο δεύτερος στόχος μας] είναι να αποτρέψουμε τα καθεστώτα που υποστηρίζουν την τρομοκρατία να απειλήσουν την Αμερική και τους φίλους και τους συμμάχους μας με όπλα μαζικής καταστροφής. Μερικά από αυτά τα καθεστώτα παρέμειναν μάλλον ανενεργά από την 9/11. Γνωρίζουμε όμως την πραγματική τους φύση. Η Βόρεια Κορέα είναι ένα καθεστώς που εξοπλίζεται με πυραύλους και όπλα μαζικής καταστροφής, ενώ λιμοκτονεί τους πολίτες της. Το Ιράν ψάχνει μανιωδώς αυτά τα όπλα και εξάγει τρόμο, ενώ μια μη εκλεγμένη μειονότητα καταστέλλει τις ελπίδες για ελευθερία του ιρανικού λαού. Το Ιράκ συνεχίζει να εκφράζει την εχθρότητα του προς την Αμερική και να υποστηρίζει την τρομοκρατία. Για περισσότερο από μια δεκαετία, το ιρακινό καθεστώς σχεδιάζει να αναπτύξει όπλα από άνθρακα, νευροπαραλυτικά αέρια και πυρηνικά όπλα. Είναι ένα καθεστώς που έχει ήδη χρησιμοποιήσει θανατηφόρο αέριο για να σκοτώσει χιλιάδες πολίτες - αφήνοντας τα πτώματα των μητέρων πάνω από νεκρά παιδιά. Αυτό είναι ένα καθεστώς που αποδέχθηκε τους διεθνείς ελέγχους και στη συνέχεια έδωσε τους επιθεωρητές. Αυτό είναι ένα καθεστώς που έχει κάτι σοβαρό να κρύψει από τον πολιτισμένο κόσμο. Κράτη σαν αυτά, και οι σύμμαχοι τρομοκράτες τους, αντιπροσωπεύουν έναν "άξονα του κακού", ο οποίος είναι οπλισμένος για να απειλήσει την παγκόσμια ειρήνη. Κατά την έρευνα για τα όπλα μαζικής καταστροφής, αυτά τα καθεστώτα αντιπροσωπεύουν μια αυξανόμενη και σοβαρή απειλή. Θα μπορούσαν να προμηθεύσουν αυτά τα όπλα σε τρομοκράτες, δίνοντάς τους τα μέσα για να ικανοποιήσουν το μίσος τους. Θα μπορούσαν να επιτεθούν στους συμμάχους μας ή να προσπαθήσουν να εκβιάσουν τις Ηνωμένες Πολιτείες. Σε κάθε περίπτωση, η τιμή της αδιαφορίας θα ήταν καταστροφική».⁷⁰

Βασικά συμπεράσματα που απέρρεαν από εκείνη την παρέμβαση του Μπους ήταν τα εξής:

70. <https://www.politico.com/story/2019/01/29/bush-axis-of-evil-2002-1127725>

- α) Η 11^η Σεπτεμβρίου ήταν ένα δώρο στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό. Ανεξάρτητα από το αν ήταν ή όχι εις γνώση των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών (που μάλλον ήταν) λειτούργησε ως η αφορμή για τη διαμόρφωση μιας νέας ακόμη πιο επιθετικής πολιτικής των ΗΠΑ.
- β) Τα ψέματα διοχετεύτηκαν απροκάλυπτα. Είναι γνωστό πως μετά και από τη δολοφονία του Σαντάμ Χουσεΐν, κανένα όπλο μαζικής καταστροφής δεν βρέθηκε στο Ιράκ.
- γ) Διαμορφώθηκε στο συλλογικό υποσυνείδητο ένας φαντασιακός εχθρός που βεβαίως περιελάμβανε «σκουρόχρωμους» και «σχιστομάτηδες», επομένως επρόκειτο εκτός των άλλων και για ένα συγκεκαλυμμένο ρατσισμό.
- δ) Οι ΗΠΑ από εδώ κι έπειτα θα «καθάριζαν» με συνοπτικές διαδικασίες τους εχθρούς τους. Δίχως πλέον εγκρίσεις από διεθνείς οργανισμούς (Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ) αλλά με άμεση επέμβαση των ιδίων.

Η υλοποίηση του νέου δόγματος δεν άργησε ιδιαίτερα. Έπειτα, σχεδόν από ένα χρόνο η Αμερική εισέβαλλε στο Ιράκ με τη γνωστή κατάληξη. Τον Νοέμβριο του 2002 στη Σύνοδο του ΝΑΤΟ που πραγματοποιήθηκε στην Πράγα το δόγμα Μπους υιοθετήθηκε ως επίσημο δόγμα του Συμφώνου. Εφεξής, αν το ΝΑΤΟ έκρινε ότι κάποιο κράτος υποθάλπει την τρομοκρατία θα ήταν στο στόχαστρό του και θα επενέβαινε στρατιωτικά. Έτσι, υποτίθεται ότι η τρομοκρατία θα αντιμετωπιζόταν εν τη γενέσει της.

ΙΗ. Το δόγμα Ομπάμα: Εκτεταμένη δολοφονική πολιτική (2009-2017)

Σε ένα άρθρο απολογητικής του Jeffrey Goldberg τον Απρίλιο του 2016 υπό τον τίτλο «The Obama Doctrine», ο Ομπάμα παρουσιάζεται ως αντίπαλος των προηγούμενων αμερικανικών δογμάτων: «Η εξουσία είναι οπαδός του δόγματος που είναι γνωστό ως “ευθύνη προστασίας”, το οποίο υποστηρίζει ότι η κυριαρχία δεν πρέπει να θεωρείται απαραβίαστη όταν μια χώρα σφάζει τους πολίτες της. Του άσκησε (σ.σ. η τότε πρέσβειρα των ΗΠΑ στα Ηνωμένα Έθνη, Σαμάνθα Πάουερ) πιέσεις να υποστηρίξει αυτό το δόγμα στην ομιλία που εκφώνησε όταν αποδέχθηκε το Νόμπελ Ειρήνης το 2009, αλλά εκείνος αρνήθηκε. Ο Ομπάμα γενικά δεν πιστεύει ότι ένας πρόεδρος πρέπει να θέτει σε μεγάλο κίνδυνο τους Αμερικανούς στρατιώτες προκειμένου να αποτρέψει ανθρωπιστικές καταστροφές, εκτός εάν αυτές οι καταστροφές αποτελούν άμεση απειλή για την ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών».⁷¹

Το ίδιο κύμα απολογητικής μπορεί κάποιος να συναντήσει και σε εγχώριους αναλυτές: «[...] το δόγμα Ομπάμα υπαγορεύει τους εξής κανόνες: μην αρχίζεις βομβαρδισμούς, εισβολές και μακροχρόνια κατοχή στο όνομα της αξιοπιστίας (credibility), πάτησε φρένο στην αυτονομία της εκτελεστικής εξουσίας από την κοινοβουλευτική και –απλά– μην ξεκινάς άλλον ένα αμερικανικό πόλεμο στη Συρία ή στο Ιράν πριν αποσυρθείς από τα ασταθή πεδία των εμφύλιων μαχών στο Αφγανιστάν και το Ιράκ».⁷²

Το «αντιδόγμα», λοιπόν, Ομπάμα, είχε αντιστοίχιση με την πραγματικότητα: Ας δούμε μερικά στοιχεία. Μέσα σε ένα χρόνο από την ανάληψη της εξουσίας από τον Ομπάμα, τα στρατεύματα των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν είχαν διπλασιαστεί στις 100.000 και οι επιχειρήσεις των Ειδικών Δυνάμεων εξαπλασιάστηκαν σε μια προσπάθεια επανάλωσης της στρατιωτικής επιτυχίας (:) στο Ιράκ.⁷³ Τα αεροσκάφη Predators της «Ειδικής Δύναμης Ελευθερίας» έριχναν βροχή πυραύλων σκοτώνοντας αδιακρίτως γυναίκες και παιδιά. Επί Ομπάμα εξαπολύθηκαν επτά φορές περισσότερες μυστικές επιθέσεις συγκριτικά με την κυβέρνηση των Ρεπουμπλικάνων. Ο πόλεμος κατά της «τρομοκρατίας» τώρα βαφτίστηκε με προεδρική οδηγία σε «Υπερπόντιες Έκτακτες Επιχειρήσεις».⁷⁴

71. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>

72. <https://www.kathimerini.gr/opinion/853696/to-dogma-ompama/>

73. Άντερσον Πέρι, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και οι διανοητές της*, σελ. 129, εκδ. Τόπος, 2017.

74. Ό.π., σελ. 130.

Στη θητεία Ομπάμα εξαπολύθηκαν πυραυλικές και αεροπορικές επιθέσεις στη Λιβύη χωρίς εξουσιοδότηση από το Κογκρέσο, κατά παράβαση του Συντάγματος και του Ψηφίσματος για τις Εξουσίες εν καιρώ Πολέμου του 1973.⁷⁵ Τα drone τα οποία επί Ομπάμα κατέστησαν το νέο σύμβολο του αμερικανικού μιλιταρισμού, σκότωσαν 4.700 ανθρώπους. Επί Ομπάμα οι αμερικανικές δυνάμεις επιχειρούσαν στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, ενώ οι ΗΠΑ βομβάρδισαν τη Λιβύη, τη Σομαλία, την Υεμένη, το Πακιστάν και τη Συρία. Επίσης, οι ΗΠΑ συμμετείχαν σε «αντιτρομοκρατικές» επιχειρήσεις και ενισχύθηκαν στρατιωτικά οι αμερικανικές δυνάμεις σε χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Επί προεδρίας Ομπάμα αναπτύχθηκαν σε τουλάχιστον 133 χώρες, δηλαδή το 70% του πλανήτη. Ο Ομπάμα αποδείχτηκε πολύ περισσότερο πολεμοχαρής από τον προκάτοχο του Μπους τον νεότερο. Η αμερικανική στρατιωτική επέμβαση στο Ιράκ άφησε πίσω της ένα εκατομμύριο νεκρούς που αφορούν και τη θητεία Μπους και αυτή του Ομπάμα. Οι δυο υψηλότεροι στρατιωτικοί προϋπολογισμοί για τον 21^ο αιώνα φέρουν την υπογραφή του Ομπάμα ο οποίος στα οκτώ χρόνια θητείας του δαπάνησε το μυθώδες ποσό των 816 δισεκατομμυρίων δολαρίων.⁷⁶

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως επί Ομπάμα επιλέχθηκε μία ευέλικτη και απολύτως παραπλανητική ρητορική. Η ρητορική αυτή δεν εμπόδισε τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό να συνεχίσει το «θεάρεστο» έργο του σε διάφορες γωνιές του πλανήτη.

Επιπροσθέτως, στον Ομπάμα πιστώνεται η συμφωνία TPP (Trans-Pacific Partnership: Σύμφωνο Συνεργασίας των Δύο Πλευρών του Ειρηνικού) που αφορούσε μία τεράστια συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με άρση των δασμολογικών εμποδίων ανάμεσα σε χώρες της Ασίας, τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Ιαπωνία κ.ά. ενώ φυσικά δεν συμπεριλαμβανόταν η Κίνα. Όπως είπε χαρακτηριστικά ο υπουργός Άμυνας του Ομπάμα, Άστον Κάρτερ, η TPP ήταν «εξίσου σημαντική με αεροπλανοφόρο».

75. Ό.π., σελ. 131.

76. Χατζηστεφάνου Άρης, «Ομπάμα: ο Ήσυχος Αμερικανός ... φονιάς», *ΕΦΣΥΝ*, 12/11/2016.

ΙΘ. Η περίοδος Τραμπ: Η ενδυνάμωση του εθνικισμού (2017-2021)

Η αποτύπωση του δόγματος Τραμπ μπορεί να βρεθεί στο ίδιο του το βιβλίο που εκδόθηκε το 2015 υπό τον τίτλο *Αμερική, σπουδαία ξανά*. Δεν θα ασχοληθούμε με την οικονομική του πρόταση που αφορούσε την αναγέννηση της αμερικανικής οικονομίας και την επιστροφή των αμερικανικών κεφαλαίων. Θα σταθούμε στο πώς σκιαγράφησε την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ.

Ο Τραμπ ξεκαθαρίζει νωρίς νωρίς στο βιβλίο του: «Έχω δεσμευτεί στον στόχο για πραγματικά ισχυρότερες ένοπλες δυνάμεις, ένα μηχανισμό εξοπλισμένο και προετοιμασμένο να αποκρούσει κάθε εχθρό. Όταν χαράσσουμε κόκκινες γραμμές, αυτές πρέπει να σημαίνουν κάτι για όλους – ιδίως για τους εχθρούς μας».⁷⁷ Και συνεχίζει στο ίδιο μοτίβο: «Η προσέγγισή μου της εξωτερικής πολιτικής βασίζεται σε γερά θεμέλια: ενέργειες από θέση ισχύος. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να διατηρήσουμε τις ισχυρότερες ένοπλες δυνάμεις στον κόσμο, με διαφορά. Πρέπει να καταδείξουμε την προθυμία μας να χρησιμοποιήσουμε την οικονομική μας ισχύ προκειμένου να ανταμείψουμε εκείνες τις χώρες που συνεργάζονται μαζί μας και να τιμωρήσουμε όσες δεν συνεργάζονται. [...]

»Αν είναι να συνεχίσουμε να έχουμε τον ρόλο του παγκόσμιου χωροφύλακα πρέπει να πληρωνόμαστε για αυτό (σ.σ. αναφέρεται χαρακτηριστικά στα τεράστια κέρδη της Σαουδικής Αραβίας που εξασφαλίζονται με την αμερικανική προστασία, οπότε η Αμερική δικαιούται και να έχει ένα μέρος αυτών των κερδών. Είναι σε μεγάλη κλίμακα η λογική της προστασίας των μαγαζιών).

»Το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνουμε είναι να ενισχύσουμε την ικανότητά μας να ρίχνουμε [...] τη γροθιά. Πρέπει να δαπανήσουμε ό,τι χρειάζεται προκειμένου να χρηματοδοτήσουμε πλήρως τις ένοπλες δυνάμεις μας».⁷⁸

Μάλιστα, κατά τον ίδιο τον Τραμπ η ενίσχυση των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων δεν είναι μόνο μία δήλωση παγκόσμιας υπεροχής αλλά και μία απάντηση στο πρόβλημα της τόνωσης της αμερικανικής κοινωνίας.⁷⁹

Δεύτερος άξονας του τραμπικού δόγματος σχετίζεται με την αποστολή αμερικανικών στρατευμάτων. Πρώτα από όλα εκφράζει την αντίθεσή του με τη συνέχιση της παραμονής των αμερικανικών στρατευμάτων στο Ιράκ. Λέει

77. Τραμπ Ντόναλντ, *Αμερική σπουδαία ξανά*, σελ. 17, εκδ. Μίνωας, 2017.

78. Ό.π., σελ. 56.

79. Ό.π., σελ. 57.

πως ενώ έχουν ξοδευτεί τρία τρισεκατομμύρια δολάρια, δεν υπάρχουν ουσιαστικά αποτελέσματα για τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Έτσι, καταλήγει: «Δεν γίνεται να στέλνουμε Αμερικανούς στρατιώτες στη μάχη χωρίς να υπάρχει ένας πραγματικός και απτός αντικειμενικός στόχος.

» [...] αν πρόκειται να επέμβουμε σε μία σύρραξη, θα πρέπει να υφίστανται άμεση απειλή για τα εθνικά μας συμφέροντα. [...]».⁸⁰

Ο Τραμπ αντέστρεψε το δόγμα Αϊζενχάουερ κάνοντας την ανάγκη φιλότιμο. Επρόκειτο για μία προσαρμογή του αμερικανικού ιμπεριαλισμού που υπαγορεύτηκε από την ίδια την πραγματικότητα. Ο Τραμπ προφανώς δεν εμφορείτο από φιλειρηνική διάθεση αλλά στόχος του ήταν η διατήρηση της πρωτοκαθεδρίας με μία μερική υποχώρηση. Ο Λένιν θα το έλεγε «ένα βήμα πίσω για να κάνουμε δύο βήματα εμπρός».

Ένας τρίτος άξονας σχετιζόταν με τα παράπονα του Τραμπ για τη μικρή συμμετοχή των συμμάχων στα έξοδα του ΝΑΤΟ. Επιτέθηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα στη Γερμανία όσο ήταν πρόεδρος την οποία κατηγορήσε ότι επωφελείται από την παρουσία αμερικανικών στρατευμάτων στο έδαφός της και κατέληξε: «Η Γερμανία είναι μια πλούσια χώρα και πρέπει να πληρώσουν», είπε. «Μας χρωστούσαν δισεκατομμύρια δολάρια, δισεκατομμύρια δολάρια στο ΝΑΤΟ. Θα έπρεπε να πληρώνουν τους λογαριασμούς τους. Γιατί να υπερασπιστούμε τις χώρες και να μην αποζημιωνόμαστε;».⁸¹ Μάλιστα αυτή τη στάση της Γερμανίας έναντι των ΗΠΑ την έφερε σε αντίστιξη με την αντίστοιχη στάση της απέναντι στη Ρωσία την οποία τροφοδοτεί με πολύ χρήμα από τις εισαγωγές ενέργειας.⁸²

Ο Τραμπ επιπλέον ακύρωσε τη συμφωνία TPP την οποία την είχε καταγγείλει και πριν την εκλογή ντου, εκφράζοντας μία άλλη στρατηγική ενός τμήματος των αμερικανικών μονοπωλίων. Η τακτική αυτή εκφράστηκε στην επιβολή δισεκατομμυρίων δασμών σε κινεζικά προϊόντα και στον δασμολογικό πόλεμο των ΗΠΑ με τη Γερμανία, τη Γαλλία και τον Καναδά.

Στον Τραμπ πιστώνεται ακόμη και η αντιστροφή του δόγματος Κάρτερ που σχετιζόταν με την τοποθέτηση ορίων για όποια δύναμη επιθυμούσε να «βάλει πόδι» στα πετρέλαια του Περσικού. Ο Τραμπ ανέστειλε τη συμφωνία για τα πυρηνικά με το Ιράν, κάτι που ενίσχυσε τους σκληροπυρηνικούς του Ιράν που ποτέ δεν ήταν υπέρ μιας συμφωνίας όπως αυτής που επετεύχθη στο παρελθόν. Επίσης, δεν προχώρησε σε στρατιωτική απάντηση για ό,τι έχει πράξει το Ιράν στην περιοχή. Έτσι κι αλλιώς εντός των ΗΠΑ διεξάγεται μία συζήτηση

80. Ό.π., σελ. 59.

81. <https://www.dw.com/en/trump-nato-germany/a-54451443>

82. Ό.π.

για το αν το δόγμα Κάρτερ θα εξακολουθήσει να ισχύει ή θα μεταλλαχθεί. Οι λόγοι είναι α) η μερική απεξάρτηση των ΗΠΑ από τα πετρέλαια του κόλπου και β) η προτεραιότητα των ΗΠΑ που τώρα είναι η Κίνα και η Ρωσία. Ο Τραμπ ήταν ο πρώτος πρόεδρος των ΗΠΑ που σίγουρα παρέβλεψε το δόγμα Κάρτερ.

Εν τέλει ο Τραμπ παρά τη γραφική του παρουσία εξέφρασε τον προβληματισμό, τουλάχιστον ενός μέρους των αμερικανικών μονοπωλίων, για το τι μέλλει γενέσθαι. Ο μεγάλος οικονομικός εχθρός των ΗΠΑ, η Κίνα, συνεχίζει να επελαύνει παρά την κρίση του 2008 και την κρίση πανδημίας. Η οικονομική ανάκαμψη των ΗΠΑ είναι αναιμική. Η Αμερική μετά το σοκ της ήπτας του Βιετνάμ μισό αιώνα πίσω σχεδόν υπέστη άλλες τρεις ήπτες: μία του Ιράκ, μία του Αφγανιστάν και μία της Συρίας. Ο μεγάλος γίγαντας βρίσκεται σε τροχιά κάμψης και αναζητά εναγωνίως λύσεις. Ο Τραμπ συμπύκνωσε μία πολιτική πρόταση με μάλλον πενιχρά αποτελέσματα.

Κ. Κούβα: Ένα κουνούπι στα ρουθούνια του ρινόκερου

Η Κούβα αποτελεί μια περίπτωση που έχει να μας δώσει σοβαρά ιστορικά και πολιτικά συμπεράσματα. Πρόκειται για μια χώρα όπου η επανάσταση ακολούθησε ένα πρωτότυπο δρόμο, ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός υπέστη σοβαρή πολιτική και στρατιωτική ήττα και η οποία παρά τις σοβαρές δυσκολίες και τα λάθη που και το ίδιο το κομμουνιστικό κόμμα έχει παραδεχθεί, αντέχει μέσα σε ένα ασφυκτικό πλαίσιο ιμπεριαλιστικής περικύκλωσης και των πιο δυσμενών διεθνών συσχετισμών.

Η προεπαναστατική Κούβα ήταν ένα τεράστιο αμερικανικό καζίνο και πορνείο. Δεν παρείχε, όμως, μόνο «υπηρεσίες» αλλά ταυτόχρονα οι αμερικανικές εταιρείες κατείχαν τα εργοστάσια και τις φυτείες της. Συγκεκριμένα, προς τα τέλη του 19ου αιώνα τα αμερικανικά μονοπώλια αναζητούσαν εδάφη εκτός ΗΠΑ, προκειμένου να επενδύσουν τα κέρδη τους και να βρουν νέες αγορές. Έτσι, το τραστ ζάχαρης και οι οικονομικές αυτοκρατορίες των Ροκφέλερ και Μέλον «ανακάλυψαν» την Κούβα. Σύμφωνα, λοιπόν, με μια περιγραφή: «Τα μονοπώλια δε συνωμότησαν επίτηδες για να στραγγαλίσουν την Κούβα. Απλώς ενήργησαν φυσιολογικά. Εξασφάλισαν τη γη και τους εργάτες που χρειαζόνταν, πήραν τον έλεγχο του ορυκτού πλούτου με τον τρόπο που τα μονοπώλια χρησιμοποιούν παντού κι εξασφάλισαν εύκολη πρόσβαση στην Κούβα για τις εξαγωγές τους. Ανέλαβαν τον έλεγχο των πόρων και των αγορών όχι μόνο για δική τους χρήση, αλλά για να τα στερήσουν από άλλους. Και επειδή ακριβώς συμπεριφέρονταν φυσιολογικά για τον εαυτό τους, κι επειδή επωφελούνταν από το μέγεθός τους και τη δύναμή τους για να προωθήσουν τα συμφέροντά τους, τα μονοπώλια δεν μπορούσαν παρά να στραγγαλίσουν την κουβανική οικονομία»⁸³.

Συγχρόνως, οι χώρες της Νότιας Αμερικής «θα έπρεπε» να μείνουν υπό την αμερικανική εποπτεία, αφού η οποιαδήποτε επαναστατική εξέλιξη θα μπορούσε να διαμορφώσει ένα ντόμινο πολιτικών εξελίξεων καθόλου ευνοϊκό για τον καπιταλισμό και τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό.

Είναι μάλλον γνωστό πως η κουβανική επανάσταση δεν ήταν εξαρχής σοσιαλιστική αλλά μετεξελίχθηκε σε τέτοια. Όταν, λοιπόν, ο χαρακτήρας της ήταν δημοκρατικός-αντιιμπεριαλιστικός, στην αρχική της φάση δηλαδή, οι ΗΠΑ προβληματίζονταν για τη στάση που θα κρατούσαν απέναντι στη νεοδημιουργ-

83. Βλέπε αναλυτικότερα Κάννον Τέρνερ, *Η επαναστατική Κούβα*, σελ. 113, εκδ. Χοσέ Μαρτί, 1987.

γημένη επαναστατική κυβέρνηση. Σε κάθε περίπτωση υπήρχε ανησυχία. Στις 15 Ιανουαρίου του 1959 μία ομάδα αντιπροσώπων του Κογκρέσου ζήτησε από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ να παρέμβει στα εσωτερικά της Κούβας προκειμένου να εμποδιστεί η εφαρμογή της θανατικής ποινής σε ορισμένους εγκληματίες πολέμου του καθεστώτος Μπατίστα. Τον Μάρτιο της ίδιας χρονιάς ο Μάξουελ Τέιλορ, αρχηγός του Γενικού Επιτελείου στρατού των ΗΠΑ, δήλωνε την ανησυχία του λέγοντας πως η κουβανική επανάσταση θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για κομμουνιστικές εξεγέρσεις σε όλη τη Λατινική Αμερική.

Το 1960 ο Αϊζενχάουερ ταξιδεύει σε διάφορες χώρες της Λατινικής Αμερικής με στόχο την έκδοση ενός ψηφίσματος που θα καταδικάζει την κουβανική επανάσταση ως επανάσταση που επιτρέπει τη διείσδυση του διεθνούς κομμουνισμού. Ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Χέρτερ στο πλαίσιο της 7^{ης} Συμβουλευτικής Συνάντησης των Υπουργών Εξωτερικών του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ) ανέφερε στην ομιλία του: «[...] όχι μόνο κάθε κομμουνιστικό καθεστώς που εγκαθιδρύθηκε σε οποιαδήποτε από τις αμερικανικές δημοκρατίες αποτελεί ξένη παρέμβαση στην Αμερική [...] (σ.σ. υπονοεί τη σοβιετική «διείσδυση») αλλά και, επιπλέον, παρόμοιο καθεστώς θα μετατραπεί αυτόματα από τη φύση του σε βάση επιχειρήσεων για τη διάδοση κομμουνιστικών ιδεών, τη διείσδυση, υπονόμευση και παρεμβολή των εσωτερικών υποθέσεων ολόκληρης της Λατινικής Αμερικής με στόχο, τελικά, τη βίαιη ανατροπή όλων των κυβερνήσεων του ημισφαιρίου».⁸⁴

Όταν πια ο χαρακτήρας της κουβανικής επανάστασης ξεκαθαρίστηκε και διακηρύχθηκε το σοσιαλιστικό της περιεχόμενο, τότε η αντίδραση των ΗΠΑ πέρασε από το επίπεδο των διακηρύξεων (όχι ότι έλειπαν και τα πρακτικά μέτρα) στο επίπεδο της πράξης. Ήδη έχουμε αναφέρει σε προηγούμενα κεφάλαια δύο βασικούς σταθμούς που αφορούν την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στην Κούβα: την απόβαση των αντεπαναστατών στον Κόλπο των Χοίρων, μία επιχείρηση σχεδιασμένη και καθοδηγούμενη από τη CIA και την κρίση των πυραύλων που έφερε την ανθρωπότητα στο χείλος μίας πυρηνικής καταστροφής. Η εμπλοκή των ΗΠΑ στο επεισόδιο του Κόλπου των Χοίρων, η οποία υπενθυμίζουμε ότι πραγματοποιήθηκε επί προεδρίας Κένεντυ, αποδεικνύεται πέραν κάθε αμφιβολίας από δημοσιευμένα και αποχαρακτηρισμένα έγγραφα της CIA τα οποία περιέχονται στο βιβλίο *La Guerra encubierta contra Cuba*, του ερευνητή Tomas Diez. Το εντυπωσιακό της υπόθεσης είναι πως ενώ ο Φιντέλ Κάστρο διακήρυξε τον σοσιαλιστικό χαρακτήρα της κουβανικής επανάστασης στις 16 Απριλίου του 1961, στις 17 πραγματοποιείται η απόβαση των αντεπαναστατών στον Κόλπο των Χοίρων!

⁸⁴. Αναφέρεται στο Λεόν Σίλβα Αρνάλντο, *Σύντομη ιστορία της Κουβανικής Επανάστασης, 1959-2000*, σελ. 58, εκδ. ΚΨΜ, 2021.

Τόσο στην απόβαση στον Κόλπο των Χοίρων όσο και στην κρίση των πυραύλων η γραμμή των αμερικανικών ελίτ δεν ήταν ενιαία. Υπήρχε και η προσέγγιση μιας ηπιότερης πίεσης, αλλά η επιθετική γραμμή ήταν αυτή που υπερίσχυσε.

Μαζί με όλα τα προηγούμενα υπήρξαν από πολύ νωρίς και οι οικονομικές κυρώσεις. Το 1960 κι ενώ υπήρχε ήδη πετρελαιικό εμπόριο απαγορεύεται από τις ΗΠΑ η πώληση ανταλλακτικών και μηχανών στην Κούβα με στόχο την παράλυση της βιομηχανικής και γεωργικής παραγωγής. Τον Φεβρουάριο του 1962 εφαρμόστηκε καθολικό εμπόριο με το Διάταγμα Νο 3447. Τον Μάρτιο του 1962 ανακοινώθηκε η απαγόρευση εισόδου στο αμερικανικό έδαφος οποιουδήποτε προϊόντος παρασκευασμένου ολόκληρου ή εν μέρει στην Κούβα. Τον ίδιο χρόνο οι ΗΠΑ ανακοινώνουν πως θα έχουν το δικαίωμα άρνησης παροχής οικονομικής βοήθειας ή τεχνικής υποστήριξης σε χώρες των οποίων τα πλοία μεταφέρουν εμπορεύματα στην Κούβα. Το 1975 υπολογίστηκε πως η πολιτική του οικονομικού εμπόρου στοίχισε στην κουβανική οικονομία 30 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 1964 κατόπιν εντολής των ΗΠΑ στην 9^η Συμβουλευτική Συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών του ΟΑΚ εγκρίθηκε υπό την πίεση και την αιγίδα των ΗΠΑ ψήφισμα που καλούσε τις κυβερνήσεις της ηπείρου να διακόψουν τις διπλωματικές σχέσεις με την Κούβα με το πρόσχημα ότι η Κούβα απειλεί την εθνική ασφάλεια των υπόλοιπων χωρών. Η μόνη κυβέρνηση που δεν καταψήφισε το ψήφισμα ήταν το Μεξικό.

Σε γενικές γραμμές και μετά από την κυβέρνηση Κένεντυ η πολιτική που ακολουθήθηκε από τις ΗΠΑ δεν διαφοροποιήθηκε. Μία ορισμένη στροφή σημειώνεται επί Φορντ όπου επιλέγεται ένα μερικό σπάσιμο του εμπόρου. Συγκεκριμένα ορίστηκαν αθλητικές ανταλλαγές και άρθηκε η απαγόρευση ώστε αμερικανικές εταιρείες να μπορούν να εμπορεύονται με την Κούβα.

Τον Ιανουάριο του 1977, οπότε αναλαμβάνει ο Κάρτερ, υπάρχει πρόθεση για βελτίωση των σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Κούβας. Η πρόθεση του Κάρτερ δεν ήταν αποτέλεσμα του καλού του χαρακτήρα ή γενικά και αόριστα μιας άλλης διπλωματικής γραμμής. Οι δύο Σχολές που αφορούσαν την τακτική των ΗΠΑ απέναντι στην Κούβα είχαν ακριβώς τον ίδιο σκοπό: τη διαφύλαξη των αμερικανικών συμφερόντων αλλά το «πώς» ήταν αυτό που τις διαφοροποιούσε. Ο Κάρτερ καθοδηγήθηκε από την έκθεση του Son Linowitz ο οποίος προήδρευσε μιας επιτροπής αποτελούμενης από πρώην κυβερνητικά στελέχη, ακαδημαϊκούς, επιχειρηματίες και χρηματοδοτήθηκε από το ίδρυμα Ροκφέλερ. Η έκθεση υπό τον τίτλο «Η Αμερική σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο 1974», εκτιμούσε ότι «Η συνέχιση της πολιτικής απομόνωσης της Κούβας επηρεάζει αρνητικά τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Οι Ηνωμένες Πολιτείες κινδυνεύουν πολιτικά να μετατραπούν στη χώρα που θα παραμένει απομονωμένη

καθώς η μία λατινοαμερικανική χώρα μετά την άλλη αποκαθιστά τις σχέσεις της με την Κούβα». ⁸⁵ Αποτέλεσμα αυτής της γραμμής ήταν η επίσκεψη στην Κούβα του προέδρου της Επιτροπής Εξωτερικών Σχέσεων της Γερουσίας των ΗΠΑ και η ίδρυση γραφείου συμφερόντων στην Αβάνα και την Ουάσιγκτον.

Ωστόσο, η άλλη γραμμή, εκείνη που επιθυμούσε ευθεία σύγκρουση ενθάρρυνε τη μετανάστευση από την Κούβα στις ΗΠΑ. Η επικράτηση αυτής της δεύτερης γραμμής γίνεται εμφανής επί προεδρίας Ρέιγκαν. Τώρα το ντοκουμέντο που καθοδηγούσε την κυβέρνηση Ρέιγκαν ήταν η έκθεση που συνέταξε η επιτροπή της Σάντα Φε τον Μάιο του 1980. Η έκθεση ανησυχούσε για τις πολιτικές αλλαγές στη Νικαράγουα, το Ελ Σαλβαδόρ και τη Γουατεμάλα και την πρόσβαση της Σοβιετικής Ένωσης στη διώρυγα του Παναμά και τα πετρέλαια του Μεξικού. Η Κούβα θεωρήθηκε ως η πηγή των προβλημάτων. Σε πρώτη φάση η έκθεση συνιστούσε μία συστηματική προπαγάνδα που θα δημιουργούσε την εντύπωση ότι οι κυβερνήσεις με προοδευτικό πρόσημο ήταν ενεργούμενα της Σοβιετικής Ένωσης και σε δεύτερη φάση αν η προπαγάνδα αποτύγχανε συστηνόταν η στρατιωτική επέμβαση στην Κούβα. Ανάμεσα στις συστάσεις της έκθεσης συμπεριλαμβανόταν και η μετάδοση ραδιοφωνικών εκπομπών κατά της Κούβας. Επίσης ιδρύθηκε το Εθνικό Κουβανοαμερικανικό Ίδρυμα (FNCA) που συγκροτήθηκε από τους εξτρεμιστές του Μαϊάμι, πραγματοποιώντας σαμποτάζ, ενισχύοντας τον οικονομικό αποκλεισμό και ενθαρρύνοντας τη στρατιωτική εισβολή στην Κούβα.

Το 1989 αναλαμβάνει ο Τζορτζ Μπους και εκτιμάται ότι μία στρατιωτική επέμβαση δεν ήταν προς συμφέρον των ΗΠΑ. Οι παράγοντες που μέτρησαν ήταν α) το κόστος μιας τέτοιας επέμβασης, β) η αρνητική εμπειρία του Βιετνάμ, γ) η συγκρότηση των κουβανικών Πολιτοφυλακών, δ) το διεθνές κύρος της Κούβας, ε) η απροθυμία των νατοϊκών συμμάχων που για τους δικούς τους λόγους δεν θα ακολουθούσαν τις ΗΠΑ, στ) η ανυπαρξία ομοφωνίας στο εσωτερικό των ΗΠΑ, ζ) ο συνυπολογισμός της αντίδρασης της Σοβιετικής Ένωσης.

Το 1992 επί Τζορτζ Μπους και εν μέσω προεδρικής εκλογικής διαδικασίας παρουσιάζεται ο νόμος με τον τίτλο «Νόμος για την Κουβανική Δημοκρατία, 1992», γνωστός και ως νόμος Toricelli. Την υποστήριξη του στον νόμο έδωσε και ο Κλίντον. Ο νόμος εξουσιοδοτούσε τον εκάστοτε Πρόεδρο α) να επιβάλλει κυρώσεις σε χώρες που βοηθούσαν την Κούβα, β) να απαγορεύει στις θυγατρικές αμερικανικές εταιρείες να συναλλάσσονται με την Κούβα, γ) να απαγορεύει σε πλοία που ελλιμενίζονται στην Κούβα να ελλιμενίζονται στην Αμερική για 6 μήνες, δ) να παρέχει βοήθεια σε οργανισμούς και άτομα που

85. Ό.π., σελ. 131.

προωθούν μία «δημοκρατική» αλλαγή στην Κούβα κ.λπ.. Ο νόμος έρχεται 10 μήνες μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και υπογραμμίζει τη σπουδή των ΗΠΑ να τελειώνουν και με την Κούβα. Οι ΗΠΑ φρόντισαν να εξειδικεύσουν τις κατευθύνσεις του νόμου εκδίδοντας οδηγίες απευθυνόμενες σε χώρες και επιχειρηματίες προκειμένου να παρεμποδιστεί οποιαδήποτε οικονομική συναλλαγή με την Κούβα.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να ανοίξουμε μία παρένθεση που αφορά τη δράση ενός συγκεκριμένου μονοπωλίου και τον εμπορικό αποκλεισμό της Κούβας. Αναφερόμαστε στην εταιρεία Bacardi της γνωστής πολυεθνικής οιοπνευματωδών ποτών.

Το 1960 η κουβανική επανάσταση εθνικοποίησε την περιουσία της Bacardi. Όμως, με δεδομένο ότι η έδρα της βρισκόταν στο εξωτερικό, ο τίτλος και το μεγαλύτερο μέρος των περιουσιακών στοιχείων της έμεινε στα χέρια της οικογένειας που ήταν επικεφαλής της εταιρείας. Έκτοτε η εταιρεία φρόντισε να κάνει οτιδήποτε, προκειμένου η Κούβα να αλλάξει πολιτική και οικονομική ρότα. Ο επικεφαλής της εταιρείας Πεπίν Μπος συμμετείχε ενεργά στις διεργασίες που οδήγησαν στην εισβολή του Κόλπου των Χοίρων. Ο ίδιος άνθρωπος πρωταγωνιστεί το 1963-1964 στην ενοποίηση όλων των αντεπαναστατικών στοιχείων. Χρηματοδότης της επιχείρησης ήταν η CIA, το FBI και η ίδια η Bacardi. Στη δεκαετία του 1960 σχεδιάζεται ο βομβαρδισμός των εθνικοποιημένων πετρελαιοειδών εγκαταστάσεων της Κούβας. Σύμφωνα με έγγραφο του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ με ημερομηνία 15/6/1964 που έφερε στη δημοσιότητα ο Κάλβο Οσπίνα, ο πρόεδρος της Bacardi εισηγήθηκε στη CIA την από κοινού χρηματοδότηση ενός σχεδίου δολοφονίας του Φιντέλ και Ραούλ Κάστρο και του Τσε Γκεβάρα.

Τον Ιούλιο του 1981 αναβαθμίζεται η αντεπαναστατική δραστηριότητα της Bacardi και του αμερικανικού ιμπεριαλισμού με τη δημιουργία του Εθνικού Αμερικανοκουβανικού Ιδρύματος. Η Bacardi χρηματοδοτεί τη δολοφονική αυτή οργάνωση και σημαίνοντα στελέχη της συμμετέχουν ενεργά στη δράση της.

Το 1996 θεσπίστηκε από την κυβέρνηση Κλίντον ο «Νόμος για την Κουβανική Ελευθερία και Δημοκρατική Αλληλεγγύη» γνωστός και ως νόμος Χελμς-Μπάρτον. Στην πολιτική αργκό των ΗΠΑ ο νόμος έγινε γνωστός ως «νόμος της Bacardi». Ο νόμος προέβλεπε: α) την εγκαθίδρυση στην Κούβα ενός μεταβατικού καθεστώτος το οποίο δεν θα περιελάμβανε τον Φιντέλ και τον Ραούλ Κάστρο και θα διέλυε κάθε μηχανισμό του σοσιαλιστικού κράτους, β) το δικαίωμα σε Κουβανούς, που στο μεταξύ είχαν αποκτήσει την αμερικανική υπηκοότητα, να προσφεύγουν σε αμερικανικά δικαστήρια προκειμένου να προσβάλουν τις όποιες συμφωνίες συνάπτονταν ανάμεσα στην Κούβα και σε εταιρείες και υπηκόους τρίτων χωρών με αντικείμενο τις εθνικοποιημέ-

νες περιουσίες των αμερικανοποιημένων Κουβανών, γ) τη διεθνοποίηση του οικονομικού αποκλεισμού και μάλιστα με έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, δ) το μπούκοτάζ σε κάθε ξένη επένδυση μέσω σειράς κυρώσεων όπως η άρνηση βίζας για τις ΗΠΑ στον επενδυτή και την οικογένειά του, ε) την παρεμπόδιση της εξαγωγής ζάχαρης και των παραγώγων της κ.λπ..

Ταυτόχρονα ο νόμος Χελμς-Μπάρτον προβλέπει την επαναποικιοποίηση της Κούβας από τις ΗΠΑ με σαφή και προκλητικό τρόπο. Προβλέπεται, λοιπόν, το μεγαλύτερο μέρος των μέσων παραγωγής, στέγασης και άλλων προσωπικών πόρων να περάσει στην ιδιοκτησία Αμερικανών πολιτών. Προβλέπεται, ακόμη, η διαδικασία μετάβασης από τον σοσιαλισμό στον καπιταλισμό και η ύπαρξη ενός Επιτρόπου που θα επιβλέπει τη διαδικασία μετάβασης. Στις 15 Μαΐου του 2001 υπήρξε μια κλιμάκωση των αντεπαναστατικών ενεργειών. Ο Χελμς κατέθεσε στη Γερουσία νέο νομοσχέδιο το οποίο προέβλεπε την παροχή αμερικανικής βοήθειας σε Κουβανούς αντικαθεστωτικούς.⁸⁶

Επιπροσθέτως, για την υλοποίηση των σχεδίων των ΗΠΑ ιδρύθηκε ο οργανισμός National Endowment for Democracy (NED - Εθνικό Ίδρυμα για τη Δημοκρατία). Πρόκειται για μια αμερικανική μη κερδοσκοπική οργάνωση η οποία υποτίθεται ότι εργάζεται για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Εκτιμάται ότι κατά την τελευταία εικοσαετία το εν λόγω ίδρυμα έχει επενδύσει 20 εκατομμύρια δολάρια για την προώθηση της «μετάβασης στη δημοκρατία», χωρίς να υπολογίζουμε τα 65 εκατομμύρια που διέθεσε για τον ίδιο σκοπό η USAID (αμερικανική «βοήθεια») από το 1996.

Μία μερική στροφή στις αμερικανοκουβανικές σχέσεις σημειώθηκε επί προεδρίας Ομπάμα. Συγκεκριμένα, η Κούβα αφαιρέθηκε από την αμερικανική λίστα των χωρών τρομοκρατών και ο Ομπάμα δήλωνε πως «ύστερα από έξι δεκαετίες σχέσεων που σημαδεύτηκαν από διχόνοια και βαθιές πολιτικές διαφωνίες, επί της προεδρίας του (σ.σ. του Φιντέλ Κάστρο) δουλέψαμε σκληρά για να αφήσουμε το παρελθόν πίσω μας και να αναζητήσουμε ένα μέλλον στο οποίο οι σχέσεις μας να μην ορίζονται από τις διαφορές, αλλά από τα πολλά πράγματα που μοιραζόμαστε ως γείτονες και φίλοι».⁸⁷

Ο Τραμπ από την άλλη δήλωνε μετά τον θάνατο του Φιντέλ Κάστρο: «Σήμερα ο κόσμος βλέπει τον θάνατο ενός κτηνώδους δικτάτορα που καταπίεσε τον λαό του επί σχεδόν έξι δεκαετίες. Το κληροδότημα του Κάστρο παραπέμπει σε εκτελεστικά αποσπάσματα, λεηλασία, απίστευτη οδύνη, φτώχεια και άρνηση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

86. Βλέπε αναλυτικότερα «Ο τυφώνας Bacardi» στο: www.iospress.gr

87. https://www.efsyn.gr/themata/istorika/91500_kai-tora-ti-tha-apoginoy-n-oi-sheseis-koy-bas-ipa

»Αν και η Κούβα εξακολουθεί να είναι ένα νησί του ολοκληρωτισμού, ελπίζω ότι σήμερα αρχίζει να παίρνει αποστάσεις από τις φρικαλεότητες που γνώρισε επί μακρόν και [να βαδίζει] προς ένα μέλλον στο οποίο ο θαυμάσιος κουβανικός λαός θα μπορέσει να ζει με την ελευθερία που τόσο του αξίζει». ⁸⁸

Στην πραγματικότητα ο Ομπάμα και ο Τραμπ δεν έπαιζαν τον ρόλο του καλού και του κακού, αλλά εξέφραζαν τις δυο γραμμές της αμερικανικής πολιτικής. Με ενάργεια τα ξεκαθάρισε όλα η Χίλαρι Κλίντον όταν έλεγε στην προεκλογική της εκστρατεία πως «Το εμπάργκο κατά της Κούβας πρέπει να καταργηθεί οριστικά. Πρέπει να το αντικαταστήσουμε με μια πιο έξυπνη προσέγγιση που να ενδυναμώνει τον κουβανικό ιδιωτικό τομέα, την κουβανική κοινωνία των πολιτών και την κουβανο-αμερικανική κοινότητα ώστε να επιταχύνει την πρόοδο και να συνεχίσει την πίεση στο καθεστώς». ⁸⁹ Οι λέξεις κλειδιά στην παραπάνω δήλωση της Χίλαρι Κλίντον είναι «μια πιο έξυπνη προσέγγιση». Ακριβώς αυτές οι λέξεις διαλύουν και την όποια αυταπάτη για τις προθέσεις και τους στόχους εκείνης ή της άλλης αμερικανικής τακτικής.

Όπως και να έχει, παρά τις αλλεπάλληλες και σκληρές παρεμβάσεις του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, η Κούβα εξακολουθεί να αποτελεί ένα ενοχλητικό «ζωύφιο» στη μύτη του αμερικανικού ιμπεριαλισμού. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στον περήφανο και αξιοπρεπή λαό της, που ακόμη και σε αυτή τη δύσκολη ιστορική συγκυρία δείχνει να στηρίζει τον σοσιαλιστικό δρόμο.

88. Ό.π.

89. Ό.π.

ΚΑ. ΗΠΑ και Κίνα

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ, είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα πως η ένταξη της Κίνας στο παγκόσμιο οικονομικό και πολιτικό σύστημα ήταν καλύτερη από το να είναι εκτός παιχνιδιού.⁹⁰ Ο Νίξον ήταν αυτός που έσπασε τον πάγο κι επισκέφτηκε το Πεκίνο με σκοπό να οξύνει τις αντιθέσεις μεταξύ Κίνας και ΕΣΣΔ. Ήταν μία κλασική κίνηση της αμερικανικής πλευράς στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου. Συγχρόνως ήταν και μία κάπως «ρηξικέλευθη» κίνηση από την πλευρά των ΗΠΑ αφού οι σχέσεις με την Κίνα ήταν τεταμένες. Οι ΗΠΑ ένωσαν ένα ισχυρό χτύπημα μετά τη νίκη της κινεζικής επανάστασης και θεωρούσαν το κομμουνιστικό καθεστώς της Κίνας ως άσπονδο εχθρό αρνούμενες να αναγνωρίσουν το καθεστώς Μάο. Έκτοτε πολύ νερό κύλησε στο αυλάκι.

Οι μεταρρυθμίσεις του Ντενγκ Σιαοπίνγκ, μεταρρυθμίσεις που έθεσαν τις βάσεις της καπιταλιστικής παλινόρθωσης, έφεραν τις δύο χώρες, Κίνα και ΗΠΑ, πιο κοντά. Τα αμερικανικά μονοπώλια έβλεπαν πεδίο δόξης λαμπρό για νέες τεράστιες αγορές. Το 1986 η Κίνα αιτήθηκε την είσοδό της στη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT). Το άνοιγμα της Κίνας στο εξωτερικό έφερε αυξημένες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) στο κινεζικό έδαφος. Η ανοδική τάση των ΑΞΕ υπήρξε εντυπωσιακή αλλά μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 2000, η Κίνα πόνταρε σε τομείς χαμηλής προστιθέμενης αξίας, η ίδια υστερούσε τεχνολογικά κι έδειχνε να τελεί υπό καθεστώς τεχνολογικής εξάρτησης. Σταδιακά, όμως, άρχισε να ενσωματώνει τις νέες τεχνολογίες και να αυτονομείται ως ένα βαθμό. Είναι το χρονικό σημείο που η Ουάσιγκτον αρχίζει να ανησυχεί σοβαρά. Έτσι, ο Ομπάμα είναι αυτός που αναγγέλλει την αντιστροφή της πολιτικής των ΗΠΑ απέναντι στην Κίνα. Σε ομιλία του λέει χαρακτηριστικά: «Η Κίνα θέλει να γράψει τους κανόνες για την ταχύτερα αναπτυσσόμενη περιοχή του κόσμου. Υπάρχει λόγος να της το επιτρέψουμε; Εμείς θα έπρεπε να γράψουμε αυτούς τους κανόνες».⁹¹

Ο Κίσιντζερ κατέγραψε την περίοδο της διακυβέρνησης Κλίντον τις δυο γραμμές της αμερικανικής σκέψης σχετικά με την Κίνα. Η πρώτη γραμμή ενταγμένη στο ουιλσονικό πλαίσιο πρέσβευε την άποψη της «στρατηγικής σύμπραξης» και «σύνδεσης» με την Κίνα. Κατά αυτή την άποψη ένας κόσμος

90. Zakaria Farred, «Ο νέος φόβος για την Κίνα, Γιατί η Αμερική δεν πρέπει να πανικοβληθεί σχετικά με τον πιο πρόσφατο αμφισβητία της», *Foreign Affairs*, σελ. 56, Ιούνιος-Ιούλιος 2020.

91. <https://monde-diplomatique.gr/%CE%B7%CF%80%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CF%8C%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF/>

που αποτελείται από δημοκρατίες δεν μπορεί να έχει εχθρούς ή τουλάχιστον κανένα κράτος δεν θα επιβάλλεται σε κάποιο άλλο δια της βίας. Η δεύτερη γραμμή θεωρούσε την Κίνα ως έναν ηθικά εξασθενημένο και αναπόφευκτο αντίπαλο που μελλοντικά θα απειλήσει το Δυτικό ημισφαίριο. Η κατάσταση επιβάλλει μια αντιμετώπιση της Κίνας παρόμοιας με αυτή του Ψυχρού Πολέμου επί Σοβιετικής Ένωσης.

Ο Κίσιντζερ παίρνει θέση ανάμεσα στις δυο γραμμές θεωρώντας τες ανεπαρκείς: «[...] Μια ασιατική εκδοχή της πολιτικής της ανάσχεσης της δεκαετίας του 1980 θα έχει ελάχιστους υποστηρικτές, ενδεχομένως και κανέναν [...] Αντίθετα, είναι πολύ πιο πιθανό ότι μια τέτοια πολιτική θα έχει ως αποτέλεσμα τα έθνη της Ασίας να απομακρυνθούν από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

»Ασφαλώς, το εθνικό συμφέρον της Αμερικής την υποχρεώνει να αντιταχθεί στις προσπάθειες οποιασδήποτε δύναμης να κυριαρχήσει στην Ασία – και σε έσχατη ανάγκη, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να είναι προετοιμασμένες να το κάνουν χωρίς συμμάχους. Όμως, μια συνετή αμερικανική πολιτική θα πρέπει να κάνει ό,τι είναι δυνατό για να εμποδίσει μια τέτοια έκβαση».⁹²

Θα περίμενε κανείς ο Μπρεζίνσκι να προτείνει έναν διαφορετικό δρόμο από αυτόν του Κίσιντζερ, αλλά φαίνεται πως η σκέψη τους συνέκλινε στο συγκεκριμένο ζήτημα. Προτείνει διάλογο για σειρά ζητημάτων που αφορούν τις δυο χώρες και γενικότερα μία προσέγγιση καλών προθέσεων κι όχι συγκρουσιακή λογική, ρητορική και πρακτική. Συγκεκριμένα, απορρίπτει μία αντικινεζική αμυντική συμφωνία με την Ταϊβάν, υποστηρίζει την προώθηση ενός τριμερούς στρατηγικού διαλόγου ανάμεσα σε ΗΠΑ, Κίνα και Ιαπωνία για την ασφάλεια της Ευρασίας, προτείνει την επέκταση του ΠΟΕ με τη συμμετοχή και της Κίνας, προτείνει επίσης τη διεύρυνση του G-8 σε G-9 με τη συμμετοχή της Κίνας κ.ά.. Βέβαια ο Μπρεζίνσκι δηλώνει πως δεν έχει αυταπάτες για το αν η Κίνα θα μετατραπεί σε στρατηγικό εταίρο των ΗΠΑ, αλλά θεωρεί, επίσης, πως δεν πρόκειται να μετατραπεί και σε δεδηλωμένο εχθρό της Αμερικής.⁹³

Ο Fareed Zakaria, οικοδεσπότης του «Fareed Zakaria» στο CNN διαπιστώνει πως το πεντάγωνο έχει αγκαλιάσει την έννοια της Κίνας ως του κορυφαίου στρατηγικού ανταγωνιστή των ΗΠΑ, αλλά προειδοποιεί: «Το να γίνεις εχθρός της Κίνας [...] είναι σαν μία επιστροφή στις Αλκυονίδες μέρες του Ψυχρού πολέμου, όταν το Πεντάγωνο μπορούσε να συγκεντρώνει μεγάλους προϋπολογισμούς με το να εμφανίζει το φάντασμα ενός πολέμου εναντίον

⁹². Βλέπε αναλυτικότερα Kissinger Henry, *ΗΠΑ, Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη*, σελ. 203-205, εκδ. Λιβάνη, 2002.

⁹³. Βλέπε αναλυτικότερα Brezinski Zbigniew, *Η Γεωστρατηγική Τριάδα - Η συμβίωση με την Κίνα, τη Νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*, σελ. 15-47, εκδ. Ευρασία, 2002.

ενός πλούσιου, εξελιγμένου στρατού με δική του τεχνολογία αιχμής».⁹⁴ Ο συγγραφέας συνεχίζει λέγοντας πως η επανάληψη μιας νέας περιόδου του Ψυχρού Πολέμου, αυτή τη φορά με την Κίνα, θα ήταν καταστροφική για τους εξής λόγους. Πρώτο, θα στρέβλωνε την αμερικανική οικονομία με τη διόγκωση του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος. Δεύτερο, οι αυξημένες εξαγωγές των ΗΠΑ προς την Κίνα θα μειώνονταν. Τρίτο, θα επηρεαζόταν η αλληλεξάρτηση που αφορά το ανθρώπινο δυναμικό. Οι ΗΠΑ θα έχαναν την επιστημονική κινεζική αφρόκρεμα που εδρεύει στις ΗΠΑ κι έτσι θα έχαναν την προνομιακή τους θέση στον κόσμο της τεχνολογίας και της καινοτομίας.⁹⁵

Ο Zakaria φέρνει ως παράδειγμα αποτυχημένης αμερικανικής πολιτικής των ΗΠΑ την κίνηση Τραμπ να ανοίξει πόλεμο στη Huawei με τον αποκλεισμό της εν λόγω εταιρίας να ακολουθούν μόλις τρεις χώρες, κατόπιν της έκκλησης Τραμπ. Κατακρίνει την πολιτική Τραμπ, μια πολιτική αποκήρυξης της παγκοσμιοποίησης, όπως λέει, και προτείνει μία πολιτική φιλικής προσέγγισης προς το Πεκίνο. Ακόμη και «η πρωτοβουλία Belt and Road θα μπορούσε να αποτελέσει ένα δώρο για τον αναπτυσσόμενο κόσμο, εάν επιδιωχθεί με ανοικτό και διαφανή τρόπο, ακόμη και σε συνεργασία με Δυτικές χώρες όπου είναι δυνατό».⁹⁶

Η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας είναι αδιαμφισβήτητη και περιγράφεται από μία πλειάδα παραμέτρων. Εμποδίζοντας την εκροή κεφαλαίων έχει δημιουργήσει τεράστια συναλλαγματικά αποθέματα. Το 2017 διέθετε κοντά τρία τρισεκατομμύρια δολάρια σε συναλλαγματικά αποθέματα, τα μεγαλύτερα στον κόσμο με τη Γερμανία και τις ΗΠΑ να υπολείπονται κατά πολύ. Επίσης, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος πιστωτής των ΗΠΑ με το αμερικανικό χρέος να φτάνει περίπου το 1,5 τρισεκατομμύρια δολάρια. Έτσι, ένα μεγάλο μέρος του αμερικανικού ΑΕΠ βρίσκεται στα χέρια του κινεζικού κράτους υπό τη μορφή έντοκων γραμματίων δημοσίου. Οι ΗΠΑ κάθε χρόνο καταγράφουν εμπορικό έλλειμμα από το διμερές εμπόριο με την Κίνα. Οι εκροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) της Κίνας προς την Αφρική και τη Λατινική Αμερική έχουν ξεπεράσει τις αντίστοιχες των ΗΠΑ. Η Κίνα κατέχει ηγετική θέση σε τομείς όπως οι εξορυκτικές βιομηχανίες, οι τηλεπικοινωνίες, οι μεταφορές, η κλωστοϋφαντουργία, ο χρηματοπιστωτικός κλάδος, η ηλεκτρική ενέργεια, η τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών, τα ορυχεία, οι εναλλακτικές πηγές ενέργειας.⁹⁷

94. Zakaria Farred, «Ο νέος φόβος για την Κίνα, Γιατί η Αμερική δεν πρέπει να πανικοβληθεί σχετικά με τον πιο πρόσφατο αμφισβητία της», *Foreign Affairs*, σελ. 69, Ιούνιος-Ιούλιος 2020.

95. Ό.π., σελ. 69-70.

96. Ό.π., σελ. 72.

97. Βλέπε αναλυτικότερα Φούσκας Β.-Γκοκάου Μπουλέντ, *Η αποσύνθεση του ευρωατλαντισμού και ο νέος αυταρχισμός- Παγκόσμια μετατόπιση ισχύος*, σελ. 182-184, εκδ. Επίκεντρο, 2020.

Ο Τραμπ έγκαιρα και πριν εκλεγεί πρόεδρος ξεκαθάρισε τη θέση του όσον αφορά την Κίνα. Σε ομιλία του τον Ιούνιο του 2016 αναφερόμενος στην Κίνα μίλησε για την ανάγκη επιβολής κυρώσεων για την οποία έκρινε ότι χειραγωγούσε τις αγορές συναλλάγματος. Προειδοποίησε ότι θα κινούσε δικαστικές ενέργειες ενάντια στις αθέμιτες πρακτικές της Κίνας και θα επέβαλλε τελωνειακούς δεσμούς στις εισαγωγές κινεζικής προέλευσης.⁹⁸ Ο Τραμπ υπήρξε συνεπής ως προς τις διακηρύξεις του. Οι ΗΠΑ, βλέποντας μία χώρα που το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ήταν το 1980, μόλις 194 δολάρια και το 2015 έφρασε τα 9.174 δολάρια (σε δολάρια του 2010), με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στη γη, με εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεών της, με εκσυγχρονισμό της ναυτιλίας της και με μία εντυπωσιακή διεύρυνση της βαριάς της βιομηχανίας και πρόοδο στον τομέα των νέων τεχνολογιών, ήταν φυσικό να ανησυχήσουν. Η ανησυχία αυτή εντάθηκε αφ' ης στιγμής η αμερικανική οικονομία πορεύεται ασθμαίνοντας. Έτσι, ένα πρώτο επεισόδιο εμπορικού πολέμου αποτέλεσε το επεισόδιο στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Όπως επισημαίνουν με ανησυχία οι «Financial Times» [20 Μαΐου 2019], «η απόφαση της Αμερικής να εντάξει τη ναυαρχίδα των κινεζικών τηλεπικοινωνιών στη λίστα των εταιρειών με τις οποίες οι αμερικανικές επιχειρήσεις δεν δύνανται να έχουν εμπορικές σχέσεις παρά μόνο εάν λάβουν κυβερνητική άδεια σηματοδοτεί μια κρίσιμη στιγμή για την παγκόσμια βιομηχανία τεχνολογίας. Δίνει το εναρκτήριο λάκτισμα ενός ψυχρού πολέμου μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας [...]. Τα τελευταία αμερικανικά μέτρα φαίνεται πως έχουν σχεδιαστεί με σκοπό να παραλύσουν ή να συντρίψουν μία από τις πρώτες κινεζικές τεχνολογικές επιχειρήσεις που έγιναν ανταγωνιστικές σε παγκόσμια κλίμακα [...]. Πρόκειται για μια προσπάθεια που στόχο έχει να κόψει τη σύνδεση ανάμεσα στους αμερικανικούς και τους κινεζικούς τομείς της τεχνολογίας, οδηγώντας την παγκόσμια αυτή βιομηχανία σε διχοτόμηση».⁹⁹

Η αμερικανική πολιτική είχε ως ένα βαθμό αποτέλεσμα. Ταϊβανέζικες επιχειρήσεις, μετέφεραν τα κεφάλαιά τους στην Ινδία και το Βιετνάμ για να αποφύγουν μελλοντικές ανωμαλίες στην παραγωγή και κυκλοφορία των προϊόντων τους. Δεκάδες αμερικανικές και ιαπωνικές εταιρείες σταμάτησαν να επενδύουν στην Κίνα, στρεφόμενες στο Μεξικό, την Ινδία και το Βιετνάμ. Πάντως η ελπίδα πολιτικών και διανοητών Αμερικανών να επιστρέψουν τα αμερικανικά κεφάλαια στη μαμά πατρίδα δεν φαίνεται να ευοδώνονται.

98. https://assets.donaldjtrump.com/DJT_DeclaringAmericanEconomicIndependence.pdf

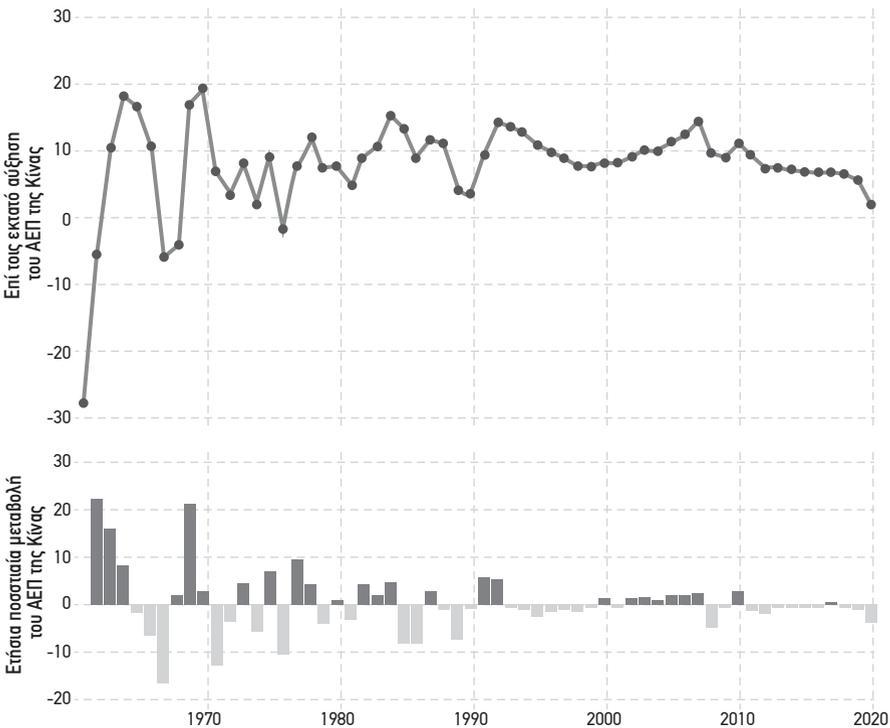
99. <https://monde-diplomatique.gr/%CE%B7%CF%80%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CF%8C%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BF/>

Όσον αφορά την κυβέρνηση Μπάιντεν, ενώ ως αντιπολίτευση επέκρινε την πολιτική Τραμπ, δεν φαίνεται ότι επί ημερών της θα αλλάξει η στάση των ΗΠΑ απέναντι στην Κίνα. Δεν διαφαίνεται στον ορίζοντα καμία πρόθεση να μειωθούν οι υψηλοί δασμοί που έβαλε ο Τραμπ στα κινεζικά προϊόντα.

Εν τέλει, στην περίπτωση της Κίνας βλέπουμε πως οι κατευθυντήριες γραμμές που χάραξαν μερικοί από τους πυλώνες της σχεδίασης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής βρέθηκαν σε διάσταση με την εφαρμοζόμενη πολιτική.

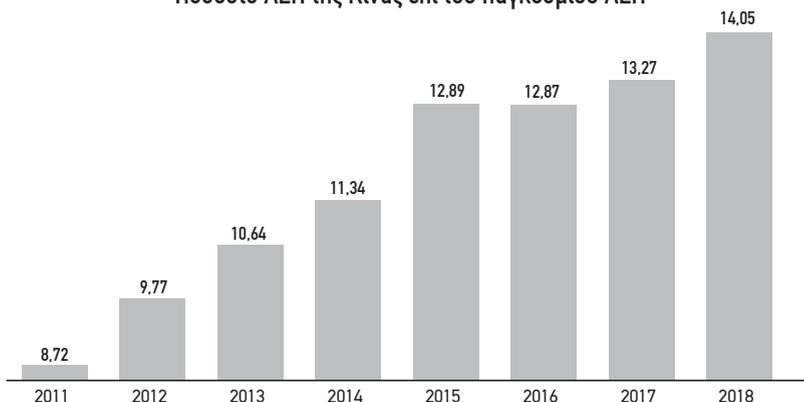
Ας δούμε, τώρα, οπτικοποιημένη την ανάπτυξη της Κίνας σε γραφήματα, κάτι που θα αναδείξει και τους λόγους ανησυχίας των ΗΠΑ. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η άνοδος και η σχετική σταθεροποίηση στην ετήσια ποσοστιαία αύξηση του ΑΕΠ σε τιμές αγοράς με βάση το σταθερό τοπικό νόμισμα. Τα μεγέθη βασίζονται σε σταθερά δολάρια ΗΠΑ του 2010.¹⁰⁰

100. <https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/gdp-growth-rate>

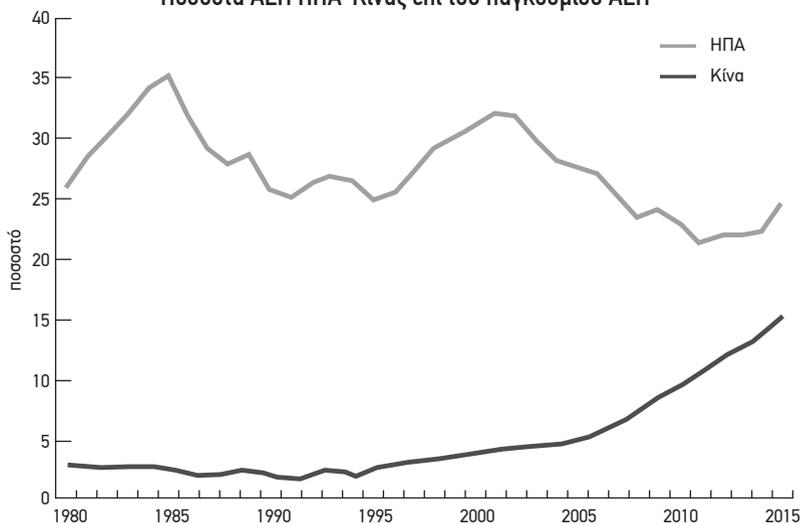
Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται πώς από το 2011 ως και το 2018 μεγάλωνε το ποσοστό του ΑΕΠ της Κίνας ως ποσοστό του παγκόσμιου ΑΕΠ. Μπορεί το 14% να μην εντυπωσιάζει, αλλά αυτό που πρέπει να προσεχτεί είναι η τάση.¹⁰¹

Ποσοστό ΑΕΠ της Κίνας επί του παγκόσμιου ΑΕΠ

Πιο αποκαλυπτικό είναι ακόμη το παρακάτω διάγραμμα που δείχνει πως στο πέρασμα των χρόνων τα δύο ποσοστά ΗΠΑ-Κίνας των ΑΕΠ τους επί του παγκόσμιου ΑΕΠ συγκλίνουν.¹⁰²

Ποσοστά ΑΕΠ ΗΠΑ-Κίνας επί του παγκόσμιου ΑΕΠ

101. https://www.theglobaleconomy.com/china/gdp_share/

102. https://www.researchgate.net/figure/Chinas-share-of-global-GDP-and-of-emerging-and-developing-Asia-GDP-1980-2024-per-cent_fig2_334374523

Υπάρχει, όμως, άλλο ένα στοιχείο απολύτως ενδιαφέρον και κρίσιμο. Η κινεζική οικονομία έχει μέχρι τώρα αποκρούσει με μεγάλη επιτυχία τρεις κρίσεις. Την περιφερειακή κατάρρευση της Νοτιανατολικής Ασίας το 1997, την παγκόσμια κρίση του 2008¹⁰³ αλλά και την κρίση της πανδημίας.

Το ζητούμενο από εδώ κι έπειτα είναι το πώς θα εξελιχθεί η αντιπαράθεση ΗΠΑ-Κίνας. Θα σημάνει, μήπως, την έναρξη ενός νέου Ψυχρού Πολέμου ή θα οδηγήσει σε έναν νέο παγκόσμιο πόλεμο;

103. Φούσκας Β.-Γκοκάι Μπουλέντ, *Η αποσύνθεση του ευρωατλαντισμού και ο νέος αυταρχισμός- Παγκόσμια μετατόπιση ισχύος*, σελ. 182, εκδ. Επίκεντρο, 2020.

ΚΒ. ΗΠΑ και Ρωσία

Οι σχέσεις των ΗΠΑ-Ρωσία μέχρι και το 1991 ήταν σχέσεις που εντάσσονταν μέσα στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου. Η αποκλειστική ευθύνη για τις τεταμένες σχέσεις ανάμεσα στις δυο χώρες άνηκε στην Αμερική, πράγμα που δεν προκύπτει από την ιδεολογική τοποθέτηση του γράφοντος, αλλά από τις ομολογίες των ίδιων των αμερικανικών επιτελείων και προσώπων που εμπλέκονταν στην επιχείρηση πίεσης και διάλυσης των πρώην σοσιαλιστικών χωρών. Όπως ομολογεί ο ίδιος ο Κίσιντζερ «Μετά την μπολσεβίκικη επανάσταση του 1917, η Ρωσία έγινε για πολλούς η ενσάρκωση του απόλυτου κακού. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν είχαν διπλωματικές σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση μέχρι το 1934».¹⁰⁴ Είναι, βεβαίως, αλήθεια ότι υπήρξε ένας μήνας του μέλιτος ανάμεσα σε ΗΠΑ και Ρωσία την περίοδο Γέλτσιν, ο οποίος τερματίστηκε επί της ουσίας αφότου πρόεδρος ανέλαβε ο Πούτιν.

Το πλαίσιο της αντιπαράθεσης, λοιπόν, μετά το 1991 αλλάζει, αφού όλες αυτές οι χώρες βρέθηκαν σε τροχιά καπιταλιστικής παλινόρθωσης. Ενώ στη αρχική φάση η αντιπαράθεση ΗΠΑ-Σοβιετικής Ένωσης ήταν αντιπαράθεση δύο διαφορετικών κοινωνικών συστημάτων, δύο διαφορετικών κόσμων, μετά το 1991 αλλάζει ποιοτικά χαρακτηριστικά. Γίνεται μία διένεξη ανάμεσα σε δυο καπιταλιστικούς κόσμους.

Ο εκπρόσωπος της σκληρής γραμμής της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, ο Ζμπίγκνιεφ Μπρεζίνσκι, το 2001 υποστηρίζει μία πολιτική προσέγγισης με τη Ρωσία. Αντιλαμβάνεται πως η Ρωσία, με τις αχανείς εκτάσεις, τον μεγάλο πληθυσμό και την τεχνογνωσία της Σοβιετικής Ένωσης ειδικά στον στρατιωτικό τομέα δεν θα είναι ωφέλιμο να βρίσκεται απέναντι στις ΗΠΑ και τη βορειοατλαντική συμμαχία. Έτσι, προτείνει ένα «συνταγολόγιο» προσέγγισης το οποίο περιλαμβάνει τα εξής:

1. Την εσωτερική παρέμβαση στη Ρωσία με τη χρηματοδότηση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και διεύρυνση προγραμμάτων ανταλλαγής επισκεπτών, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα νέο στρώμα διανοούμενων που να υποστηρίζουν και να προωθούν την προσέγγιση Ρωσίας-Δύσης με απώτερο σκοπό την ένταξη της πρώτης σε ΕΕ και NATO.

104. Kissinger Henry, *ΗΠΑ, Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη;-Για μια διπλωματία του 21ου αιώνα*, σελ. 104, εκδ. Λιβάνη, 2002.

2. Τον προσεταιρισμό των υπόλοιπων κρατών που υπήρξαν σοσιαλιστικά, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας στενός κλοιός για τη Ρωσία που θα την αναγκάσει να εκδυτικοποιηθεί εκ των πραγμάτων, αφού σε άλλη περίπτωση θα μείνει απομονωμένη.
3. Την υποβολή επίσημης πρότασης σύνδεσης στη Ρωσία, από την ΕΕ και το NATO, προκειμένου να συνδεθεί μαζί τους.¹⁰⁵

Γράφει χαρακτηριστικά: «[...] για να ανακάμψει η Ρωσία, πρέπει να στραφεί προς τη Δύση. Και, πάνω από όλα, η Ρωσία πρέπει να κάνει αυτή τη στροφή, ξεκάθαρα και ανεπιφύλακτα, ως ένα μετα-αυτοκρατορικό κράτος. Το αυτοκρατορικό παρελθόν της Ρωσίας δεν έχει θέση στην Ευρώπη. Η Ρωσία δεν μπορεί να είναι μια χώρα αυτοκρατορική και ταυτόχρονα ευρωπαϊκή.

»Για να προετοιμαστεί το έδαφος για αυτή την ιστορική επιλογή, είναι απαραίτητο η Δύση να καταστήσει σαφές ότι η συνεχιζόμενη διεύρυνση της ΕΕ και του NATO δεν αποκλείει *a priori* τη δυνατότητα συμμετοχής, εν τέλει, και της Ρωσίας».¹⁰⁶

Ο άλλος πυλώνας της αμερικανικής διπλωματίας, ο Κίσιντζερ, έχει μια διαφοροποιημένη προσέγγιση. Την ίδια χρονιά με τον Μπρεζίνσκι εκδίδεται το γνωστό βιβλίο του με το ερώτημα αν οι ΗΠΑ θα είναι αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη. Όσον αφορά τη Ρωσία η πρότασή του κωδικοποιείται στους παρακάτω άξονες:

1. Οι ΗΠΑ δεν πρέπει να αναμειγνύονται στα εσωτερικά της Ρωσίας (είναι προφανές ότι αυτή η οδηγία βρίσκεται στον αντίποδα της πρότασης Μπρεζίνσκι). Η ανάμειξη στα εσωτερικά της Ρωσίας, κατά τον Κίσιντζερ, θα σημαίνει περιορισμό των δυνατοτήτων άσκησης επιρροής στο ρωσικό κράτος στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής.
2. Οι ΗΠΑ πρέπει να φροντίσουν ώστε η Ρωσία να νιώσει ότι συμμετέχει στη λήψη των αποφάσεων σε διεθνές επίπεδο. Ο Κίσιντζερ προτείνει να ακολουθηθούν τέτοια πολιτική που να μην σπρώξει τη Ρωσία στην απομόνωση προφανώς γιατί διέβλεπε κινδύνους από αυτήν την ενδεχόμενη απομόνωση.
3. Η παραπάνω τακτική από τις ΗΠΑ δεν θα σήμαινε, ωστόσο, ότι οι ΗΠΑ θα άφηναν τη Ρωσία να κάνει το δικό της παιχνίδι. Δεν αρκεί, λέει ο αναλυτής, η Αμερική να διαμαρτύρεται όταν η Ρωσία σπρίζει εχθρούς των ΗΠΑ, αφήνοντας έτσι μία αιωρούμενη απειλή.

105. Βλέπε αναλυτικότερα Brezinski Zbigniew, *Η Γεωστρατηγική Τριάδα - Η συμβίωση με την Κίνα, τη Νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*, σελ. 100, εκδ. Ευρασία, 2002.

106. Ο.π., σελ. 102.

4. Τέλος, προτείνει τη μη ένταξη της Ρωσίας σε NATO και ΕΕ. Το NATO θα πρέπει να διατηρηθεί ως εμπόδιο στα ενδεχόμενα νέα ιμπεριαλιστικά σχέδια της Ρωσίας.¹⁰⁷

Σχεδόν μία εικοσαετία αργότερα ο Thomas Grabam, διακεκριμένος συνεργάτης στο «Council on Foreign Relations» και ο οποίος διετέλεσε Ανώτερος Διευθυντής για τη Ρωσία στο προσωπικό του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας στη διάρκεια της θητείας του νεότερου Μπους, αφού διαπιστώνει τις δυσκολίες στην προσέγγιση με τη Ρωσία, επιρρίπτοντας τις ευθύνες φυσικά σε αυτήν, έγραφε στο *Foreign Affairs*: «Οι εξυπνότερες σχέσεις με τη Ρωσία μπορούν να συμβάλλουν στην εγγύηση της ευρωπαϊκής ασφάλειας και της στρατηγικής σταθερότητας, να φέρουν μία ελάχιστη τάξη στη Μέση Ανατολή και να διαχειριστούν την άνοδο της Κίνας. Καθώς οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ απαιτούν από τη Ρωσία να μετριάσει τη συμπεριφορά της, πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να αποκλιμακώσουν τους βραχυπρόθεσμους στόχους τους, ειδικά με την επίλυση της κρίσης στην Ουκρανία, ώστε να δημιουργήσουν μια πιο παραγωγική σχέση με τη Μόσχα».¹⁰⁸

Ο Thomas Grabam εκτιμά ότι η Δύση «έδειξε ελάχιστο σεβασμό για την ανανεωμένη ρωσική δύναμη». Αυτή η έλλειψη σεβασμού ήταν που οδήγησε τον Μπους να αποσυρθεί από τη Συνθήκη Αντι-Βαλλιστικών Πυραύλων, επέκτεινε περαιτέρω το NATO και καιρέτισε τις «χρωματιστές επαναστάσεις» στη Γεωργία και την Ουκρανία. Η υπεροψία της Δύσης ήταν αυτή που οδήγησε με τη σειρά της στη ρωσική αντίδραση: η ρωσική εισβολή στη Γεωργία και η προσάρτηση της Κριμαίας ήταν η ρωσική απάντηση.¹⁰⁹

Ο συγγραφέας, εκτός των άλλων, προειδοποιεί: [...] οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ θα πρέπει να εγκαταλείψουν κάθε φιλοδοξία να επεκτείνουν το NATO βαθύτερα σε πρώην σοβιετικούς χώρους.

»[...] για να μετριάσουν τις ρωσικές ανησυχίες, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να πουν στην Ουκρανία ότι η ένταξη στο NATO είναι εκτός συζήτησης [...]».¹¹⁰ Και φυσικά ο συγγραφέας εκφράζει την αγωνία του προκειμένου η Ρωσία να μην οδηγηθεί με λανθασμένους χειρισμούς από την πλευρά των ΗΠΑ, στην αγκαλιά της Κίνας.¹¹¹

107. Βλέπε αναλυτικότερα Kissinger Henry, *ΗΠΑ, Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη;-Για μια διπλωματία του 21ου αιώνα*, σελ. 111-116, εκδ. Λιβάνη, 2002.

108. Thomas Grabam, «Αφήστε τη Ρωσία να είναι η Ρωσία», *Foreign Affairs*, Ιούνιος-Ιούλιος 2020, σελ. 123.

109. Ο.π., σελ. 126-127.

110. Ο.π., σελ. 133-134.

111. Ο.π., σελ. 136.

Είναι σαφές πως ο Grabam κινείται πολύ κοντά στη λογική του Κίσιντζερ και ειδικά κινείται στο πνεύμα ενός προφητικού κειμένου του Κίσιντζερ. Το 2014 σε ένα άρθρο του στην *Washington Post* έγραφε: «Στη δημόσια συζήτηση για την Ουκρανία, το όλο θέμα είναι η αντιπαράθεση. Αλλά ξέρουμε τι κάνουμε; Στη ζωή μου, έχω δει τέσσερις πολέμους να ξεκινούν με μεγάλο ενθουσιασμό και στήριξη του κόσμου, για τους οποίους δεν ξέραμε πώς θα καταλήξουν και στους τρεις από αυτούς αποσυρθήκαμε μονομερώς. Η δοκιμασία για την πολιτική είναι πώς τελειώνει κάτι τέτοιο και όχι πώς ξεκινά.

»Πολύ συχνά το ζήτημα της Ουκρανίας παρουσιάζεται σαν αναμέτρηση: είτε η χώρα θα ενταχθεί στην Ανατολή, είτε στη Δύση. Αλλά αν η Ουκρανία επιβιώσει και ευδοκιμήσει, δεν πρέπει να είναι προπύργιο της μίας πλευράς απέναντι στην άλλη. Πρέπει να λειτουργήσει σαν γέφυρα ανάμεσά τους.

»Η Ρωσία πρέπει να αποδεχθεί ότι προσπαθώντας να αναγκάσει την Ουκρανία να γίνει “δορυφόρος” της αλλάζοντας με αυτό τον τρόπο ξανά τα σύνορά της, θα καταδικάσει τη Μόσχα στην επανάληψη της ιστορίας μπαίνοντας σε έναν κύκλο αμοιβαίων πιέσεων με την Ευρώπη και τις ΗΠΑ.[...]

»Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αναγνωρίσει ότι η γραφειοκρατική αναβλητικότητα της και η υποταγή της στη στρατηγική στη διαπραγμάτευση της σχέσης της Ουκρανίας με την Ευρώπη, συνέβαλε στο να μετατραπεί η διαπραγμάτευση σε κρίση. Η εξωτερική πολιτική είναι η τέχνη του να υιοθετείς προτεραιότητες.

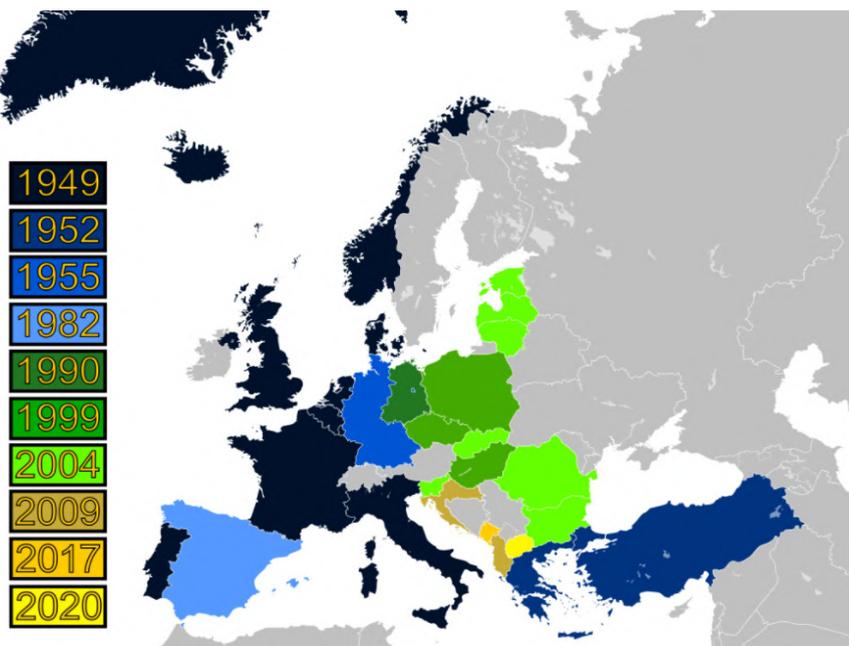
»Το δυτικό μέρος είναι κατά κύριο λόγο καθολικό, το ανατολικό ορθόδοξο. Η δύση μιλά ουκρανικά, η ανατολή κυρίως ρωσικά. Οποιαδήποτε προσπάθεια της μίας πλευράς της Ουκρανίας να κυριαρχήσει στην άλλη, όπως ήταν το σχέδιο, θα οδηγούσε σε εμφύλιο πόλεμο ή διάσπαση. Η αντιμετώπιση της Ουκρανίας σαν ζήτημα της αντιπαράθεσης Ανατολής- Δύσης θα εξαφανίσει για δεκαετίες οποιαδήποτε προοπτική να έρθει η Ρωσία και η Δύση- ειδικά η Ρωσία και η Ευρώπη- σε ένα διεθνές σύστημα συνεργασίας.

»[...] Για τη Δύση, η δαιμονοποίηση του Βλαντιμίρ Πούτιν δεν είναι πολιτική, είναι άλλοθι για την απουσία της. Ο Πούτιν θα πρέπει να συνειδητοποιήσει πως, όποια κι αν είναι τα παράπονά του, η πολιτική των στρατιωτικών επιβολών μπορεί να προκαλέσει ένα νέο Ψυχρό Πόλεμο. Από την πλευρά τους οι ΗΠΑ πρέπει να αποφύγουν να αντιμετωπίσουν τη Ρωσία ως μία παρεκκλίνοσα δύναμη στην οποία πρέπει να διδάξουν υπομονετικά τους κανόνες συμπεριφοράς που έχει καταρτίσει η Ουάσιγκτον. Ο Πούτιν είναι ένας σοβαρός στρατηγός. Η κατανόηση των αξιών και της ψυχολογίας των ΗΠΑ δεν είναι τα δυνατά του χαρτιά. Ούτε η κατανόηση της ρωσικής ιστορίας και ψυχολογίας είναι τα δυνατά σημεία εκείνων που χαράζουν την πολιτική των ΗΠΑ.

»Οι άνθρωποι που γνωρίζουν τα θέματα της περιοχής θα ξέρουν ότι δεν είναι όλα αυτά εύκολα αποδεκτά από όλα τα μέρη. Το ζήτημα δεν είναι η από-

λυτη ικανοποίηση, αλλά μία ισορροπημένη δυσαρέσκεια. Σε περίπτωση που δεν βρεθεί λύση βασισμένη σε αυτές, ή σε ανάλογες αρχές, τότε η κατάσταση θα οδηγηθεί ταχύτερα στην αντιπαράθεση. Η στιγμή για αυτό θα έρθει αρκετά σύντομα».¹¹²

Εν τέλει, οι αμερικανικές κυβερνήσεις δεν έλαβαν υπόψη τους τη λογική Κίσιντζερ. Η ρωσική πλευρά κατηγορεί τις ΗΠΑ ότι αθέτησαν τον λόγο τους για μη επέκταση του NATO προς ανατολάς, όπως αυτός δόθηκε στη συνάντηση του 1990 Γκορμπατόφ-Τζέιμς Μπίκερ, του τότε υπουργού εξωτερικών των ΗΠΑ. Οι Αμερικανοί αμφισβητούν αυτό το γεγονός αλλά αποκατακλιμακωμένα αμερικανικά, ρωσικά, γερμανικά, βρετανικά και γαλλικά έγγραφα, τα οποία δημοσιοποιήθηκαν από το *National Security Archive* στο Πανεπιστήμιο Τζορτζ Ουάσινγκτον των ΗΠΑ, αποδεικνύουν το αντίθετο.¹¹³ Η αθέτηση της προφορικής συμφωνίας έφερε τα γνωστά αποτελέσματα. Το NATO είχε πριν τη διάλυση της ΕΣΣΔ 16 μέλη, ενώ σήμερα έχει 30. Και τα 14 νέα μέλη προέρχονται από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες. Ο παρακάτω χάρτης δείχνει την επέκταση του NATO από το 1949 μέχρι τις ημέρες μας.

112. <https://www.newsbomb.gr/kosmos/story/1286596/krisi-stin-oykrania-to-profitiko-art-hro-toy-kisingker-kai-oi-epomenes-kiniseis-poytin>

113. https://www.huffingtonpost.gr/entry/eyyrafa-apokaleptoen-tis-eposcheseis-tes-deses-ston-ykormpatsof-yia-me-epektase-toe-nato-pros-anatolas_gr_5a37b0c4e4b040881bec4801

ΧΩΡΕΣ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ	
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΧΩΡΕΣ
1949	Βέλγιο, Καναδάς, Δανία, Γαλλία, Ισλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ
1952	Ελλάδα, Τουρκία
1955	Γερμανία
1982	Ισπανία
1999	Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία
2004	Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία
2009	Αλβανία, Κροατία
2017	Μαυροβούνιο
2020	Βόρεια Μακεδονία

Σε κάθε περίπτωση ακόμη κι αν δεχτούμε πως οι ρωσικές αιτιάσεις δεν ευσταθούν (δηλαδή δεν υπήρξε καμία προφορική συμφωνία άρα και δεν τίθεται θέμα αθέτησής της), η ουσία δεν αλλάζει. Για ποιο λόγο το ΝΑΤΟ επεκτείνεται δημιουργώντας έναν ασφυκτικό κλοιό γύρω από τη Ρωσία που θα ολοκληρωνόταν αν και η Ουκρανία εισερχόταν στο ΝΑΤΟ;

Δεν ήταν, όμως, μόνο η επέκταση του ΝΑΤΟ με σκοπό ανάμεσα στα άλλα την περικύκλωση της Ρωσίας. Ήταν και η πολιτική παρέμβαση των ΗΠΑ στα της Ουκρανίας κατά τα ειωθότα των Ηνωμένων Πολιτειών. Αναφερόμαστε στην «πορτοκαλί επανάσταση» που αποτέλεσε άλλον ένα πολιορκητικό κριό της Αμερικής σε χώρα εκτός των συνόρων τους: «Οι ΗΠΑ επένδυσαν 65 εκατομμύρια στην Πορτοκαλί Επανάσταση, χρηματοδοτώντας οργανώσεις νέων και φοιτητών όπως η *Roga*, η «Καθαρή Ουκρανία» ή το «Φοιτητικό Κύμα, πέρα από τριακόσιες ΜΚΟ για τη λογιστική και ιδεολογική υποστήριξη».¹¹⁴ Ομοίως, οι ΗΠΑ χρηματοδότησαν και οργάνωσαν το πραξικόπημα του Ευρω-Μαϊντάν με παροχή πέντε δισεκατομμυρίων δολαρίων.¹¹⁵

Όσον αφορά τις σχέσεις Τραμπ-ρωσικού κεφαλαίου έχουν ακουστεί και γραφτεί πολλά. Υποστηρίζεται πως οι εταιρείες του Τραμπ όταν βρίσκονταν σε δεινή οικονομική κατάσταση και κανένα αμερικανικό κεφάλαιο δεν ήθελε να τις στηρίξει, ο Τραμπ βρήκε λύση εξ Ανατολών με δανειοδότηση από ρωσικά κεφάλαια, πράγμα που τον βοήθησε να ορθοποδήσει. Όπως και να

114. Συλλογικότητα Οδησός 2 Μαΐου, *Ουκρανία, Κοινωνικές, πολιτικές και γεωπολιτικές όψεις της σύρραξης στην Ουκρανία*, σελ.145, εκδ. Κουκκίδα, 2017.

115. Ο.π., σελ. 148.

έχει, συχνά ο Τραμπ ήταν αυτός που ακολούθησε σε γενικές γραμμές μία τακτική προσέγγισης με τη Ρωσία. Πριν εκλεγεί πρόεδρος υποστήριξε τα εξής: «Έχουμε αρκετά προβλήματα σε όλο τον κόσμο, χωρίς να προσθέτουμε ακόμη ένα. Όταν γίνω πρόεδρος, η Ρωσία θα μας σέβεται πολύ περισσότερο από τώρα και οι δύο χώρες μας ίσως να συνεργαστούν για να λύσουν κάποια μεγάλα προβλήματα που βαραίνουν τον κόσμο» και πρόσθεσε: «Το να έχουμε καλές σχέσεις με τη Ρωσία είναι καλό, όχι κακό. Μόνο οι “άνοητοι” άνθρωποι ή οι ηλίθιοι πιστεύουν ότι είναι κακό», ερχόμενος σε αντίθεση με πολλούς ρεπουμπλικάνους βουλευτές.¹¹⁶

Ενδεικτικό είναι, επίσης, πως ο Τραμπ δεν υποστήριζε τους ισχυρισμούς περί ανάμειξης των Ρώσων στις αμερικανικές εκλογές. Όπως είπε ο πρώην πρεσβευτής και νυν καθηγητής στο Χάρβαρντ Νίκολας Μπερνς μιλώντας στο Γαλλικό Πρακτορείο: «Η δική μου ανάλυση είναι αντίστροφη. Η έκθεση Μάλερ δείχνει με σαφήνεια ότι οι Ρώσοι εξαπέλυσαν μια μαζική και οργανωμένη επίθεση εναντίον των αμερικανικών εκλογών. Κανείς δεν το αμφισβητεί αυτό, εκτός ίσως από τον πρόεδρο Τραμπ».¹¹⁷

Σε κάθε περίπτωση, φαίνεται πως στην περίοδο Τραμπ ακολουθήθηκε μία πολιτική προσέγγισης για λόγους που εξηγήσαμε στο σχετικό κεφάλαιο για τον Τραμπ. Αυτό που είναι σίγουρο είναι πως οι ΗΠΑ δεν μπορούν να δράσουν στη Ρωσία όπως έχουν δράσει κατ' επανάληψη σε άλλες χώρες, δηλαδή με χρηματοδότηση ΜΚΟ, εξαγορά πολιτικών μαριονέτων, στρατιωτική διείσδυση κ.λπ.. Το μοντέλο παρέμβασης-επέμβασης που φτάνει μέχρι και τη δολοφονία αρχηγών κρατών ακόμη κι αν αυτοί κάποτε υπήρξαν φίλα προσκείμενοι στις ΗΠΑ (τα τελευταία χρόνια έχουν εξοντωθεί με τον ένα ή άλλον τρόπο ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, ο Μοαμάρ Καντάφι, ο Σαντάμ Χουσεΐν, ο Μπιν Λάντεν), στη Ρωσία δεν έχει χώρο. Τουλάχιστον για την ώρα.

116. <https://www.naftemporiki.gr/story/1191042/epimenei-sti-grammi-ton-kalon-sxeseon-me-ti-rosia-o-tramp>

117. <https://www.fortunegreece.com/article/agkathi-i-rosiki-anamixi-stis-amerikanikes-ekloges-gia-tin-exomalinsi-ton-scheseon-ipa-rosias/>

ΚΓ. Ο πόλεμος στην Ουκρανία, οι ΗΠΑ και ο Μπάιντεν: Αλλαγή πορείας;

Η συνεχής επιδίωξη του αμερικανικού ιμπεριαλισμού να έχει δια παντός την ηγεμονική ή κυρίαρχη θέση στον παγκόσμιο καπιταλισμό δεν στερείται αντιφάσεων και αυτό γιατί η εφαρμογή νεοαποικιοκρατικών πολιτικών και η διεξαγωγή πολέμων δεν μπορεί παρά να γεννήσει αντιθέσεις και αντιφάσεις. Οι πόλεμοι και η επιβολή των νεοφιλελεύθερων συνταγών με άρμα το ΔΝΤ μπορεί να εξασφαλίζει και εξασφαλίζει αυτή την κυριαρχία ή ηγεμονία, ωστόσο, δημιουργεί τρία σοβαρά προβλήματα: α) το ένα έχει να κάνει με το μίσος που γεννιέται ή διογκώνεται απέναντι στις ΗΠΑ από τους λαούς που υφίστανται την πολιτική των ΗΠΑ, β) διαμορφώνει σε κάποιες περιπτώσεις εγχώριες αστικές τάξεις που εκτιμάνε ότι δεν παίρνουν παρά ψίχουλα και διεκδικούν για λογαριασμό τους μεγαλύτερα μερίδια και γ) δημιουργείται μία τεράστια οικονομική τρύπα και αιμορραγία για την αμερικανική οικονομία είτε λόγω των εξόδων των υπέρογκων ποσών για την νεοαποικιοκρατική κυριαρχία των ΗΠΑ είτε λόγω της οικονομικής καταστροφής που υφίστανται οι νεοαποικιοκρατούμενες χώρες που δεν μπορούν να ορθοποδήσουν κι έτσι αδυνατεί να ενισχυθεί το αμερικανικό εξαγωγικό εμπόριο. Τα προβλήματα και οι αντιφάσεις αυτές δείχνουν να φτάνουν σε ένα κρίσιμο σημείο που γίνεται ακόμη κρισιμότερο αφ' ης στιγμής η Κίνα συνεχίζει ακάθεκτη τη θετική οικονομική της πορεία παρά το παγκόσμιο λαχάνισμα του καπιταλισμού.

Είναι σαφές ότι εδώ και πολύ καιρό οι ΗΠΑ έχουν ξεκαθαρίσει ότι ο νούμερο ένα εχθρός τους είναι η Κίνα. Η διαμάχη ΗΠΑ-Κίνα συμπυκνώθηκε σε δύο μέτωπα. Το ένα έχει να κάνει με τον δασμολογικό πόλεμο και το άλλο με την αντιπαράθεση τους στον Ειρηνικό ωκεανό. Ο Ομπάμα ήταν αυτός που πρώτος ενίσχυσε τις αμερικανικές αμυντικές δυνάμεις στον Ειρηνικό και ο Τραμπ συνέχισε την ενίσχυση αυτή. Επρόκειτο για μία δήλωση του αμερικανού ιμπεριαλισμού με βάση την οποία «δεν θα κάνουμε πίσω και θα συνεχίσουμε να διεκδικούμε την πρωτοκαθεδρία».

Ο Τραμπ ακολούθησε μία πολιτική που νόθευσε (κι άλλο) τον νεοφιλελευθερισμό όχι με την έννοια εφαρμογής κάποιων μεταπολεμικών κευόνσιανών παρεμβάσεων και με την έννοια της ενίσχυσης του λαϊκού εισοδήματος αλλά με την έννοια των κρατικών παρεμβάσεων προστατευτισμού για την ενίσχυση μιας συγκεκριμένης καπιταλιστικής οντότητας.

Ο Μπάιντεν δήλωσε εξ αρχής ότι κάνει στροφή στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ σε σχέση με τον Τραμπ. Επί Τραμπ οι ΗΠΑ λειτουργούσαν υποβαθμίζοντας τους παγκόσμιους (ιμπεριαλιστικούς) οργανισμούς. Ο Μπάιντεν

ανακοίνωσε μίαν άλλη τακτική αναβαθμίζοντας τις συμμαχίες των ΗΠΑ. Είπε χαρακτηριστικά: «[...] θα επιδιωρθώσουμε τις συμμαχίες μας και θα εμπλακούμε ξανά με τον κόσμο, όχι για να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις του χθες, αλλά τις σημερινές και τις αυριανές προκλήσεις.

»[...] πρέπει να ξεκινήσουμε με τη διπλωματία που έχει τις ρίζες του στις πιο αγαπημένες δημοκρατικές αξίες της Αμερικής: υπεράσπιση της ελευθερίας, υπεράσπιση ευκαιριών, υπεράσπιση των καθολικών δικαιωμάτων, σεβασμός του κράτους δικαίου και μεταχείριση κάθε ανθρώπου με αξιοπρέπεια.

»Τις τελευταίες δύο εβδομάδες, μίλησα με τους ηγέτες πολλών από τους στενότερους φίλους μας –Καναδά, Μεξικό, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Γαλλία, NATO, Ιαπωνία, Νότια Κορέα, Αυστραλία– για να [ξεκινήσω] τη μεταρρύθμιση των συνηθειών συνεργασίας και την ανοικοδόμηση της ισχύος των δημοκρατικών συμμαχιών που έχουν ατροφήσει τα τελευταία χρόνια [...]».¹¹⁸

Συγχρόνως η Κίνα αναγνωρίζεται ως το κύριο πρόβλημα των ΗΠΑ και η στάση τους απέναντι στη Ρωσία θα είναι πλέον πιο επιθετική σε σχέση με τον προκάτοχο Τραμπ: «Ταυτόχρονα, κατέστησα σαφές στον Πρόεδρο Πούτιν, με τρόπο πολύ διαφορετικό από τον προκάτοχό μου, ότι οι ημέρες των Ηνωμένων Πολιτειών αντιμετώπισαν κατά πρόσωπο επιθετικές ενέργειες της Ρωσίας –όπως παρεμβολή στις εκλογές μας, κυβερνοεπιθέσεις, δηλητηρίαση των πολιτών της– έχουν τελειώσει. Δεν θα διστάσουμε να αυξήσουμε το κόστος για τη Ρωσία και να υπερασπιστούμε τα ζωτικά μας συμφέροντα και τον λαό μας. Και θα είμαστε πιο αποτελεσματικοί στην αντιμετώπιση της Ρωσίας όταν εργαζόμαστε σε συνασπισμό και συντονισμό με άλλους ομοϊδεάτες εταίρους.

»[...] Θα αντιμετωπίσουμε τις οικονομικές καταχρήσεις της Κίνας· απαριθμούμε την επιθετική, καταναγκαστική της δράση· την απόκρουση της επίθεσης της Κίνας στα ανθρώπινα δικαιώματα, την πνευματική ιδιοκτησία και την παγκόσμια διακυβέρνηση.

»[...] Αλλά είμαστε έτοιμοι να συνεργαστούμε με το Πεκίνο όταν είναι προς το συμφέρον της Αμερικής. Θα ανταγωνιστούμε από θέση ισχύος χτίζοντας καλύτερα στην έδρα μας, συνεργαζόμενοι με τους συμμάχους και τους εταίρους μας, ανανεώνοντας τον ρόλο μας στους διεθνείς θεσμούς και ανακτώντας την αξιοπιστία και την ηθική μας εξουσία, πολλά από τα οποία έχουν χαθεί».¹¹⁹

118. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/>

119. Ο.π.

Ο Μπάιντεν κατέληξε: «Σήμερα, ανακοινώνω πρόσθετα βήματα για να διορθώσουμε την εξωτερική μας πολιτική και να ενώσουμε καλύτερα τις δημοκρατικές μας αξίες με τη διπλωματική μας ηγεσία.

»Αρχικά, ο υπουργός Άμυνας Austin θα ηγηθεί μιας παγκόσμιας αναθεώρησης στάσης των δυνάμεών μας, έτσι ώστε το στρατιωτικό μας αποτύπωμα να είναι κατάλληλα ευθυγραμμισμένο με τις προτεραιότητες της εξωτερικής μας πολιτικής και της εθνικής ασφάλειας».¹²⁰

Ποιο ήταν το πρακτικό καταστάλαγμα της νέας γραμμής της Ουάσιγκτον; Το νεότερο παιδί της λογικής Μπάιντεν υπήρξε η συμφωνία ΑUKUS (ακρωνύμιο των λέξεων Australia, United Kingdom, United States). Πρόκειται για μία τριμερή συμφωνία ανάμεσα στις τρεις προαναφερθείσες χώρες που αφορά την τεχνητή νοημοσύνη, τον κυβερνοπόλεμο, τις υποβρύχιες δυνατότητες και τις ικανότητες κρούσης μεγάλου βεληνεκούς και την πυρηνική άμυνα. Η συμφωνία εστιάζει στην περιοχή της Ασίας και την περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού. Πρόκειται για περιοχές όπου παράγεται το 60% του ΑΕΠ και ασφαλώς στόχος είναι η αντιμετώπιση της Κίνας.

Καταληκτικά, θα λέγαμε πως αλλάζει η μορφή της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ με κάποια σημεία αλλαγής να είναι αξιοπρόσεκτα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όχι μόνο στις θεωρητικές αναλύσεις αλλά προφανώς και στις διεθνείς σχέσεις και την τακτική των πολιτικών κομμάτων. Σε καμία περίπτωση, όμως, ο σκληρός πυρήνας αυτής της εξωτερικής πολιτικής και ο πυρήνας του ιμπεριαλισμού δεν μεταμορφώνεται σε κάτι άλλο. Η ουσία παραμένει ίδια.

Το 2019 (έχει σημασία η χρονολογία αφού μιλάμε για τρία χρόνια πριν από την πολεμική σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας) κυκλοφόρησε μία έκθεση του Rand Corporation (αμερικανική κυβερνητική δεξαμενή σκέψης που λαμβάνει τα τρία τέταρτα της χρηματοδότησής της από τον αμερικανικό στρατό) η οποία ασχολείται με τη Ρωσία. Σε αυτή την έκθεση καταγράφονται οι εξής σκέψεις:

Επισημαίνονται οι ευπάθειες της ρωσικής κοινωνίας: γήρανση και σύντομα μείωση του πληθυσμού, χαμηλές τιμές πετρελαίου και του φυσικού αερίου, πτώση του βιοτικού επιπέδου του ρωσικού λαού.

Παρά αυτές τις ευπάθειες και τις ανησυχίες, σύμφωνα με την έκθεση, η Ρωσία παραμένει μια ισχυρή χώρα που εξακολουθεί να καταφέρνει να είναι ανταγωνιστής των ΗΠΑ σε ορισμένους βασικούς τομείς.

120. Ο.π.

Υπενθυμίζεται η στρατηγική που προτάθηκε από το Rand την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και προτείνεται μία προσαρμογή της στα σημερινά δεδομένα. Προς τούτο εργάστηκε ομάδα ειδικών που ανέπτυξε οικονομικές, γεωπολιτικές, ιδεολογικές, ενημερωτικές και στρατιωτικές επιλογές και τις αξιολόγησε ποιοτικά ως προς την πιθανότητα επιτυχίας στην επέκταση της Ρωσίας, τα οφέλη τους, τους κινδύνους και το κόστος τους.

Η έκθεση εκτιμά πως οι εξαγωγές των ρωσικών πετρελαίων βρίσκονται σε φθίνουσα πορεία. Ως εκ τούτου η διεύρυνση της παραγωγής ενέργειας των ΗΠΑ θα πίεζε ακόμη περισσότερο τη ρωσική οικονομία, περιορίζοντας ακόμη τον κρατικό προϋπολογισμό της και κατ' επέκταση τις αμυντικές της δαπάνες. Προτείνεται, επίσης, επιβολή βαθύτερων εμπορικών και χρηματοοικονομικών κυρώσεων και μάλιστα πολυμερών και όχι μονομερών από τις ΗΠΑ προκειμένου αυτές να γίνουν πιο αποτελεσματικές. Σημαντική παράμετρος θα είναι η μετατροπή του υδροποιημένου φυσικού αερίου σε πιο ανταγωνιστικό προϊόν σε σχέση με το φυσικό αέριο. Προτείνεται ακόμη η εισαγωγή ρωσικού ειδικευμένου εργατικού δυναμικού από τη Ρωσία στις ΗΠΑ.

Στην ανάλυση του Rand δεν θα μπορούσε να λείπει η παράμετρος Ουκρανία. Εκτιμάται ότι η οποιαδήποτε βοήθεια προς την Ουκρανία (αύξηση στρατιωτικού υλικού και συμβουλών) θα πρέπει να αξιολογηθεί προσεκτικά προκειμένου να μεγιστοποιηθεί το κόστος για τη Ρωσία με αποφυγή όμως μιας ευρύτερης σύγκρουσης στην οποία η Ρωσία θα είχε το πλεονέκτημα. Η έκθεση απαριθμεί μερικά βήματα που θα εντείνανε τις πιέσεις προς τη Ρωσία:

- » Επανατοποθέτηση βομβαρδιστικών εντός βεληνεκούς βασικών ρωσικών στρατηγικών στόχων.
- » Ανάπτυξη πρόσθετων τακτικών πυρηνικών όπλων στην Ευρώπη και την Ασία.
- » Αύξηση της παρουσίας της ναυτικής δύναμης των ΗΠΑ και των συμμάχων τους στις περιοχές λειτουργίας της Ρωσίας (Μαύρη Θάλασσα).
- » Διεξαγωγή πολεμικών ασκήσεων του NATO στα σύνορα της Ρωσίας.
- » Απόσυρση από τη συνθήκη για τις ενδιάμεσες πυρηνικές δυνάμεις (INF).¹²¹

Όσον αφορά την Ουκρανία το δόγμα Μπάιντεν μετουσιώνεται ως εξής: α) οικονομικές κυρώσεις στη Ρωσία, β) αποστολή στρατιωτικού υλικού στην Ουκρανία αλλά όχι άμεση στρατιωτική εμπλοκή του NATO, γ) διάδοση ενός έξαλλου αντιρωσισμού. Είναι σαφές πως τα δύο δόγματα Τραμπ-Μπάιντεν βρίσκονται σε διάσταση. Είναι χαρακτηριστικό πως ο Τραμπ ούτε λίγο ούτε

121. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB10014.html

πολύ επαίνεσε τις ενέργειες Πούτιν στην Ουκρανία. Χαρακτήρισε έξυπνες και λαμπρές τις ενέργειες του Πούτιν και ως υπέροχο το γεγονός ότι ο Πούτιν ανακήρυξε την αυτονομία των περιοχών Λουγκντάνσκ και Ντονέτσκ, αν και στη συνέχεια αναγκάστηκε να ανακαλέσει. Ο Τραμπ δεν έκανε τις συγκεκριμένες δηλώσεις σε μία έκρηξη παραφροσύνης. Εξέφραζε με τον τρόπο του την ανάγκη προσέγγισης με τη Ρωσία διότι αντιλαμβάνεται πως το διαμορφούμενο ζευγάρι Κίνας-Ρωσίας θα σημάνει το τέλος της ηγεμονίας των ΗΠΑ. Η μεν Κίνα έχει ένα τεράστιο πληθυσμό και τους μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης, η μεν Ρωσία έχει κι αυτή μεγάλο πληθυσμό, αν και όχι σαν της Κίνας αλλά αποτελεί μία σοβαρότατη στρατιωτική δύναμη με αξιώσεις στο διεθνές παιχνίδι. Το δίδυμο μπορεί να καταστεί ο ισχυρότερος παίκτης στη διεθνή σκακιέρα.

Επίσης, οι προσεκτικοί παρατηρητές των διεθνών εξελίξεων, ίσως θα είχαν προβλέψει σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και την εξέλιξη της σύγκρουσης Ρωσίας-Ουκρανίας (στην πραγματικότητα Ρωσίας-αμερικανονατοϊκού άξονα) αρκετά πριν την έναρξη του πολέμου. Για παράδειγμα, προς το τέλος του 2021 ο σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ Τζέικ Σάλιβαν υπογράμμισε ότι ο Nord Stream 2 είναι ένα πεδίο απόλυτης προτεραιότητας και είπε με νόημα πως «Είναι ένας μοχλός για τη Δύση (σ.σ. ο αγωγός) , διότι αν ο Βλαντίμιρ Πούτιν θέλει ο μελλοντικός Nord Stream να μεταφέρει φυσικό αέριο, ίσως και να μην αναλάβει το ρίσκο να εισβάλει στην Ουκρανία». Η μεθόδευση αυτή του αμερικανικού παράγοντα μοιάζει με αυτοεκπληρούμενη προφητεία. Οι ΗΠΑ πίεσαν οριακά τη Ρωσία μέσω της Ουκρανίας κι έτσι επαληθεύτηκε το σενάριο της σύγκρουσης.¹²² Το αποτέλεσμα είναι ο μήκος 1.230 χιλιομέτρων αγωγός φυσικού αερίου ενώ έχει ολοκληρωθεί να μην έχει τεθεί σε λειτουργία.

Γιατί οι ΗΠΑ δεν εμπλέκονται στρατιωτικά στον πόλεμο της Ουκρανίας; Για τουλάχιστον έξι λόγους:

- a) Η Ρωσία δεν είναι μία αδύναμη στρατιωτική δύναμη αλλά ένας κολοσσός. Σύμφωνα με το *Global Firepower* το στρατιωτικό δυναμικό της απαριθμεί 850.000 άντρες και άλλους 250.000 σε εφεδρεία. Όσον αφορά τη χερσαία δύναμη της χώρας, διαθέτει: 12.420 τανκς, 30.122 τεθωρακισμένα οχήματα, 6.574 αυτοκινούμενα πυροβολικά, 7.571 ρυμουλκούμενα πυροβολικά, 3.391 πυραυλικά συστήματα, ένα αεροπλανοφόρο, 70 υποβρύχια,

122. <https://www.iefimerida.gr/kosmos/nord-stream-2-ishyro-oplo-ipa-enanti-rosias>

15 αντιτορπιλικά, 11 φρεγάτες, 86 κορβέτες, 605 στρατιωτικά πλοία και 4.173 αεροσκάφη και ελικόπτερα. Η Ρωσία παρέχει το 4,2% του συνολικού ΑΕΠ για στρατιωτικούς σκοπούς, κάτι που την εντάσσει στην πρώτη θέση στην Ευρώπη. Η Ρωσία βρίσκεται στη δεύτερη θέση παγκοσμίως μετά τις ΗΠΑ, όσον αφορά τη στρατιωτική της δύναμη λόγω κυρίως του υπερδιπλάσιου πληθυσμού της δεύτερης σε σχέση με την πρώτη.¹²³ Επιπλέον, η Ρωσία διευθέτει οπλικά συστήματα μερικά εκ των οποίων χαρακτηρίζονται από υψηλή τεχνολογία και εφευρετικότητα: χόβρεκραφτ τηλεκατευθυνόμενων πυραύλων, τα Pantsir S-1 που είναι εκτοξευτήρες σε ένα συνδυασμό πυραύλων εδάφους αέρος και αντιαεροπορικών ρουκετών, «αόρατα» υποβρύχια, τα αεροσκάφη Mig-25, το πυραυλικό σύστημα BUK-2, το 24-Yars (θερμοπυρηνικό διηπειρωτικό βαλλιστικό σύστημα), το ρωσικό concorde, το εξελιγμένο τανκ T-90, πυρηνοκίνητα επιθετικά υποβρύχια, τα επιθετικά ελικόπτερα Mi-28 Havoc και τους γνωστούς S-300.¹²⁴ Η Ρωσία, επίσης, διαθέτει το υπερόπλο Kh-47M2 Kinzhal. Πρόκειται για πυρηνικό υπερηχητικό πύραυλο αέρος-εδάφους με βεληνεκές άνω των 2.000 χλμ και ταχύτητα 10 Mach (επομένως έχει ταχύτητα πολλαπλάσια του ήχου). Έχει, ακόμη, ικανότητα εκτέλεσης ελιγμών έτσι που να μην είναι εφικτό να αποκρουστεί. Φέρει συμβατικές ή πυρηνικές κεφαλές και μπορεί να εκτοξευθεί από βομβαρδιστικά Tu-22M3 ή αναχαιτιστικά MiG-31K. Η σχεδίαση του πυραύλου έγινε προκειμένου να βάλονται πολεμικά πλοία του NATO και των ΗΠΑ, για να καταστρέφεται το σύστημα αντιπυραυλικής άμυνας του NATO κ.ά..¹²⁵

- β) Οι αμερικανονατοϊκοί έχουν εξασφαλίσει ή έτσι τουλάχιστον νομίζουν έναν εκπαιδευμένο από αυτούς στρατό στην Ουκρανία. ΗΠΑ, Αγγλία και Καναδάς έχουν εκπαιδεύσει χιλιάδες Ουκρανούς στρατιώτες (γύρω στους 55.000 είναι οι εκπαιδευμένοι), ανάμεσά τους και τον εσμό των Ουκρανών φασιστών. Ο ισχυρισμός αυτός αποδεικνύεται από πλήθος στοιχείων που έχουν δει το φως της δημοσιότητας. Μάλιστα, «Δεν είναι τυχαίο που από τον Ντέιβιντ Ιγκνάτιους έως τον Ρίτσαρντ Χάας και την Χίλαρι Κλίντον όλοι σχεδόν μιλούν για ένα νέο Αφγανιστάν και μια “παγωμένη σύγκρουση” που ίσως κρατήσει πολλά χρόνια, οδηγώντας τη

123. https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=russia

124. <https://www.fortunegreece.com/photo-gallery/enteka-kamaria-tou-rosikou-stratou-pou-entiposiazoun/#10>

125. https://www.huffingtonpost.gr/entry/ti-einai-o-eperechetikos-peraelos-poe-ektoxeese-e-rosia-sten-oukrania_gr_623592f5e4b0f1e82c4a27aa

Μόσχα σε μια επώδυνη επανάληψη της δεκαετίας του '80 (σ.σ. εννοούν το Αφγανιστάν».¹²⁶ Έτσι, έχουμε άλλον έναν πόλεμο αντιπροσώπων (αν και οι αντιπρόσωποι είναι μόνο από τη μία πλευρά) που προς ώρας γλυτώνει τις ΗΠΑ από μία άμεση εμπλοκή.

- γ) Μία άμεση εμπλοκή στον πόλεμο της Ουκρανίας είτε των ΗΠΑ, είτε του NATO θα συσπείρωνε ακόμη περισσότερο το ζευγάρι Ρωσίας-Κίνας και ίσως ένας τρίτος θα προστίθετο στην παρέα. Η Ινδία που αποτελεί μία ανερχόμενη καπιταλιστική δύναμη με τεράστια εσωτερική αγορά και με πυρηνικά όπλα. Ήδη, μία μορφή αρραβώνων έχει πραγματοποιηθεί στο παρελθόν με τη διαμόρφωση του μπλοκ των BRICS (πρόκειται για τα αρχικά των χωρών Brazil, Russia, India, China, South Africa). Μία τέτοια σύμπραξη θα μπορούσε να σηματοδοτήσει μία κάμψη του δολαρίου που θα επερχόταν από την αντικατάσταση του δολαρίου σε μεγάλο βαθμό στις διεθνείς αγορές με ένα νέο νόμισμα προϊόν μίας νεοπαγούς συμμαχίας κρατών.
- δ) Είναι αμφίβολο αν η Αμερική θα άντεχε την παρούσα στιγμή οικονομικά έναν πόλεμο και μάλιστα με τη Ρωσία. Μπορεί να ισχύει γενικώς ότι ο πόλεμος είναι ένας τρόπος υπέρβασης της κρίσης και ότι ο πόλεμος τονώνει οικονομικά το στρατιωτικοβιομηχανικό σύστημα, αλλά υπάρχουν και στιγμές που μπορεί να εκτιμάται ότι θα είναι καταστροφικός. Η πρόσφατη αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Αφγανιστάν και τα τεράστια ποσά που ξοδεύτηκαν χωρίς επί της ουσίας αποτέλεσμα, είναι ένα πικρό δίδαγμα για τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό.
- ε) Οι ΗΠΑ περιμένουν στη γωνία. Ασφαλώς και θα ήθελαν μία Ουκρανία μέλος του NATO και μία ουκρανική κυβέρνηση εσαεί μαριονέτα τους. Αλλά από τη στιγμή που δείχνει αυτό το σενάριο να έχει σοβαρές δυσκολίες, οι ΗΠΑ φαίνεται να έχουν εναλλακτική. Ο πόλεμος ήδη βάζει μία σειρά χωρών να ανακοινώνουν αύξηση των αμυντικών δαπανών τους. Μεγάλο μέρος των νέων αγορών στρατιωτικού υλικού θα είναι βεβαίως από τις ΗΠΑ. Τα ενδεχόμενα μελλοντικά οφέλη, όμως, δεν σταματάνε εδώ. Αν η Ευρώπη για μία περίοδο, μικρή ή μεγάλη, απευθυνθεί στις ΗΠΑ για προμήθεια φυσικού αερίου, τότε μία νέα εισροή δολαρίων θα προκύψει για τις ΗΠΑ. Τελικά ο ισολογισμός για τις ΗΠΑ μπορεί και να μην είναι τόσο δυσμενής όσο φαίνεται.

126. <https://kosmodromio.gr/2022/03/24/%cf%80%cf%89%cf%82-%ce%b7%cf%80%ce%b1-%ce%bd%ce%b1%cf%84%ce%bf-%ce%ba%ce%b1%ce%b9-%ce%bd%ce%b5%ce%bf%ce%bd%ce%b1%ce%b6%ce%af-%ce%b5%cf%84%ce%bf%ce%b9%ce%bc%ce%ac%ce%b6%ce%bf%cf%85%ce%bd-%ce%bd%ce%ad/>

στ) Τέλος, δεν θα πρέπει να παραβλεφτεί και το ηθικό κομμάτι. Στην παρούσα φάση οι ΗΠΑ διαμορφώνουν ένα αφήγημα με βάση το οποίο είναι υπερασπιστές της ειρήνης, της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Η εμπλοκή τους θα καθιστούσε αυτό το αφήγημα πολύ λιγότερο πειστικό. Η προϊστορία τους είναι τέτοια που σε τμήματα του κόσμου η παρούσα επιχειρηματολογία δεν πείθει πόσω μάλλον αν αποφάσιζε να ξεκινήσει έναν καινούριο πόλεμο. Και η πολιτική Μπάιντεν φαίνεται πως θέλει να καταστήσει τις ΗΠΑ πιο ελκυστικές στα μάτια του κόσμου, σε σχέση με την εικόνα που εξέπεμπε ο υπερφίαλος και εγωπαθής Τραμπ.

ΚΔ. Περί αμερικανικού ιμπεριαλισμού και γενικότερα ιμπεριαλισμού

Δεν θα πρωτοτυπήσουμε αν πούμε πως ο ιμπεριαλισμός άρχισε να εδραϊώνεται προς τα τέλη του 19^{ου} αρχές του 20^{ου} αιώνα. Το πρώτο στάδιο του καπιταλισμού, του ελεύθερου ανταγωνισμού (μη μονοπωλιακός καπιταλισμός) έδινε τη θέση του στο νέο που πήρε την ονομασία ιμπεριαλισμός (ή μονοπωλιακός καπιταλισμός). Μπορεί στους περισσότερους να είναι γνωστό το κλασικό έργο του Λένιν για τον ιμπεριαλισμό, αλλά το νέο στάδιο δεν το είδε πρώτος ο Λένιν. Πριν από τον μεγάλο επαναστάτη και διανοητή, ο Χόμπσον, ο Χίλφερντιγκ και ο Μπουχάριν είχαν καταθέσει την άποψή τους ενώ η Λούξεμπουργκ και ο Λαφάργκ είχαν προσεγγίσει πλευρές του ζητήματος με τον έναν ή άλλο τρόπο.¹²⁷ Όλα αυτά τα έργα έχουν την αξία τους, αλλά κατά τη γνώμη μας, το κορυφαίο όλων είναι αυτό του Λένιν.¹²⁸ Ο Λένιν, όπως είναι ευρέως γνωστό, καταγράφει τα πέντε χαρακτηριστικά του ιμπεριαλισμού κωδικοποιώντας έτσι την περιγραφή του νέου σταδίου, αλλά αυτό που δεν κάνει είναι να ορίσει με μία αυστηρότητα τα κριτήρια ένταξης μιας χώρας στην κατηγορία των ιμπεριαλιστικών, των εξαρτημένων, των αποικιοκρατούμενων. Βεβαίως, είναι απολύτως σαφές ότι δεν θεωρεί όλες τις χώρες ιμπεριαλιστικές, όπως κάνουν με προχειρότητα και δογματισμό διάφορες εκφάνσεις της ελληνικής και όχι μόνο αριστεράς. Μιλάει για μία χούφτα ιμπεριαλιστικών χωρών, για εξαρτημένες κ.λπ.. Επομένως, αυτό που χρειάζεται η σημερινή προσέγγιση του ιμπεριαλισμού είναι μία εκτεταμένη επιστημονική μελέτη που θα ορίζει το θεωρητικό πλαίσιο, θα προτείνει τα κριτήρια «ιμπεριαλιστικότητας» και με βάση τα σύγχρονα πραγματολογικά στοιχεία θα μπορεί να αποφανθεί για εκείνη ή την άλλη χώρα. Δεν πρόκειται για ένα ζήτημα καθαρά θεωρητικό, αν μπορούμε να υποθέσουμε ότι υπάρχουν καθαρά θεωρητικά θέματα, αλλά για ένα θέμα με εξόχως ενδιαφέρουσες και κρίσιμες πολιτικές προεκτάσεις.

Σε γενικές γραμμές παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι α) το ΑΕΠ, β) το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, γ) η οικονομική ισχύς των μονοπωλίων, δ) το πώς αυτή η ισχύς μεταφράζεται στους παγκόσμιους ιμπεριαλιστικούς ορ-

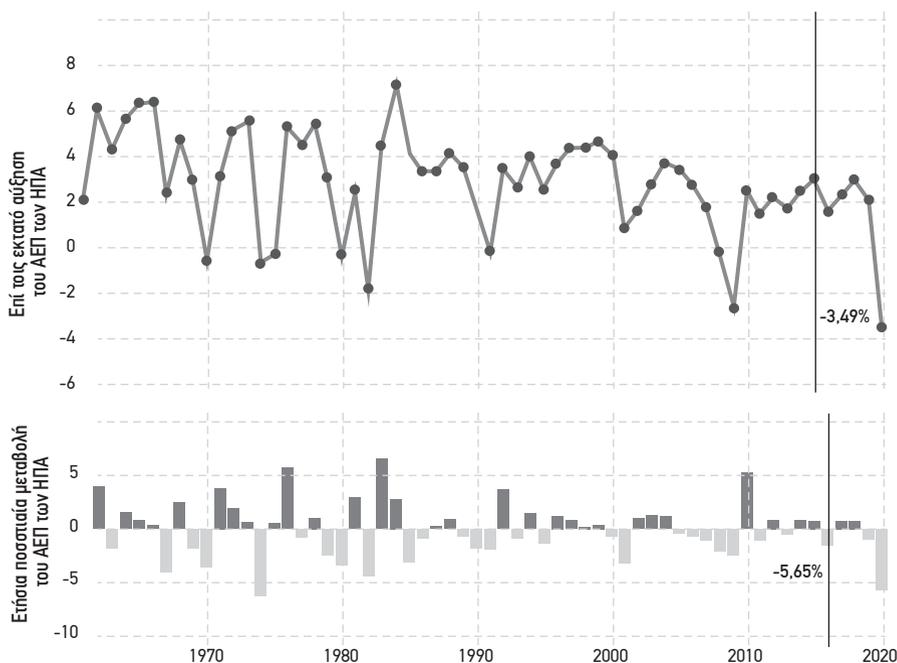
127. Αναφερόμαστε στα βιβλία: α) Thomson John, *Ιμπεριαλισμός-Μία μελέτη*, εκδ. ΚΨΜ, 2013, β) Hilferding, *Χρηματιστικό Κεφάλαιο*, εκδ. Γκοβόστης-Μπάυρον,χ.κ., γ) Μπουχάριν Νικολάι, *Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία*, εκδ. Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2004, δ) Λούξεμπουργκ Ρόζα, *Η συσσώρευση του κεφαλαίου*, εκδ. Διεθνής Βιβλιοθήκη, χ.κ., ε) Λαφάργκ Πολ, *Η οικονομική λειτουργία του χρηματιστηρίου (Συμβολή στη θεωρία της αξίας) – Τα αμερικανικά τραστ (Η οικονομική, κοινωνική και πολιτική δράση τους)*, 2006.

128. Λένιν Β. Ι., *Ο ιμπεριαλισμός, ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού*, Άπαντα, τ. 27, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1986.

γανισμούς, ε) οι ΑΞΕ, στ) το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ζ) η μεταφορά υπεραξίας από χώρα σε χώρα, η) η στρατιωτική δύναμη, θ) οι στρατιωτικές επεμβάσεις, ι) ο έλεγχος των νέων τεχνολογιών. Θα πρέπει στη συνέχεια να διακριθεί το κύριο από το δευτερεύον και να απαντηθεί αν πρέπει όλα αυτά τα κριτήρια και άλλα ίσως να χρησιμοποιούνται στο σύνολό τους για τις σχετικές αποφάνσεις ή αν κάποια από αυτά που είναι τα πιο καθοριστικά αρκούν για την ένταξη μιας χώρας σε εκείνη ή την άλλη κατηγορία.

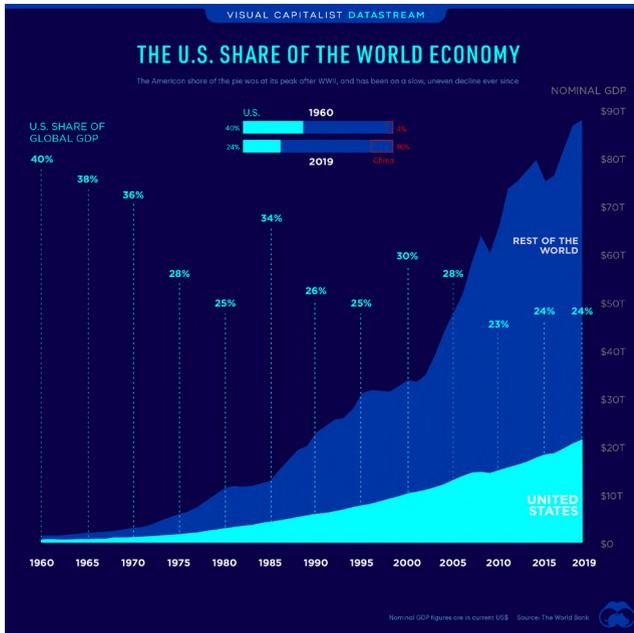
Οι ΗΠΑ αναμφισβήτητα παραμένουν η νούμερο ένα ιμπεριαλιστική δύναμη αλλά είναι ανοικτό και προς διερεύνηση το αν Ρωσία και Κίνα είναι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις ή τείνουν να γίνουν τέτοιες ή ούτε καν τείνουν. Γεγονός πάντως, είναι ότι ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός βρίσκεται σε τροχιά καθόδου. Ας δούμε μερικά στοιχεία προς επιβεβαίωση αυτού του συμπεράσματος.

1. Η πορεία του ΑΕΠ των ΗΠΑ είναι άκρως ανησυχητική για το πολιτικό κατεστημένο της Αμερικής. Το παρακάτω διάγραμμα που δείχνει την εξέλιξη του επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές.¹²⁹ Το διάγραμμα δείχνει την ετήσια ποσοστιαία αύξηση του ΑΕΠ σε τιμές αγοράς με βάση σταθερό τοπικό νόμισμα. Αφορά το χρονικό διάστημα 1961-2020. Τα μεγέθη βασίζονται σε σταθερά δολάρια ΗΠΑ του 2010.

129. <https://www.macrotrends.net/countries/USA/united-states/gdp-growth-rate>

Όμως, ακόμα πιο ανάγλυφα φαίνεται το πρόβλημα της αμερικανικής οικονομίας αν δούμε το διάγραμμα που παρουσιάζει την εξέλιξη του ποσοστού του αμερικανικού ΑΕΠ επί του παγκόσμιου.¹³⁰

ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ ΤΩΝ ΗΠΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΑΕΠ	
ΧΡΟΝΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΙΣ ΕΚΑΤΟ
1960	40
1965	38
1970	36
1975	28
1980	25
1985	34
1990	26
1995	25
2000	30
2005	28
2010	23
2015	24
2019	24

130. <https://www.visualcapitalist.com/u-s-share-of-global-economy-over-time/>

Η καθοδική τάση είναι εντυπωσιακή. Ενώ το 1960 το ποσοστό του ΑΕΠ των ΗΠΑ επί του παγκόσμιου ΑΕΠ ήταν το 40%, το 2019 έχει πέσει σχεδόν στο μισό.

2. Αν λίγα χρόνια πρινμίλαγε κάποιος για εκθρονισμό του δολαρίου από το βάθρο της πρωτιάς στις παγκόσμιες συναλλαγές, μάλλον θα ακουγόταν ως παρανοϊκός προφήτης. Σήμερα, με δεδομένη την πτωτική πορεία των ΗΠΑ και την ανοδική της Κίνας, το σενάριο δεν φαντάζει τόσο υπερβολικό. Η Κίνα σκοπεύει να χρησιμοποιήσει εκτεταμένα το ψηφιακό γουάν. Όπως υποστηρίζει στο CNBC ο πρώην τραπεζίτης Richard Turrin και συγγραφέας του *Cashless: China's Digital Currency Revolution* «η Κίνα είναι σήμερα η μεγαλύτερη χώρα συναλλαγών και σύντομα θα δούμε το ψηφιακό γουάν, το οποίο δεν έχει σχέση με τα κρυπτονομίσματα, να αντικαθιστά σιγά σιγά το δολάριο σε όλες τις αγορές από την Κίνα. Μέσα στα επόμενα 5 με 10 χρόνια είναι πολύ πιθανό να έχει αντικαταστήσει το δολάριο ακόμη και σε όλες τις διεθνείς συναλλαγές».¹³¹ Είναι, λοιπόν, πιθανό τα επόμενα χρόνια να δούμε τη δημιουργία ενός νέου νομισματικού συστήματος τύπου SWIFT¹³² που θα αντικαταστήσει το δολάριο αλλά και το ευρώ στις παγκόσμιες συναλλαγές, είτε μιλάμε για την ενέργεια είτε για άλλους τομείς του εμπορίου, με ένα καλάθι νομισμάτων στημένο γύρω από το γουάν.¹³³

3. Η πορεία αποδολαριοποίησης της παγκόσμιας οικονομίας είναι μία τάση αναμφισβήτητη. Η αποδολαριοποίηση σημαίνει τη διαδικασία αντικατάστασης του δολαρίου ΗΠΑ που χρησιμοποιείται για την αγορά πετρελαίου και άλλων εμπορευμάτων, για διμερείς εμπορικές συμφωνίες, για τη δημιουργία αποθεματικών κ.λπ.. Επί του παρόντος, περίπου το 60% των συναλλαγματικών αποθεμάτων των κεντρικών τραπεζών και περίπου το 70% του παγκόσμιου εμπορίου διεξάγεται με χρήση USD (δολάρια ΗΠΑ).

131. https://www.imerisia.gr/kosmos/diethnis-oikonomia/37958_poso-konta-einai-o-ekthronismos-toy-dolarioy-apo-psifiako-goyan-sto

132. «Το Swift είναι ένα σύστημα ανταλλαγής μηνμάτων μεταξύ των τραπεζών παγκοσμίως. Πρόκειται για ένα διατραπεζικό σύστημα μέσω του οποίου τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καταγράφουν, ενημερώνουν και διεκπεραιώνουν διασυνοριακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Ιδρύθηκε το 1973, έχει την έδρα του στο Βέλγιο και συνδέει 11.000 τράπεζες και ιδρύματα σε περισσότερες από 200 χώρες. Στέλνει περισσότερα από 40 εκατομμύρια μηνύματα την ημέρα, καθώς τρισεκατομμύρια δολάρια αλλάζουν χέρια μεταξύ εταιρειών και κυβερνήσεων. Περισσότερο από το 1% αυτών των μηνυμάτων πιστεύεται ότι αφορά ρωσικές πληρωμές», <https://www.ertnews.gr/eidiseis/oykrania-ti-einai-to-swift-kai-giati-dichazei-ti-dysi/>

133. Τσιάρα Πιώργου, «Η αρχή του τέλους για την ΑΡ-ΠΑΞ ΑΜΕΡΙΚΑΝΑ;-Πετρογούαν και ανταλλακτική οικονομία», *Η Εφημερίδα των Συντακτών*, 26-27 Μαρτίου 2022.

Το ποσοστό αυτό μόνο αμελητέο δεν είναι αλλά η προσέγγισή μας μπορεί να αλλάξει αν αναλογιστούμε πως πριν από μερικά χρόνια οι παγκόσμιες εμπορικές συναλλαγές γίνονταν με δολάρια σε ποσοστό 90%. Σήμερα και κατόπιν του πολέμου Ρωσίας-Ουκρανίας, γίνονται προσπάθειες για την πιθανή εισαγωγή ενός νέου συστήματος πληρωμών Ρωσίας-Κίνας, παρακάμπτοντας το SWIFT και συνδυάζοντας το ρωσικό SPFS (System for Transfer of Financial Messages) με το κινεζικό CIPS (Cross-Border Interbank Payment System).¹³⁴

4. Οι ήττες, όμως, των ΗΠΑ δεν είναι μόνο οικονομικές αλλά και πολιτικοστρατιωτικές. Τρεις τουλάχιστον ήττες έχουν στον κατάλογό τους για το σχετικά βραχύ τελευταίο χρονικό διάστημα. Η μία αφορά το Αφγανιστάν. Έπρεπε να προηγηθεί ένας μακροχρόνιος 20ετής πόλεμος, μία μακροχρόνια στρατιωτική κατοχή και να ξοδευτούν 2,26 τρισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή 300 εκατομμύρια δολάρια την ημέρα για να ανακοινώσει η αμερικανική κυβέρνηση την αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων. Και βεβαίως το κόστος σε ανθρώπινες ζωές ήταν τεράστιο: 2.500 νεκροί αμερικανοί στρατιώτες και 4.000 Αμερικανοί πολίτες βοηθητικοί του στρατού. Επίσης 20.000 ακρωτηριασμένοι. Όσον αφορά τους Αφγανούς οι νεκροί ήταν 69.000 άνδρες της στρατιωτικής αστυνομίας, 47.000 πολίτες και 51.000 ένοπλοι μαχητές.¹³⁵ Οι ΗΠΑ παρέβλεψαν τα τεράστια ποσά που ξοδεύτηκαν, αποχώρησαν έπειτα από 20 έτη αφήνοντας συντρίμια και δύσκολα θα αποκτήσουν πλέον τον έλεγχο του ορυκτού πλούτου και των σπάνιων γαιών στο Αφγανιστάν. Η αποχώρηση από το Αφγανιστάν δεν ήταν η μόνη. Στη Συρία, επίσης, έγινε κάτι ανάλογο και στο Ιράκ δεν μπόρεσαν να εδραιωθούν. Στο Ιράκ μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2010 οι Αμερικανοί έχασαν 4.423 άνδρες και είχαν 31.951 τραυματίες.¹³⁶ Οι αποχωρήσεις των Αμερικανών δείχνουν αδυναμία επιβολής των στρατηγικών τους στόχων και μερική στροφή στην εξωτερική τους πολιτική.¹³⁷ Επί της ουσίας συνιστούν μία ήττα τους, πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά.

134. <https://www.drishtias.com/daily-updates/daily-news-editorials/the-wave-of-de-dollarisation>

135. <https://www.tovima.gr/2021/08/19/finance/afganistan-poso-kostise-stis-ipa-o-20etis-polemos/>

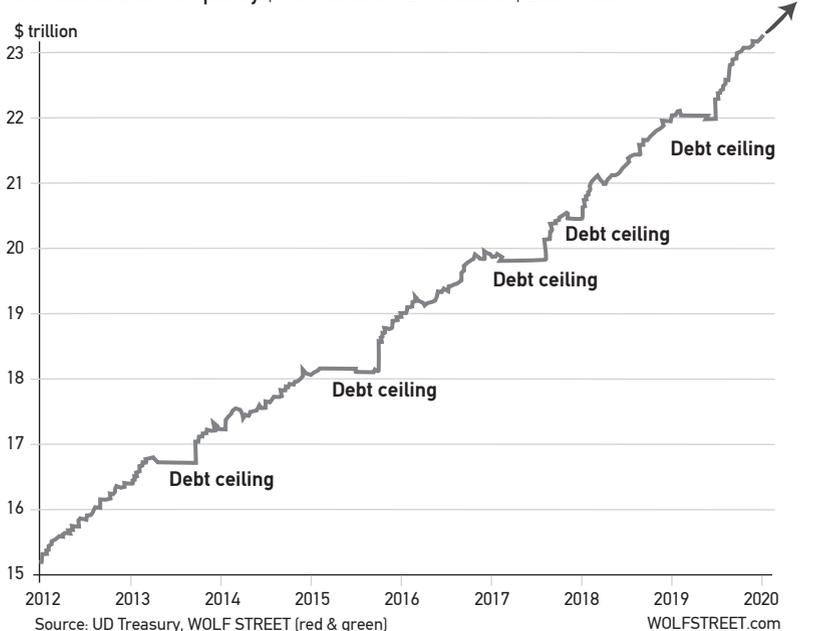
136. <http://www.defenselink.mil/news/casualty.pdf>

137. Βέβαια πρέπει να διευκρινίσουμε ότι στο Ιράκ έχουν παραμείνει περίπου 2.500 στρατιώτες στο Ιράκ από το 2020. Οι Αμερικανοί ισχυρίζονται πως το μεγαλύτερο μέρος αυτών των στρατευμάτων έχουν μόνο εκπαιδευτικό και συμβουλευτικό ρόλο. Όπως και να έχει οι Αμερικανοί έχουν αποδεχτεί ότι δεν μπορούν να ελέγξουν την κατάσταση όπως θα επιθυμούσαν.

5. Άλλος σοβαρός δείκτης της πτωτικής τάσης της αμερικανικής οικονομίας συνδέεται με το χρέος των ΗΠΑ. Το ακαθάριστο εθνικό χρέος των ΗΠΑ βρίσκεται σε έντονη ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια. Το παρακάτω διάγραμμα είναι απολύτως ενδεικτικό.¹³⁸ Το 2022 το εθνικό χρέος των ΗΠΑ ξεπέρασε για πρώτη φορά τα 30 τρισεκατομμύρια δολάρια. Ο πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ, Jerome Powell, αναγνώρισε πρόσφατα ότι η δημοσιονομική κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί στην τρέχουσα πορεία. «Βρισκόμαστε σε μια μη βιώσιμη πορεία», δήλωσε στους νομοθέτες τον περασμένο μήνα. «Το χρέος δεν είναι σε μη βιώσιμο επίπεδο, αλλά η πορεία είναι μη βιώσιμη, που σημαίνει ότι αυξάνεται ταχύτερα από την οικονομία, σημαντικά ταχύτερα από την οικονομία. Πρέπει να το αντιμετωπίσουμε αυτό την πάροδο του χρόνου. Ο καλύτερος τρόπος να το κάνουμε είναι να γίνει σύντομα».¹³⁹ Το χρέος των ΗΠΑ βρίσκεται αισίως στο 150% του αμερικανικού ΑΕΠ δημιουργώντας ένα σοβαρότατο πρόβλημα.¹⁴⁰

Η εξέλιξη του αμερικανικού χρέους

US National Debt Jumped by \$ 1.3 Trillion in 12 months to \$ 23.3 Trillion

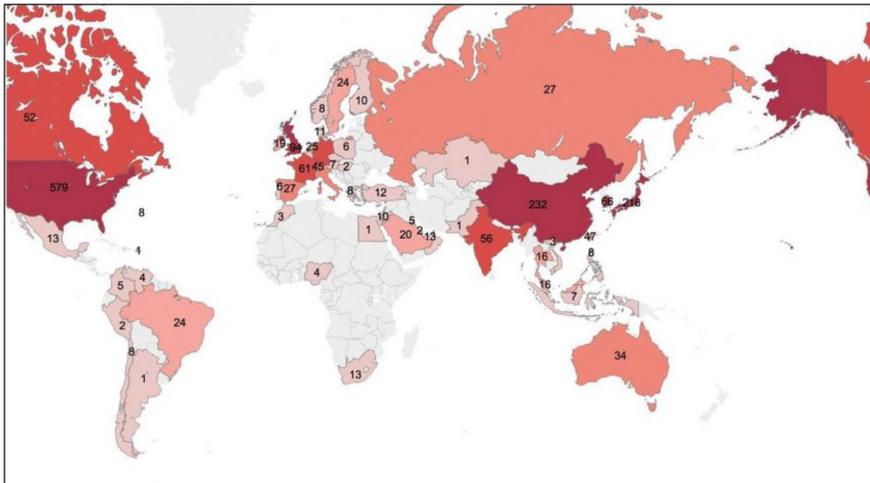
138. <https://www.bankingnews.gr/index.php?id=484487>

139. https://www.economistas.gr/diethni/41639_ethniko-hreos-tis-amerikis-xeperna-gia-pro-ti-fora-ta-30-trisekatomyria-dolaria

140. <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1828378/ipa-to-dimosio-xreos-kseperase-gia-proti-fora-ta-30-tris-dolaria>

Με βάση όλα τα παραπάνω υπάρχει ένας κίνδυνος: να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι οι ΗΠΑ καταρρέουν. Ας το ξεκαθαρίσουμε. Η πτωτική τροχιά δεν ταυτίζεται απαραίτητα με την κατάρρευση. Οι ΗΠΑ εξακολουθούν και είναι η ισχυρότερη οικονομία στον κόσμο. Ο παρακάτω χάρτης αφορά τις 2000 ισχυρότερες εταιρείες στον κόσμο για το 2015.¹⁴¹ Είναι κάτι παραπάνω από εμφανής η υπεροχή των ΗΠΑ.

Οι 2000 μεγαλύτερες εταιρείες του κόσμου το 2015

Αν πάρουμε, επίσης, τη λίστα των 100 πιο ισχυρών επιχειρήσεων στον κόσμο για το 2021 τα αποτελέσματα είναι συντριπτικά υπέρ των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ έχουν τις 60 από τις εκατό, ενώ για παράδειγμα η Κίνα μόλις τις 11.¹⁴²

Παράλληλα υπάρχει κι ένας τομέας της οικονομίας που οι ΗΠΑ παρουσιάζουν δυναμική ανάπτυξη: αυτόν του υγροποιημένου φυσικού αερίου. Μέχρι το 2016 η παραγωγή υγροποιημένου αερίου από την Αμερική ήταν αμελητέα. Μετά από έξι χρόνια οι ΗΠΑ έχουν κατακτήσει την πρώτη παγκοσμίως θέση. Ας σκεφτούμε τούτο: η λεγόμενη πράσινη οικονομία δεν είναι τόσο αθώα όσο φαίνεται. Πρόκειται για μία παρατεταμένη προπαγάνδα ετών που προετοίμαζε την παγκόσμια κοινή γνώμη για την ανάγκη του φυσικού αερίου. Κατά δεύτερο, ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι σαφές ότι συνδέεται με την πρόθεση των ΗΠΑ να κυριαρχήσουν παγκόσμια στον τομέα της ενέργειας. Η εντυπωσιακή αύξηση των πωλήσεων αμερικανικού υγροποιημένου φυσικού

141. <https://banks.com.gr/forbes-aftes-einai-2-000-megalyteres-etairies-ston-kosmo/>

142. <https://www.visualcapitalist.com/the-biggest-companies-in-the-world-in-2021/>

αερίου είναι μία απάντηση στην αναμικτή ανάπτυξη της αμερικανικής οικονομίας μετά την κρίση του 2008. Οι παρακάτω πίνακες είναι ενδεικτικοί.¹⁴³

Η έκρηξη των εξαγωγών του αμερικανικού αερίου

US LNG exports, billion cubic feet per day

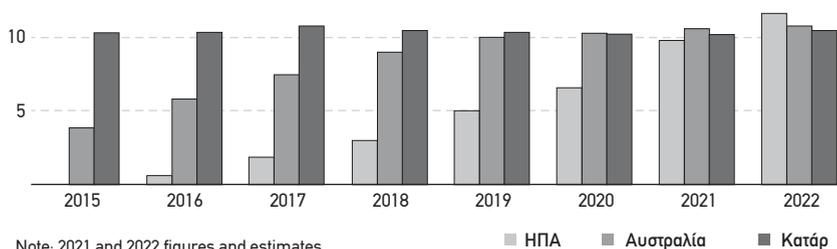
— 0.0008387096774

Source: Energy Information Administration

Οι ΗΠΑ σύντομα θα βρεθούν στην κορυφή των εξαγωγών υδροποιημένου φυσικού αερίου ξεπερνώντας Αυστραλία και Κατάρ

Οι ΗΠΑ συνεχίζουν την πορεία τους για την κατάκτηση της πρώτης θέσης εξαγωγικής δύναμης υδροποιημένου φυσικού αερίου το 2022

Note: 2021 and 2022 figures and estimates

Sourced: U.S. EIA, International Gas Union, Goldman Sachs

Όμως, οι ΗΠΑ δεν πετυχαίνουν μόνο οικονομική ανάπτυξη μέσω της ενέργειας αλλά και σκοπεύουν και στην ενεργειακή απεξάρτηση της Ευρώπης από τη Ρωσία. Αν το αμερικανικό σχέδιο υλοποιηθεί, τότε η Ευρώπη θα τελεί υπό την αμερικανική ενεργειακή εξάρτηση. Πρόκειται για ένα διπλό στόχο: οικονομικό και πολιτικό, με τον δεύτερο να καθορίζεται από τον πρώτο.

143. <https://www.kommon.gr/paremvaseis/item/5312-oi-eksagoges-amerikanikoy-fysikoy-aeriou-pyrodotis-an-tin-krisi-stin-oukrania-tou-leonida-vatikioti>

Παράλληλα δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως η δύναμη μιας χώρας δεν μετρείται μόνο με την κατάσταση της οικονομίας. Οι ΗΠΑ ήταν αναμφισβήτητα το πιο δολοφονικό κράτος του 20^{ου} και 21^{ου} αιώνα, εξαιρώντας τους δυο παγκόσμιους πολέμους. Επίσης, εξακολουθεί να είναι η πρώτη στρατιωτική δύναμη. Τρία εντυπωσιακά στοιχεία που δείχνουν τη στρατιωτική τους δύναμη και ακόμη οι επίδοξοι ανταγωνιστές της θέλουν πολύ δρόμο για να φτάσουν τις ΗΠΑ είναι α) το πλήθος των βάσεων που διαθέτουν σε διάφορες γωνιές του πλανήτη και β) τα αεροπλανοφόρα, γ) η από αέρος δύναμή της.

Οι ΗΠΑ διαθέτουν περίπου 750 βάσεις σε 80 χώρες του κόσμου την ώρα που Ρωσία και Κίνα μαζί είναι ζήτημα αν φτάνουν τις 20.¹⁴⁴

Οι αμερικανικές βάσεις σε όλο τον κόσμο

Όσον αφορά τα αεροπλανοφόρα αν συμπεριλάβουμε τις τρεις κατηγορίες CATOBAR, STOBAR και STOVL, οι ΗΠΑ διαθέτουν 19, ενώ εννέα χώρες μαζί (Κίνα, Ινδία, Ρωσία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Ταϊλάνδη, Αυστραλία, Βραζιλία) διαθέτουν 11 αεροπλανοφόρα.¹⁴⁵

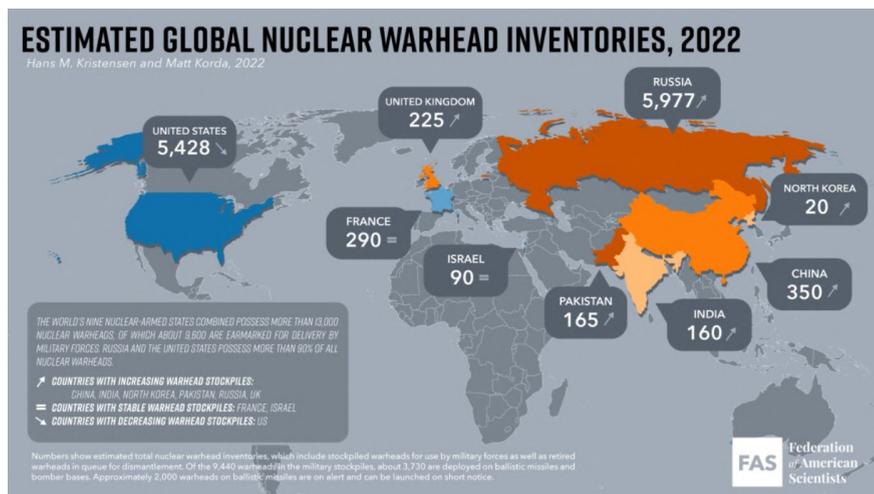
144. <https://www.cato.org/commentary/750-bases-80-countries-too-many-any-nation-time-us-bring-its-troops-home>

145. <https://www.newsbeast.gr/world/arthro/2540349/pies-ine-i-13-chores-pou-diathetoun-aeroplanofora>

Τέλος, ενώ οι ΗΠΑ διαθέτουν 13.892 αεροσκάφη, η Κίνα διαθέτει 2.860 και η Ρωσία 3.429.¹⁴⁶

Μαζί με όλα τα προηγούμενα δεν θα πρέπει να ξεχνάμε και την πυρηνική δύναμη των ΗΠΑ που φέρεται να είναι η δεύτερη στον κόσμο αλλά με μικρή διαφορά από την πρώτη Ρωσία. Ο παρακάτω χάρτης που αφορά τον αριθμό των πυρηνικών όπλων ανά χώρα είναι απολύτως ενδεικτικός.¹⁴⁷

Εκτίμηση για την πυρηνική δύναμη των κρατών για το 2022

Εκτός, όμως, της στρατιωτικής της ισχύος οι ΗΠΑ διαθέτουν και κάτι άλλο: ένα πλήθος δορυφορικών χωρών και συμμάχων που στην πραγματικότητα οι περισσότερες είναι υποτελείς χώρες. Αναφερόμαστε σε χώρες εξαρτημένες πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά που ανήκουν στην οικογένεια των προθύμων και ανά πάσα στιγμή εξυπηρετούν με τον ένα ή άλλο τρόπο τα αμερικανικά συμφέροντα προσβλέποντας (οι άρχουσες τάξεις τους) σε κάποιο ξεροκόμματο. Τέτοιο δίκτυο χωρών σε όλες σχεδόν τις γωνιές του πλανήτη δεν διαθέτει καμία χώρα ακόμη κι αν είναι ιμπεριαλιστική.

Σε κάθε περίπτωση οι ΗΠΑ έχουν να λύσουν ένα θεωρητικό συγχρόνως πρακτικό ζήτημα. Ο John Mearsheimer ισχυρίζεται πως «Ηγεμόνας είναι ένα κράτος τόσο ισχυρό, ώστε κυριαρχεί πάνω σε όλα τα υπόλοιπα κράτη του συστήματος (σ.σ. για την ακρίβεια πρόκειται για ένα συμπέρασμα του Robert

146. <https://www.fortunegreece.com/photo-gallery/i-deka-pio-ischires-polemikes-michanes-tou-planiti/#3>

147. <https://www.lifo.gr/now/world/analysis-poes-hores-ehoy-n-ta-perissotera-pyrinika-opla>

Giprin το οποίο υιοθετεί και ο Mearsheimer). Κανένα άλλο κράτος δεν έχει τις στρατιωτικές προϋποθέσεις για να συγκρουστεί σοβαρά μαζί του. Ουσιαστικά, ηγεμόνας είναι η μοναδική μεγάλη δύναμη στο σύστημα. Ένα κράτος που είναι σαφώς ισχυρότερο απ' ό,τι οι άλλες δυνάμεις στο σύστημα δεν είναι ηγεμόνας, καθώς εξ ορισμού αντιμετωπίζει άλλες μεγάλες δυνάμεις». Και σε άλλο σημείο προσθέτει: «Ηγεμονία σημαίνει κυριαρχία στο σύστημα και ως "σύστημα" θεωρείται ολόκληρος ο κόσμος [...] μπορεί κανείς να διακρίνει μεταξύ *πλανητικών ηγεμόνων*, οι οποίοι κυριαρχούν σε ολόκληρο τον κόσμο, και *περιφερειακών ηγεμόνων*, οι οποίοι κυριαρχούν σε διακριτές γεωγραφικές περιοχές». Ο John Mearsheimer υποστηρίζει εν τέλει ότι οι ΗΠΑ είναι περιφερειακή δύναμη.¹⁴⁸

Δεν είμαστε σίγουροι αν θεωρητικά ευσταθεί το παραπάνω συμπέρασμα. Σε κάθε περίπτωση είναι ζήτημα ορισμού. Επί της ουσίας οι ΗΠΑ είναι παγκόσμιος ηγεμόνας με την έννοια ότι επηρεάζει ή και επιβάλλει πολιτικές σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι η νούμερο ένα στρατιωτική δύναμη, έχει τα ισχυρότερα μονοπώλια, διαθέτει βάσεις σε όλο τον κόσμο, έχει πραγματοποιήσει αναρίθμητες στρατιωτικές επεμβάσεις, το δολάριο κυριαρχεί ακόμη στις παγκόσμιες συναλλαγές κ.λπ.. Πέρα, όμως, από όλα αυτά ο Mearsheimer θέτει ένα άλλο πολύ σοβαρό θέμα: τα όρια της κυριαρχίας μιας δύναμης και σε αυτό απαντά γράφοντας πως «[...] είναι σχεδόν αδύνατον για οποιοδήποτε κράτος να αποκτήσει πλανητική ηγεμονία».¹⁴⁹ Μάλιστα, ο κύριος λόγος πάντα κατά τον Mearsheimer είναι γεωγραφικά προσδιορισμένος. Οι ωκεανοί είναι αυτοί που στέκονται εμπόδιο στον έλεγχο των μακρινών περιφερειών. Για λόγους που έχουμε εξηγήσει σε άλλα σημεία του κειμένου υπάρχουν κι άλλοι πολλοί πιο ουσιαστικές παράμετροι, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο παράγοντας που θέτει ο Mearsheimer είναι αμελητέος. Σε κάθε περίπτωση τα όρια για επιδίωξη παγκόσμιας ηγεμονίας των ΗΠΑ φαίνεται ότι στην παρούσα φάση στενεύουν κι άλλο.

148. Mearsheimer John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 100-101, εκδ. Ποιότητα, 2006.

149. Ο.π., σελ. 101.

Επίλογος

Ο ιμπεριαλισμός από την εποχή που ο Λένιν έγραφε το σχετικό του έργο έχει υποστεί μεταβολές. Παραμένει, ωστόσο, στην ουσία του ίδιος: υπερίσχυση των πιο δυνατών μονοπωλίων, μοίρασμα της γης και των ζωνών επιρροής, επιβολή πολιτικών επιλογών από τα ιμπεριαλιστικά κράτη στα εξαρτημένα, ενώ ένα νέο στοιχείο σε σχέση με τη λενινιστική εποχή είναι η δημιουργία διακρατικών ενώσεων που αποτελούν το μακρύ χέρι των πιο ισχυρών.

Τα επόμενα χρόνια οι συσχετισμοί δυνάμεων μπορεί και να αλλάξουν. Η παρακολούθηση της εξέλιξης των μεγάλων δυνάμεων πρέπει να είναι συνεχής και ενδελεχής προκειμένου οι αλλαγές να καταγραφούν και να εξαχθούν συμπεράσματα. Η καθοδική πορεία των ΗΠΑ δεν θα είναι μία πορεία που θα οδηγήσει τις ΗΠΑ σε ένα τέλμα παρακμής δίχως αυτές να αντιδράσουν. Η πορεία προς την παρακμή μπορεί να συνοδευτεί και συνοδεύεται από ένταση της επιθετικότητάς τους. Όπως και να έχει ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός παραμένει ο νούμερο ένα ιμπεριαλισμός και αν και βρίσκεται σε φθίνουσα τροχιά, εξακολουθεί η εξωτερική του πολιτική, είτε ως επίσημη κρατική πολιτική και διπλωματία, είτε αυτή ασκείται διαμέσου των διακρατικών ενώσεων να κυριαρχεί έναντι των υπόλοιπων ανταγωνιστών. Αυτή ακριβώς η φθίνουσα τροχιά είναι που γεννά ερωτήματα για το τι μέλλει γενέσθαι. Υπάρχει παντού μία οσμή γενικευμένης σύρραξης. Το αν και το πότε θα προκύψει μάλλον είναι αδύνατο να προβλεφτεί στην παρούσα φάση. Όμως, όλη αυτή η κατάσταση θέτει σοβαρά πολιτικά καθήκοντα για τις δυνάμεις που προσβλέπουν σε ένα άλλο μέλλον. Την αναζωογόνηση του αντιιμπεριαλιστικού κινήματος. Πρόκειται για έναν εκ των ουκ άνευ όρων προκειμένου να μην οδηγηθούμε σε μία γενικευμένη βαρβαρότητα ή αν οδηγηθούμε σε αυτήν να υπάρχει μία αχτίδα ελπίδας.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- Beaud Michel, *Η ιστορία του καπιταλισμού, Από το 1850 ως σήμερα*, εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία, 1987.
- Berend Ivan, *Οικονομική Ιστορία του Ευρωπαϊκού 20ου αιώνα, Τα οικονομικά καθεστώτα από το Laissez-Faire στην Παγκοσμιοποίηση*, εκδ. Gutenberg, 2009.
- Brezinski Zbigniew, *Η Αμερική και ο κόσμος*, εκδ. Λιβάνη, 2010.
- Brezinski Zbigniew, *Η Γεωστρατηγική Τριάδα - Η συμβίωση με την Κίνα, τη Νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*, εκδ. Ευρασία, 2002.
- Brezinski Zbigniew, *Η Μεγάλη Σκακιέρα*, εκδ. Νέα Σύνορα-Λιβάνη, 1998.
- Chomsky Noam, *Παλιές και νέες τάξεις πραγμάτων*, εκδ. Λιβάνη, 1996.
- Hilferding, *Χρηματιστικό Κεφάλαιο*, εκδ. Γκοβόστης-Μπάουρον,χ.χ.
- Horowitz David, *Από τη Γιάλτα στο Βιετνάμ*, εκδ. Κάλβος, 1975.
- Judt Tony, *Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο*, τ.1, εκδ. Αλεξάνδρεια-Η Καθημερινή, 2012.
- Kissinger Henry, *Διπλωματία*, εκδ. Νέα Σύνορα - Α. Α. Λιβάνη, 1995.
- Kissinger Henry, *ΗΠΑ, Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη.*, εκδ. Λιβάνη, 2002.
- Mazower Mark, *Σκοτεινή Ήπειρος*, τ. 2, εκδ. Αλεξάνδρεια-Καθημερινή, 2013.
- Mearsheimer John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, εκδ. Ποιότητα, 2006.
- Peet Richard, *Ανόσια τριάδα, το ΔΝΤ, η παγκόσμια τράπεζα και ο ΠΟΕ*, εκδ. Λιβάνης, 2009.
- Schweizer Peter, *Η Νίκη, Η μυστική στρατηγική της αμερικανικής κυβέρνησης που προκάλεσε την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήση, 2002.
- Spalding, Elizabeth Edwards, *The First Cold Warrior: Harry Truman, Containment, and the Remaking of Liberal Internationalism*, The University Press of Kentucky, 2006.
- Stephen Walt, *Taming American Power: The Global Response to US Primacy*, W.W. Norton, Νέα Υόρκη, 2006.
- Thomson John, *Ιμπεριαλισμός-Μία μελέτη*, εκδ. ΚΨΜ, 2013
- Williams Sam, *Η Αμερικανική Αυτοκρατορία και η Ανάπτυξη του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος*, στο *Σημειώσεις για τον σημερινό ιμπεριαλισμό και την Αυτοκρατορία*, εκδ. Anant Garde, χ.χ.
- Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ-Ινστιτούτο Γενικής Ιστορίας, *Η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ (με βάση την αμερικανική ιστοριογραφία)*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1975.

- Άντερσον Πέρι, *Η αμερικανική εξωτερική πολιτική και οι διανοητές της*, εκδ. Τόπος, 2017.
- Γκας Χολ, *Το «δόγμα Κάρτερ», πρόκληση ενάντια στην πολιτική της ύφεσης*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1980.
- Εγχειρίδιο του ΝΑΤΟ*, έκδοση Γραφείου Πληροφοριών και Τύπου, Βρυξέλλες, 1995.
- Εσκαλάντε Φαμπιάν, *634 απόπειρες δολοφονίας του Κάστρο*, εκδ. Μαλλιάρης Παιδεία, 2008.
- Κάννον Τέρενς, *Η επαναστατική Κούβα*, εκδ. Χοσέ Μαρτί, 1987.
- Κεϋνσιανισμός, κεφάλαιο, κράτος και ταξικός ανταγωνισμός: από την Οκτωβριανή επανάσταση στο ΔΝΤ*, εκδ. Σπάταλοι, 2005.
- Κλάιν Ναόμι, *Το δόγμα του σοκ*, εκδ. Λιβάνη, 2010.
- Λαφάργκ Πολ, *Η οικονομική λειτουργία του χρηματιστηρίου (Συμβολή στη θεωρία της αξίας) – Τα αμερικανικά τραστ (Η οικονομική, κοινωνική και πολιτική δράση τους)*, εκδ. κψμ, 2006.
- Λένιν Β. Ι., *Ο ιμπεριαλισμός, ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού*, Άπαντα, τ. 27, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1986.
- Λεόν Σίλβα Αρνάλντο, *Σύντομη ιστορία της Κουβανικής Επανάστασης, 1959-2000*, εκδ. κψμ, 2021.
- Λιόσης Βασίλης, *Ιμπεριαλισμός και εξάρτηση, Η προσέγγιση του Λένιν, η περίπτωση της Ελλάδας και κριτική του σχήματος της αλληλεξάρτησης*, εκδ. κψμ, 2013.
- Λούξεμπουργκ Ρόζα, *Η συσσώρευση του κεφαλαίου*, εκδ. Διεθνής Βιβλιοθήκη, x.x.
- Μάριο Ντελ Πιέρο, *CIA, Η ιστορία των Μυστικών Αμερικανικών Υπηρεσιών*, εκδ. Κέδρος, 2010.
- Μάτα Γκονζάλες, *Οι αληθινοί αφέντες του κόσμου*, εκδ. Λογοθέτης, x.x.
- Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια*, Εκδοτική Εταιρεία Ακάδημος.
- Μπλαμ Ουίλιαμ, *Το κράτος του κακού*, εκδ. Κανάκη, 2003.
- Μπογιόπουλος Νίκος, *Βαλκάνια, 78 μέρες «στόχος» του ΝΑΤΟ*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή-Ριζοσπάστης, 2000.
- Μπουχάριν Νικολάι, *Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία*, εκδ. Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2004.
- Ομάδα Συγγραφέων, *Αφγανιστάν, Η λαϊκή επανάσταση*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1984.
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002*, εκδ. Ποιότητα, 2002.
- Συλλογικό, *Από την αναστροφή πάνω από τον Ατλαντικό προς τον πολυπολικό κόσμο*, εκδ. Τόπος, 2020.
- Συλλογικότητα Οδησός 2 Μαΐου, *Ουκρανία, Κοινωνικές, πολιτικές και γεωπολιτικές όψεις της σύρραξης στην Ουκρανία*, εκδ. Κουκκίδα, 2017.
- Τραμπ Ντόναλντ, *Αμερική σπουδαία ξανά*, εκδ. Μίνωας, 2017
- Τσόρτσιλ Ουίνστον, *2^{ος} παγκόσμιος πόλεμος*, τ. ΣΤ', εκδ. Ελληνική Μορφωτική Εστία.
- Φούσκας Β.-Γκοκάυ Μπουλέντ, *Η αποσύνθεση του ευρωατλαντισμού και ο νέος αυταρχισμός- Παγκόσμια μετατόπιση ισχύος*, εκδ. Επίκεντρο, 2020.

Εφημερίδες-Περιοδικά

Foreign Affairs.

Βήμα

Εφημερίδα των Συντακτών

Ελευθεροτυπία

Ριζοσπάστης

Τα Νέα

Ιστοσελίδες

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3022166.stm>

<http://nssarchive.us>

<http://www.defenselink.mil/news/casualty.pdf>

https://assets.donaldjtrump.com/DJT_DeclaringAmericanEconomicIndependence

<https://banks.com.gr/forbes-aftes-einai-2-000-megalyteres-etairies-ston-kosmo/>

<https://history.state.gov/milestones/1953-1960/eisenhower-doctrine>

https://hmn.wiki/el/Evil_Empire_speech

<https://kosmodromio.gr>

<https://millercenter.org>

<https://monde-diplomatique.gr>

<https://stavros mavroudeas.wordpress.com>

<https://teachinghistory.org/history-content/ask-a-historian/23930>

<https://tvxs.gr/news/kosmos/24-martioy-1999-o-apologismos-mias-mayris-epeiteioy>

<https://www.archives.gov/milestone-documents/monroe-doctrine>

<https://www.archives.gov/milestone-documents/monroe-doctrine>

<https://www.bankingnews.gr/index.php?id=484487>

<https://www.britannica.com/event/Monroe-Doctrine>

<https://www.cato.org/commentary>

<https://www.drishtiiias.com/daily-updates/daily-news-editorials/the-wave-of-de-dollarisation>

<https://www.dw.com/en/trump-nato-germany/a-54451443>

https://www.economistas.gr/diethni/41639_ethniko-hreos-tis-amerikis-xepernagia-proti-fora-ta-30-trisekatomyria-dolaria

https://www.efsyn.gr/themata/istorika/91500_kai-tora-ti-tha-apoginoyn-oi-she-seis-koy-bas-ipa

<https://www.ertnews.gr/eidiseis/oykrania-ti-einai-to-swift-kai-giati-dichazei-ti-dysi/>

<https://www.fortunegreece.com/article/agkathi-i-rosiki-anamixi-stis-amerikanikes-ekloges-gia-tin-exomalinsi-ton-scheseon-ipa-rosias/>

<https://www.fortunegreece.com/photo-gallery/enteka-kamaria-tou-rosikou-stra-tou-pou-entiposiazoun/#10>

<https://www.fortunegreece.com/photo-gallery/i-deka-pio-ischires-polemikes-michanes-tou-planiti/#3>

https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=russia

https://www.huffingtonpost.gr/entry/eyyrafa-apokaleptoen-tis-eposcheseis-tes-deses-ston-ykormpatsof-yia-me-epektase-toe-nato-pros-anatolas_gr_5a37b0c4e4b040881bec4801

https://www.huffingtonpost.gr/entry/ti-einai-o-eperechetikos-peraelos-poe-ekto-xeese-e-rosia-sten-oekrania_gr_623592f5e4b0f1e82c4a27aa

<https://www.iefimerida.gr/kosmos/nord-stream-2-ishyro-oplo-ipa-enanti-rosias>

https://www.imerisia.gr/kosmos/diethnis-oikonomia/37958_poso-konta-einai-o-ekthronismos-toy-dolarioy-apo-psifiako-goyan-sto

<http://www.iospress.gr/ios2001/ios20011216a.htm>

<https://www.kathimerini.gr/opinion/853696/to-dogma-ompama/>

<https://www.kommon.gr/paremvaseis/item/5312-oi-eksagoges-amerikanikoy-fysikoy-aeriou-pyrodotisan-tin-krisi-stin-oukrania-tou-leonida-vatikioti>

<https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/gdp-growth-rate>

<https://www.macrotrends.net/countries/USA/united-states/gdp-growth-rate>

<https://www.naftemporiki.gr/story/1191042/epimenei-sti-grammi-ton-kalon-sxe-seon-me-ti-rosia-o-tramp>

<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/2540349/pies-ine-i-13-chores-pou-diathe-toun-aeroplanofora>

<https://www.newsbomb.gr/kosmos/story/1286596/krisi-stin-oykrania-to-profitiko-arthro-toy-kisingker-kai-oi-epomenes-kiniseis-poytin>

<https://www.politico.com/story/2019/01/29/bush-axis-of-evil-2002-1127725>

https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB10014.html

https://www.researchgate.net/figure/Chinas-share-of-global-GDP-and-of-emerging-and-developing-Asia-GDP-1980-2024-per-cent_fig2_334374523

<https://www.reuters.com/article/us-war-deaths-idUSN1928547620080619>

<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>

https://www.theglobaleconomy.com/china/gdp_share/

<https://www.tovima.gr/2021/08/19/finance/afganistan-poso-kostise-stis-ipa-o-20etis-polemos/>

<https://www.visualcapitalist.com/the-biggest-companies-in-the-world-in-2021/>

<https://www.visualcapitalist.com/u-s-share-of-global-economy-over-time/>

<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/>

Παράρτημα: Οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις¹⁵⁰

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΧΩΡΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Δεκέμβριος του 1944	Ελλάδα	Ο αγγλικός ιμπεριαλισμός επεμβαίνει στην Αθήνα, προκειμένου να ανακόψει τις λαϊκές δυνάμεις στον δρόμο τους προς την εξουσία. Οι αγγλικές στρατιωτικές δυνάμεις μαζί με τους ντόπιους συνεργάτες τους αιματοκυλούν τον αγωνιζόμενο ελληνικό λαό.
Αύγουστος του 1945	Ιαπωνία (Χιροσίμα-Ναγκασάκι)	Οι ΗΠΑ αποφασίζουν ένα έγκλημα ασύλληπτων διαστάσεων, προκειμένου να δηλώσουν πως με τη λήξη του Β΄ παγκόσμιου πολέμου αυτοί θα είναι τα αφεντικά του πλανήτη. Οι επιπτώσεις από τις ρίψεις των ατομικών βομβών εξακολουθούν και υπάρχουν μέχρι και σήμερα.
Σεπτέμβριος του 1945	Ινδοκίνα	Γαλλικά αποικιακά στρατεύματα επιχειρούν να αποκαταστήσουν το αποικιακό καθεστώς, αφού ήδη έχει κηρυχτεί από το Χο Τσι Μινχ η ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας του Βιετνάμ. Στην περίοδο του 1945-1954 ο γαλλικός ιμπεριαλισμός αφήνει πίσω του 1,2 εκατομμύρια νεκρούς στο Βιετνάμ, στο Λάος και στην Καμπότζη.
Νοέμβριος του 1945	Ινδονησία	Βρετανικά μαζί με ινδικά στρατεύματα εισβάλλουν στην Τζακάρτα με πρόσχημα τον αφοπλισμό των ιαπωνικών ένοπλων δυνάμεων, αλλά με πραγματικό σκοπό την ανασυγκρότηση της ολλανδικής αποικιακής διοίκησης.

150. Ο (επικαιροποιημένος) πίνακας είναι από το βιβλίο Λιόσης Βασίλης, *Ιμπεριαλισμός και εξάρτηση, Η προσέγγιση του Λένιν, η περίπτωση της Ελλάδας και κριτική του σχήματος της αλληλεξάρτησης*, εκδ. ΚΨΜ, 2012.

1945-1951	Κίνα	Οι ΗΠΑ επεμβαίνουν στον εμφύλιο πόλεμο που διεξάγεται στην Κίνα παίρνοντας το μέρος των εθνικιστών του Τσανγκ Κάι Σεκ, χρησιμοποιώντας πτημένους Ιάπωνες στρατιώτες. Μετά την ήττα τους πολλοί εθνικιστές στρατιώτες καταφεύγουν στη Βιρμανία όπου η CIA τους αναδιοργανώνει και τους παρέχει οπλισμό.
1947	Μαδαγασκάρη	Οι Γάλλοι αποικιοκράτες καταστέλλουν άγρια την ένοπλη εξέγερση που έχει ξεσπάσει από τον λαό της Μαδαγασκάρης. Οι συγκρούσεις μαινόνται για δυο χρόνια και ο λαός της Μαδαγασκάρης μετρά 80.000 νεκρούς.
1947	Γαλλία	Μετά τον πόλεμο οι ΗΠΑ χρηματοδοτούν το Σοσιαλιστικό Κόμμα για να αντιμετωπίσει το Κομμουνιστικό Κόμμα. Ειδικοί απεσταλμένοι της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας επιχειρούν να ανατρέψουν την ηγεμονία του Κομμουνιστικού Κόμματος Γαλλίας στα συνδικάτα και για αυτό το σκοπό μεταφέρονται απεργοσπάστες μέχρι και από την Ιταλία, χορηγούνται χρήματα στην κορσικανή μαφία προκειμένου να προβεί σε δολοφονίες κομμουνιστών και άλλες πράξεις για πρόκληση πολιτικής ανωμαλίας.
Ιούλιος του 1948	Μαλαισία	Οι αγγλικές αρχές καταστέλλουν ένοπλα το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα της Μαλαισίας, επιβάλλουν στρατιωτικό νόμο και θέτουν εκτός νόμου το κομμουνιστικό κόμμα και άλλες δημοκρατικές οργανώσεις. Την περίοδο του 1948-1955 ο λαός υποφέρει κάτω από τον αγγλικό ζυγό.
Απρίλιος του 1948	Ιταλία	Το 1948 η Ιταλία δέχεται αμερικανική βοήθεια (σχέδιο Μάρσαλ) και πλοία του δού αμερικανικού στόλου αποβιβάζουν πεζοναύτες σε διάφορα ιταλικά λιμάνια. Κατόπιν αυτού πραγματοποιούνται οι πρώτες εκλογές μετά την ανακήρυξη της ιταλικής δημοκρατίας. Η κυβέρνηση ντε Γκασπερι υποστηρίζεται από τις ΗΠΑ (σχέδιο Μάρσαλ) και το 1949 η Ιταλία μπαίνει στο ΝΑΤΟ, ενώ βάσεις του ΝΑΤΟ τοποθετούνται σε όλη τη χώρα

1950	Κορέα	Οι Αμερικανοί αποβιβάζονται στην Κορέα με 1000 τανκ, 1600 αεροπλάνα, 200 πλοία και 1.000.000 στρατιώτες (στην πλειονότητά τους Αμερικανοί με τους υπόλοιπους να προέρχονται από τις «σύμμαχες» χώρες ανάμεσά τους και η Ελλάδα). Ο αμερικανικός στρατός χάνει τα 4/5 της δύναμής του, ενώ η ιμπεριαλιστική επέμβαση αφήνει πίσω της 4.000.000 νεκρούς (Κορεάτες, Κινέζους και δυνάμεις του ΟΗΕ).
Οκτώβριος του 1951	Αίγυπτος	Αποτέλεσμα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του αιγυπτιακού λαού ήταν η ψήφιση νόμου από το αιγυπτιακό κοινοβούλιο για την καταγγελία της συνθήκης του 1936 (συνθήκη που κάπως διευρυνε τα δικαιώματα της Αιγύπτου αλλά δεν καταργούσε την αγγλική κυριαρχία). Τότε η Μεγάλη Βρετανία εξαπέλυσε επιθετικές επιχειρήσεις στη «ζώνη» της διώρυγας του Σουέζ και μεταφέρθηκαν στην Αίγυπτο συμπληρωματικά στρατεύματα.
1952	Μαρόκο	Το Μάρτιο του 1952 γίνονται ογκώδεις διαδηλώσεις και οι Γάλλοι εξαπολύουν διώξεις κατά των μελών του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος. Τον Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς συλλαμβάνεται ο γραμματέας του κομμουνιστικού κόμματος και τον Δεκέμβριο οι γαλλικές αρχές θέτουν εκτός νόμου το κομμουνιστικό κόμμα.
1952	Τυνησία	Ξεκινά η «εκπολιτιστική» δράση των Γάλλων «Λεγεωνάριων της τιμής» που συμπεριλαμβάνει και το Μαρόκο.
Οκτώβριος του 1952	Κένυα	Η αποικιακή αγγλική εξουσία καθιερώνει τον στρατιωτικό νόμο και κηρύπτει εκτός νόμου το κόμμα «Μάου-Μάου». Στην εξέγερση του λαού της Κένυας απαντά με ένα κύμα τρομοκρατίας το αποτέλεσμα της οποίας είναι 11.000 νεκροί και 100.000 φυλακισμένοι σε διάστημα τεσσάρων χρόνων (1952-1956).

Σεπτέμβριος του 1953	Ιράν	Η κυβέρνηση Μοσαντέκ-ανεπιθύμητη για τους Αμερικανούς-ανατρέπεται από πραξικόπημα υπό την επίβλεψη της CIA. Ακολουθεί όργιο τρομοκρατίας εναντίον των κομμουνιστών.
1954	Γουατεμάλα	Η κυβέρνηση Άρμπενς αντιστέκεται αποφασιστικά στην ανάμειξη του αμερικανικού παράγοντα στις υποθέσεις της χώρας. Για να αντιμετωπιστεί η μη αρεστή κυβέρνηση της Γουατεμάλας οργανώνεται από τους Αμερικανούς ένοπλη επέμβαση. Τελικά, με το πραξικόπημα του 1954 οι Αμερικανοί ξαναπαίρνουν τα χαμένα προνόμια στα χέρια τους, απαγορεύουν τη δράση των δημοκρατικών οργανώσεων και το 1957 ο Άρμπενς δολοφονείται.
1954	Αλγερία	Κατά την εκδήλωση αντιιμπεριαλιστικής εξέγερσης, οι γαλλικές αρχές παίρνουν μέτρα για την καταστολή της. Μεταφέρονται στην Αλγερία γαλλικά στρατεύματα που το 1955 φτάνουν τους 400.000 άνδρες, που συμπεριφέρονται με αγριότητα στον ντόπιο πληθυσμό και καταστρέφουν χωριά αποσκοπώντας στη μεταφορά του πληθυσμού τους και στην αποκοπή του από τους εξεγερμένους.
1956	Αίγυπτος	Η Αίγυπτος αρνείται να υπογράψει στρατιωτικό σύμφωνο με τα ιμπεριαλιστικά κράτη, ενώ ο πρόεδρος Νάσερ υπογράφει σύμφωνο με τις σοσιαλιστικές χώρες για την προμήθεια όπλων. Έτσι οι ΗΠΑ, η Μεγάλη Βρετανία και η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης αρνούνται να χορηγήσουν δάνειο στην Αίγυπτο που της είχαν υποσχεθεί, για τη δημιουργία του υδροηλεκτρικού συγκροτήματος του Ασουάν. Παρά τις πιέσεις και τους εκβιασμούς των ιμπεριαλιστών ο Νάσερ δεν υποχωρεί από τις επιλογές του κι έτσι η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία εξαπολύουν ιμπεριαλιστική επίθεση στην Αίγυπτο.

Μάιος 1958	Λίβανος	Ξεσπάει γενική πολιτική απεργία με αποτέλεσμα τη δολοφονία του δημοσιογράφου Μέτνι που είχε αντιταχθεί στη φιλοϊμπεριαλιστική κυβέρνηση της χώρας. Στο Βόρειο Λίβανο η απεργία μετατρέπεται σε ένοπλη εξέγερση και η κυβέρνηση Σαμούν ζητά τη συνδρομή των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ ανταποκρίνονται και στέλνουν στρατεύματα στον Λίβανο τα οποία καταλαμβάνουν τα αεροδρόμια, τα λιμάνια και τους κυριότερους οικονομικούς κόμβους.
1958	Αραβικά Εμιράτα	Αγγλικά στρατεύματα αποβιβάζονται στο Άντεν, στο Κουβέιτ, στο Ομάν και στο Μπαχρέιν.
1958	Ιορδανία	Η κυβέρνηση Ναμπούλσι δηλώνει ότι θα συνάψει διπλωματικές σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση κι αρχίζει να εφαρμόζει ορισμένα δημοκρατικά μέτρα. Τον Απρίλιο του 1957 ανατρέπεται και κηρύσσεται στρατιωτικός νόμος. Απαγορεύεται η λειτουργία πολλών κομμάτων ανάμεσά τους και του κομμουνιστικού. Με την υποστήριξη των ΗΠΑ-Μ. Βρετανίας, η Ιορδανία μαζί με το βασίλειο του Ιράκ υπογράφουν συμφωνία για τη δημιουργία αραβικής ομοσπονδίας.
Ιούλιος του 1958	Ιράκ	Αμερικανικά και αγγλικά στρατεύματα από τον Λίβανο και την Ιορδανία εισβάλλουν στο Ιράκ.
1958-1960	Λάος	Η CIA επιχειρεί το 1958, 1959 και 1960, τρία διαδοχικά πραξικοπήματα ενάντια στον Πάθετ Λάο. Ο Λάο επιλέγει την ένοπλη αντίσταση, οπότε η CIA συγκεντρώνει 30.000 άνδρες από όλη την Ασία και μεταξύ του 1965 και 1973 η αμερικανική πολεμική αεροπορία ρίχνει πάνω από 2 εκατομμύρια τόνους βομβών, αναγκάζοντας πολλούς από τους κατοίκους του Λάος να ζήσουν σε σπηλιές.

1959	Αϊτή	Όταν επιχειρείται η ανατροπή του δικτάτορα Φρανσουά Ντιβαλιέ από μικρή ομάδα Αϊτινών που είχαν στο πλευρό τους Κουβανούς και άλλους Λατινοαμερικάνους, η αμερικανική αποστολή που βρισκόταν στην Αϊτή για να εκπαιδεύει τις ένοπλες δυνάμεις, χρησιμοποιεί αεροπορικές, ναυτικές και χερσαίες δυνάμεις για να καταστείλει την απόπειρα ανατροπής.
Αύγουστος του 1960	Κογκό	Ο λαϊκός ηγέτης Πατρίς Λουμούμπα, ιδρύει το 1958 το κόμμα «Εθνικό Κίνημα του Κογκό», το οποίο είχε ως κύριο αίτημά του την χωρίς όρους παραχώρηση ανεξαρτησίας στο βελγικό Κογκό και εκλέγεται πρόεδρός του. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΠΑ αποφασίζει την ανατροπή και τη δολοφονία του Λουμούμπα. Η εντολή δίνεται από τον ίδιο τον Αϊζενχάουερ.
1960-1963	Εκουαδόρ	Η CIA καταφέρνει να εκτοπίσει τον πρόεδρο Χοσέ Μαρία Βελάσκο εξαιτίας της άρνησής του να συμβαδίσει με την πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στην Κούβα και γιατί δεν κατέστειλε αποφασιστικά το αριστερό κίνημα στη χώρα του.
Απρίλιος του 1961	Κούβα	Στις 16 Απριλίου ο Φιντέλ Κάστρο κηρύσσει την κουβανέζικη επανάσταση σοσιαλιστική, ενώ ταυτόχρονα προειδοποιεί τον λαό της Κούβας για την επικείμενη ιμπεριαλιστική επέμβαση. Λίγο πριν από το χάραμα της 17ης Απριλίου, το γραφείο τύπου της CIA δίνει μήνυμα που προέρχεται, δήθεν, από τον εξόριστο πρόεδρο του Επαναστατικού Συμβουλίου Χοσέ Μιρό Καρδόνα. Σε αυτό αναφέρεται ότι Κουβανοί «πατριώτες» ξεκινάνε να απελευθερώσουν την Κούβα. Στον κόλπο των χοίρων συγκεντρώνονται 1.500 στρατιώτες εκπαιδευμένοι από τη CIA και επιχειρούν να οργανώσουν εξέγερση ενάντια στην επαναστατική κυβέρνηση. Ο Φιντέλ Κάστρο καλεί το λαό σε παλλαϊκό συναγερμό και ο λαός παίρνει θέσεις μάχης. Η πρώτη ήττα του αμερικανικού ιμπεριαλισμού στην αμερικανική ήπειρο είναι γεγονός. Δεν θα πρέπει, επίσης, να ξεχνάμε τον επί δεκαετίες εμπορικό αποκλεισμό της Κούβας από τις ΗΠΑ που αποτελεί μια μορφή ιμπεριαλιστικής οικονομικής επέμβασης.

1963	Άγιος Δομίνικος	Ο αμερικανός πρόεδρος Τζόνσον αποφασίζει αποστολή πεζοναυτών προκειμένου να αποτρέψει δυσάρεστες για αυτούς πολιτικές εξελίξεις (μια ομάδα στρατιωτικών επιχειρεί να αποκαταστήσει τον ανατραπέντα από πραξικόπημα πρόεδρο Χουάν Μπος). Σκοπός των Αμερικανών η αποτροπή της δημιουργίας μιας δεύτερης Κούβας.
Ιανουάριος του 1964	Παναμάς	Κάτω από την επίδραση της νίκης της κουβανέζικης επανάστασης το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα του Παναμά δυναμώνει. Τον Ιανουάριο του 1964 οι Παναμέζοι ξεκύνονται στους δρόμους ζητώντας την επιστροφή της Ζώνης της διώρυγας του Παναμά. Στα σύνορα της Ζώνης οι Αμερικανοί στρατιώτες πυροβολούν κατά των διαδηλωτών.
Νοέμβριος του 1964	Ζαΐρ	Τον Σεπτέμβριο οι πατριώτες ανακηρύσσουν τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό και παίρνουν μέτρα δημιουργίας οργάνων πολιτικής εξουσίας και εξασφάλισης της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Μόνο η άμεση επίθεση των δυνάμεων του ΝΑΤΟ εμπόδισε τους εξασθενημένους από τις εσωτερικές διαφορές αντάρτες να πετύχουν το σκοπό τους.
1964	Βιετνάμ	Η αμερικανική επέμβαση στο Βιετνάμ διήρκεσε εννέα ολόκληρα χρόνια με τη συμμετοχή 1.600.000 ανδρών. Οι θηριωδίες των Αμερικανών ήταν τεράστιες έκτασης. Άφησαν πίσω τους 2.000.000 νεκρούς, δολοφόνησαν άμαχο πληθυσμό, βομβάρδισαν τα χωριά με βόμβες ναπάλμ. Αιτία της ιμπεριαλιστικής επέμβασης ήταν η ανάπτυξη του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος και ο έλεγχος μεγάλου τμήματος των εδαφών από τις πατριωτικές δυνάμεις. Παρά τις ιμπεριαλιστικές αγριότητες, οι ΗΠΑ υπέστησαν την πιο επώδυνη, ίσως, ήττα τους.

1964	Βολιβία	Ο στρατός με την υποστήριξη της CIA και του Πενταγώνου ανατρέπει τον πρόεδρο Βίκτορ Παζ που είχε αρνηθεί να ακολουθήσει τις ΗΠΑ στην πολιτική τους ενάντια στην Κούβα.
1965	Άγιος Δομίνικος	Ο αμερικανικός στρατός καταλαμβάνει τον Άγιο Δομίνικο. Εγκαθιδρύεται δικτατορικό φιλοαμερικανικό καθεστώς.
1966	Γκάνα	Ο Κουάμε Νκρούμα προσπαθεί να περιορίσει την εξάρτηση της χώρας του από τη Δύση ενισχύοντας τους στρατιωτικούς και οικονομικούς δεσμούς με τη Σοβιετική Ένωση. Η CIA οργανώνει πραξικόπημα και τον στέλνει στην εξορία από την οποία ουδέποτε επέστρεψε.
Απρίλιος του 1967	Ελλάδα	Γίνεται το πραξικόπημα των συνταγματάρχων με τη στήριξη της CIA.
1967	Αραβικές χώρες	Αμερικανοί και Άγγλοι μισθοφόροι και στρατιωτικοί σύμβουλοι συμμετέχουν στον πόλεμο των έξι ημερών του Ισραήλ και των αραβικών λαών.
1968	Αφρική	Οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές επεμβαίνουν διαδοχικά σε Ουγκάντα, Κένυα και στη νήσο του Μαυρίκιου.
1969	Αγκουίλα	Οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές επεμβαίνουν.
1969-1972	Ουρουγουάη	Απεσταλμένη ομάδα Αμερικανών εφοδιάζει την αστυνομία με όπλα, οχήματα και επικοινωνιακό εξοπλισμό. Εκπαιδεύει σε τεχνικές δολοφονίας κι εκρηκτικών, και σε μεθόδους ανάκρισης και βασανισμών. Στόχος είναι η εξάρθρωση των ανταρτών Τουπαμάρος.
1970	Καμπότζη	Η Ουάσιγκτον ανατρέπει τον πρίγκιπα Σιχανούκ ο οποίος δεν ευθυγραμμίζεται με την αμερικανική πολιτική.

1970-1990	Φιλιππίνες	Η εκτεταμένη εξαθλίωση οδηγεί σε κλιμακούμενες διαμαρτυρίες και ένοπλη αντίσταση. Ο στρατός των ΗΠΑ και η CIA σπεύδουν να βοηθήσουν στην καταστολή του κινήματος από την κυβέρνηση.
Σεπτέμβριος του 1973	Χιλή	Ο πρόεδρος Αλλιέντε δολοφονείται μέσα στο προεδρικό μέγαρο σε επιχείρηση που έχει διοργανωθεί από τον Πινοσέτ σε συνεργασία με τη CIA. Εγκαθιδρύεται δικτατορία με την αμερικανική στήριξη, η οποία δολοφονεί, απαγάγει, βασανίζει και φυλακίζει χιλιάδες Χιλιανούς αγωνιστές.
Οκτώβριος του 1973	Αίγυπτος-Συρία	Οι Αμερικανοί με αερογέφυρα εφοδιάζουν τους Ισραηλινούς που επιτίθενται ξανά στις δυο χώρες.
Ιούλιος του 1974	Κύπρος	Στις 14 Ιουλίου οι Αμερικανοί αλλάζουν την πορεία ενός από τους πιο σύγχρονους τότε κατασκοπευτικούς δορυφόρους τους, προκειμένου αυτός να υπερίπταται της Κύπρου δυο φορές το 24ωρο. Το πραξικόπημα εκδηλώνεται την επομένη. Ο όρος στόλος με δυο αεροπλανοφόρα και τη συνοδεία τους τίθεται σε ύψιστο συναγερμό και παίρνει οδηγίες να κατευθυνθεί στην Κύπρο. Κύρια αποστολή του ήταν η επέμβαση στρατιωτικών δυνάμεων και η εξασφάλιση των πυρηνικών κεφαλών και κατ' αναλογία να πράξει τα αντίστοιχα στην Ελλάδα αν αυτό είναι αναγκαίο καθώς και να καταστρέψουν τα αγγλικά και αμερικανικά ραντάρ που βρίσκονται στην Κύπρο. Μαζί με το πραξικόπημα επιχειρείται και η δολοφονία του Μακάριου. Οι Αμερικανοί «τυφλώνουν» τα ελληνικά ραντάρ, οι τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις επιχειρούν και καταλαμβάνουν τελικά το 40% του κυπριακού εδάφους. Αμερικανοί αξιωματούχοι συντονίζουν τις επιχειρήσεις από την αμερικανική πρεσβεία που βρίσκεται στο έδαφος της Κύπρου.

1978	Λίβανος	Στις 15 Μαρτίου του 1978 το Ισραήλ επιχειρεί ευρείας έκτασης επίθεση κατά του Λιβάνου και καταλαμβάνει τις νότιες περιοχές της χώρας, περίπου το 17% της έκτασής του. Στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ και του NATO συμμετέχουν στην εισβολή του Ισραήλ.
1978	Ζαΐρ	Στο τέλος του 1970 εκλέγεται πρόεδρος της χώρας και προκηρύσσονται κοινοβουλευτικές εκλογές. Η κυβέρνηση Μομπούτου παίρνει διάφορα μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση της οικονομικής εξάρτησης του Ζαΐρ από το ξένο κεφάλαιο. Το 1977 και το 1978 σημειώνονται εξεγέρσεις στην επαρχία Σάμπα και τις δυο φορές καταστέλλονται με στρατιωτική επέμβαση της Γαλλίας και του Βελγίου.
1979	Τσαντ	Η Γαλλία στέλνει στρατεύματα προκειμένου να υποστηριχθεί το φιλοδυτικό καθεστώς Χάμπρε ενάντια στη μεταβατική κυβέρνηση εθνικής ενότητας.
1980	Νικαράγουα	Η κυβέρνηση Ρέιγκαν καταγγέλλει τους Σαντινίστας ως πράκτορες της Μόσχας. Η σιωπηρή εισβολή στη Νικαράγουα ξεκινά στις αρχές του 1980. Η αμερικανική κυβέρνηση απαγορεύει τη χορήγηση πιστώσεων στη Νικαράγουα, ενθαρρύνει τα κόμματα της αντιπολίτευσης, χρηματοδοτεί και εξοπλίζει τους Κόντρας που είχαν καταφύγει στην Ονδούρα.
1980	Ονδούρα	Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 η Ονδούρα μετατρέπεται σε αμερικανική αποικία. Στην αμερικανική στρατιωτική βάση υπάρχουν χιλιάδες Αμερικανοί στρατιώτες που ενισχύουν τις αντεπαναστατικές επιχειρήσεις στο Ελ Σαλβαδόρ και στη Γουατεμάλα.

Μάιος του 1980	Νότια Κορέα	Οι ΗΠΑ έπειτα από σχετικό αίτημα της κυβέρνησης της Ν. Κορέας, αποδесμεύει μερικές νοτιοκορεατικές δυνάμεις από την κοινή Αμερικανοκορεατική διοίκηση, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για την καταστολή εξέγερσης φοιτητών και εργατών. Το αποτέλεσμα ήταν 2.000 νεκροί, σύμφωνα με κάποιους υπολογισμούς.
Αύγουστος του 1981	Λιβύη	Αμερικανικά αεροπλάνα βομβαρδίζουν τη Λιβύη με στόχο τη δολοφονία του Καντάφι. Τα επόμενα χρόνια οι βομβαρδισμοί και οι προκλήσεις επαναλαμβάνονται. Βασικός στόχος ο έλεγχος των πετρελαϊκών κοιτασμάτων της χώρας.
Μάιος του 1982	Μαλβίνες (Φόκλαντ)	Η αγγλική κυβέρνηση (Θάτσερ) στέλνει στην άλλη άκρη του Ατλαντικού (νότιο άκρο της Αργεντινής) τις κανονιοφόρους της για να εξασφαλίσει την ιμπεριαλιστική κυριαρχία της.
Αύγουστος του 1982	Λίβανος	Οι ΗΠΑ επιχειρούν εκ νέου στον Λίβανο. Το πολεμικό πλοίο Νιού Τζέρσεϊ σκορπά στη Βηρυτό το θάνατο.
Οκτώβριος του 1983	Γρενάδα	Η επέμβαση στη Γρενάδα αποφασίζεται τον Οκτώβριο του 1983, από την κυβέρνηση Ρέιγκαν. Το πρόσχημα είναι η απελευθέρωση του μικροσκοπικού νησιού από τον «μαρξιστικό ζυγό». Τα αμερικανικά στρατεύματα πνίγουν στο αίμα τη λαϊκή αντίσταση.
Δεκέμβριος του 1989	Παναμάς	Οι Αμερικανοί επεμβαίνουν στον Παναμά με το πρόσχημα τον πόλεμο κατά των ναρκωτικών. Πραγματικός σκοπός τους είναι να κρατήσουν τη διώρυγα υπό την κατοχή τους.

<p>Ιανουάριος του 1991</p>	<p>Ιράκ</p>	<p>Η ιμπεριαλιστική επέμβαση στο Ιράκ από τους Αμερικανούς και τους ΝΑΤΟϊκούς συμμάχους τους έμεινε στην ιστορία με την κωδική ονομασία «καταιγίδα της ερήμου». Το πρόσχημα είναι η «απελευθέρωση» του Κουβέιτ, ενώ στην πραγματικότητα επιδιώκουν τον έλεγχο των πετρελαϊκών κοιτασμάτων. Ο πόλεμος του «κόλπου» ήταν ιδιαίτερος επωφελής για τα αμερικανικά συμφέροντα. Χάρη στην ενεργό αμερικανική στήριξη η Σαουδική Αραβία πρωτοστατεί στον πόλεμο των τιμών της δεκαετίας του 1990. Οι τιμές του πετρελαίου διατηρούνται χαμηλά καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας, συμβάλλοντας στο αμερικανικό «μπουμ» της περιόδου.</p>
<p>Δεκέμβριος του 1991</p>	<p>Γιουγκοσλαβία</p>	<p>Η ΕΟΚ αποφασίζει το διαμελισμό της Γιουγκοσλαβίας. Ο γερμανικός ιμπεριαλισμός δηλώνει με όλες του τις ενέργειες ότι θα πρωτοστατήσει εφεξής στα οικονομικά και πολιτικά δρώμενα. Γερμανοί μισθοφόροι δρουν στην Κροατία κι έτσι εγκαινιάζονται οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στην περιοχή των Βαλκανίων.</p>
<p>Απρίλιος του 1991</p>	<p>Ιράκ</p>	<p>Οι ΗΠΑ, η Βρετανία και η Γαλλία, κηρύσσουν «ασφαλή παράδεισο» για τους Κούρδους μια περιοχή 50.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων πάνω από το 36ο παράλληλο, στο Βόρειο Ιράκ, την οποία επιβάλλουν ως «ζώνη απαγόρευσης πτήσεων». Αεροσκάφη και των τριών δυνάμεων αρχίζουν περιπολίες σε καθημερινή βάση πάνω από την επίμαχη περιοχή, εξαιρουμένης της Γαλλίας, η οποία απέσυρε τις δυνάμεις της από το Δεκέμβριο του 1996.</p>
<p>Σεπτέμβριος του 1991</p>	<p>Αϊτή</p>	<p>Ο πρόεδρος Αριστίντ ανατρέπεται από ένα πραξικόπημα το οποίο οργανώνουν Αϊτινοί αξιωματικοί με τη συνδρομή της CIA και της πρεσβείας των ΗΠΑ.</p>

Οκτώβριος του 1992	Σομαλία	Οι ΗΠΑ και το NATO επεμβαίνουν στη Σομαλία δήθεν για παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου που διεξάγεται στη χώρα. Η επέμβαση διαρκεί μέχρι το 1994. Στην ιμπεριαλιστική αυτή επέμβαση, Βέλγοι στρατιώτες επιδόθηκαν σε απάνθρωπες βιαιότητες και βασανισμούς άμαχου πληθυσμού (μέχρι και «ψήσιμο» παιδιών πάνω από υπαίθριες φωτιές), ενώ οι Ιταλοί τοποθετούσαν ηλεκτρόδια σε συλληφθέντες Σομαλούς.
Ιανουάριος του 1993	Ιράκ	Τα «συμμαχικά» αεροσκάφη και πολεμικά πλοία χτυπούν, υποτίθεται, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, λόγω της άρνησης του Ιρακινού προέδρου να απομακρύνει από το έδαφος της χώρας του πυραυλικά συστήματα.
Ιούνιος του 1993	Ιράκ	Αμερικανικά πολεμικά πλοία εξαπολύουν επίθεση με 24 πυραύλους σε «μυστικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις» ως αντίποινα για το «σχεδιασμό δολοφονικής απόπειρας» κατά του τότε προέδρου Τζορτζ Μπους.
Απρίλιος του 1994	Βοσνία	Το NATO εξαπολύει βομβαρδισμούς στους Σερβοβόσνιους, τους οποίους κατηγορεί ως τους μοναδικούς υπεύθυνους της κρίσης και της πολεμικής σύρραξης.
Οκτώβριος του 1994	Ιράκ	Οι ΗΠΑ αποστέλλουν μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις στον Κόλπο, μαχητικά αεροσκάφη, αεροπλανοφόρα και, περίπου, 54.000 άνδρες.
Νοέμβριος του 1996	Ιράκ	Αμερικανικά «F-16» πλήττουν ιρακινά ραντάρ, κοντά στο 32ο παράλληλο, στα σύνορα της «ζώνης απαγόρευσης πτήσεων» στο Νότιο Ιράκ.

Δεκέμβριος του 1996	Ιράκ	Ξεκινά η επιχείρηση των ΗΠΑ «Αλεπού της ερήμου». Περισσότεροι από 400 πύραυλοι «Τόμαχοκ» ρίπτονται στο έδαφος του Ιράκ.
Δεκέμβριος του 1998	Ιράκ	Νέα επίθεση από ΗΠΑ και Μ. Βρετανία στο Ιράκ και οι βομβαρδισμοί συνεχίζονται.
Μάρτιος του 1999	Κοσσυφοπέδιο	Η Γερμανία πρωτοστατεί στην ενίσχυση των Κοσσοβάρων με εξοπλισμό και ακολουθεί μαζική δολοφονική επίθεση με πυραύλους για την παροχή «ανθρωπιστικής βοήθειας». Την ιμπεριαλιστική επέμβαση την πραγματοποιούν από κοινού ΗΠΑ και ΕΕ. Τον Απρίλιο και το Μάιο συνεχίζονται οι ανελέητοι βομβαρδισμοί. Δύο στις τρεις βόμβες στοχεύουν αμάχους και η μαζική δολοφονία αθώων πολιτών ονομάζεται με κινισμό από τους Αμερικανούς «παράπλευρες απώλειες». Τα ΝΑΤΟϊκά στρατεύματα χτυπούν κομβίοι προσφύγων, επιβατικά λεωφορεία, τρένα, νοσοκομεία, νεκροταφεία, σανατόρια και οίκους ευγηρίας. Ο πόλεμος κατά της Γιουγκοσλαβίας αποτελεί την πιο ολοκληρωμένη, για εκείνη την εποχή, εφαρμογή του νέου δόγματος δράσης του ΝΑΤΟ.
Οκτώβριος του 2001	Αφγανιστάν	Το «περίεργο» γεγονός της 11ης Σεπτεμβρίου κατά την οποία τρομοκράτες οδηγούν δυο αεροπλάνα να πέσουν στα κτήρια-σύμβολα του καπιταλισμού, αποτελεί και την αφορμή για την ιμπεριαλιστική επέμβαση στο Αφγανιστάν. Το πρόσχημα είναι η σύλληψη του «εγκέφαλου» των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου, του Μπιν Λάντεν. Η ιμπεριαλιστική επέμβαση ονομάζεται αντιτρομοκρατικός πόλεμος. Οι βομβαρδισμοί πραγματοποιούνται από αμερικανικά και βρετανικά αεροσκάφη, η χώρα διαλύεται και τελεί υπό ΝΑΤΟϊκή κατοχή. Χιλιάδες νεκροί άμαχοι και αμέτρητοι πρόσφυγες. Ο πόλεμος στη συνέχεια μεταφέρεται στο Πακιστάν. Για άλλη μια φορά η πραγματική αιτία του πολέμου είναι ο έλεγχος των πετρελαίων.

Μάρτιος του 2003	Ιράκ	Πρόσχημα της ιμπεριαλιστικής εισβολής, για άλλη μια φορά στο Ιράκ, αποτελούν τα υποτιθέμενα όπλα μαζικής καταστροφής που έκρυβε το καθεστώς Σαντάμ Χουσεΐν στο έδαφος της χώρας. Οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους ευθύνονται για εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς και τη διάλυση της χώρας. Μαζικά όπλα καταστροφής ουδέποτε βρέθηκαν.
Ιούλιος του 2006	Λίβανος	Το Ισραήλ-ο καλύτερος σύμμαχος των ΗΠΑ- ξεκινά πόλεμο στα εδάφη του Λιβάνου, αλλά πτάται και ο πόλεμος παίρνει τέλος.
Μάρτιος του 2011	Λιβύη	Γαλλία, Αγγλία και NATO ξεκινούν πολεμικές επιχειρήσεις με πρόσχημα την προστασία του λαού από το καθεστώς Καντάφι. Ο πόλεμος αυτός παίρνει την κωδική ονομασία «Αυγή της Οδύσσειας». Η Λιβύη κατατάσσεται στην 9η θέση παγκοσμίως με αποδεδειγμένα πετρελαιικά αποθέματα 43,6 δισεκατομμύρια βαρέλια και με 1.500 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου. Το πετρέλαιό της θεωρείται ως καλής ποιότητας, έχει μικρό κόστος εξόρυξης, ενώ υπάρχουν αποδεδειγμένα αποθέματα νερού. Ο προσανατολισμός του καθεστώτος Καντάφι για την εύρεση νέων «πελατών» (Κίνα, Ρωσία, Ινδία) και οι ενεργειακές δυνατότητες της χώρας ήταν το δέλεαρ της ιμπεριαλιστικής επέμβασης στη Λιβύη.
2011	Συρία	Σημειώνονται οι πρώτες συγκρούσεις ανάμεσα σε ομάδες ένοπλων εκπαιδευμένων από τις ΗΠΑ και τις δυνάμεις του συριακού στρατού. Από τις πρώτες δυνάμεις γεννιέται το έκτρωμα του «Ισλαμικού Κράτους». Ο πόλεμος στη Συρία είναι ένας κλασικός πόλεμος δια αντιπροσώπων (proxies).
2013	Μάλι	Στρατεύματα των Γάλλων εισβάλουν στο Μάλι έχοντας την υποστήριξη της αμερικανικής αεροπορίας.

2014	Ουκρανία	Ανατρέπεται ο νόμιμα εκλεγμένος πρόεδρος της Ουκρανίας Γιανουκόβιτς από νεοναζιστικές δυνάμεις λόγω της φιλορωσικής του στάσης. Οι νεοναζί στηρίζονται ποικιλοτρόπως από τη Δύση.
2018	Συρία	Οι ΗΠΑ εξαπολύουν πυραυλική επίθεση στη Συρία με πρόσχημα τη χρήση χημικών όπλων από το καθεστώς Άσαντ. Έκτοτε ο πόλεμος μαίνεται με χιλιάδες νεκρούς και εκτοπισμένους.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΙΟΣΗΣ

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η πρωτοκαθεδρία του αμερικανικού ιμπεριαλισμού πλησιάζει στο να κλείσει τον αιώνα. Η δύναμη των ΗΠΑ εδράζεται στην οικονομική και στρατιωτική τους ισχύ. Η Αμερική έχει διαπράξει αναρίθμητα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ανακόπτοντας με αυτόν τον τρόπο την κοινωνική πρόοδο. Σήμερα με την οικονομία της να αντιμετωπίζει προβλήματα, βλέπει άλλες δυνάμεις να αμφισβητούν την ηγεμονία της. Το αν θα γίνουν ανακατατάξεις και αν οι ΗΠΑ θα απολέσουν τον ηγεμονικό τους ρόλο, είναι ένα ζητούμενο.

Στο βιβλίο αυτό καταγράφονται οι διαφορετικές σχολές της αμερικανικής διπλωματίας και πώς αυτές εκφράστηκαν στην πράξη. Ξεκινάει μία αναδρομή από το δόγμα Μονρόε φτάνοντας μέχρι και την περίοδο της προεδρίας Μπάιντεν. Αφορμή για τη συγγραφή του ανά χείρας βιβλίου αποτέλεσε ο πόλεμος στην Ουκρανία. Επομένως, οι σχέσεις ΗΠΑ-Ρωσίας και ΗΠΑ-Κίνας δεν έμειναν έξω από την προβληματική των κειμένων που περιέχονται στο βιβλίο.

Σε κάθε περίπτωση ας κρατήσουμε το κάλεσμα του Τσε: «Όλη μας η δράση είναι μια πολεμική κραυγή ενάντια στον ιμπεριαλισμό και ένα σάλπισμα για την ενότητα των λαών ενάντια στον μεγάλο εχθρό του ανθρώπινου γένους: τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής».

ISBN: 978-618-00-3796-8

9 786180 037968